

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД УКРАЇНИ
РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК «ПРИНГУЛЬСЬКИЙ»

УДК 50.2 72 (091), (470.21)

ЛІТОПИС ПРИРОДИ

ТОМ X

Стор. – 109
Табл. – 27
Рис. - 28

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Директор регіонального
ландшафтного парку
«Приінгульський»

С.В. Куценко

ЗМІСТ

1.	Загальні відомості про РЛП «Приінгульський».....	4
1.1.	Територіальна структура.....	4
1.2.	Функціональне зонування.....	5
2.	Абіотичне середовище.....	15
2.1.	Відомості про геологію/літологію, геоморфологію/орографію, гідрологію, клімат, ґрунти/субстрати.....	15
2.2.	Ландшафтне різноманіття.....	15
3.	Рослинний світ.....	32
3.1.	Флора.....	32
3.1.1.	Склад флори.....	32
3.1.2.	Рідкісні види.....	37
4.	Тваринний світ.....	49
4.1.	Інвентаризація фауни.....	49
4.1.1.	Чисельність птахів.....	53
4.1.2.	Чисельність ссавців.....	55
4.1.3.	Інвентаризація павуків.....	55
5.	Збереження видів рослин і тварин, природних середовищ, що занесені в чинні для України міжнародні переліки.....	60
5.1.	Збереження видів флори.....	60
5.2.	Збереження видів фауни.....	62
5.3.	До питання охорони <i>Cotoneaster melanocarpus</i> Fisch. ex Blytt. (Rosaceae).....	72
5.4.	Збереження природних екосистем, природного біорізноманіття та раритетної флори і фауни Парку.....	74
5.4.1.	Типи рідкісних природних оселищ Європи.....	78
6.	Календар природи.....	83
7.	Антропогенний вплив.....	84
7.1.	Обґрунтування природокористування в межах Парку та обґрунтування допустимого рекреаційного, еколого-освітнього, наукового навантаження на його природні комплекси.....	84
8.	Аналіз результатів та перспективи наукових досліджень.....	86
8.1.	Основні підсумки наукової та еколого-освітньої діяльності.....	86
8.2.	Перспективи наукової та еколого-освітньої діяльності.....	90
8.2.1.	Перспективні заходи щодо розвитку наукових досліджень та моніторингу довкілля.....	90
8.2.2.	Перспективні заходи щодо розвитку еколого-освітньої діяльності.....	92
8.3.	Розробка природоохоронних рекомендацій.....	96
	Додатки	102

ПЕРЕДМОВА

У Літописі природи представлені узагальнені результати досліджень наукових співробітників Приватного підприємства «Центр екологічного управління» (м. Мелітополь, Запорізька обл.), проведених спільно із співробітниками парку в рамках виконання заходу «Розробка проекту організації території регіонального ландшафтного парку "Приінгульський", охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів».

До складу авторського колективу увійшли провідні науковці України за окремими галузями знань: Демченко В.О. – д. біол. н., старший науковий співробітник, Волох А.М. – д. біол. н., професор, Андрющенко Ю.О. – к. біол. н., старший науковий співробітник, Воровка В.П. – к. геогр. н., доцент, Коломійчук В.П. – к. біол. н., доцент, Демченко Н.А. – к. біол. н., старший науковий співробітник, Чернічко Р.М. – к. біол. н., старший науковий співробітник, Кавурка В.В. – к. біол. н., старший науковий співробітник, Патрушева Л.І. - к. геогр. н., доцент, Вінокурова С.В. – молодший науковий співробітник та ін.

Також до досліджень у 2017 р. були залучені фахівці наукових установ Києва, Херсона та Харкова: д.б.н., проф. Дідух Я.П. (Інститут ботаніки НАН України імені М.Г.Холодного), д.б.н., проф. Ходосовцев О.Є. та аспірант Дармостук В. В. (Херсонський державний університет) к.б.н., ст.н.с. Полчанінова Н.Ю. (Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна).

Пошуково-дослідницька робота з екологічного краєзнавства виконана представниками Миколаївського обласного центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді разом з кафедрою «Екології та природокористування» Чорноморського державного університету ім. П.Могили.

Зібрано та узагальнено матеріали, отримані співробітниками регіонального ландшафтного парку «Приінгульський» відповідно до річного плану роботи установи.

1. Загальні відомості про РЛП «Приінгульський»

1.1. Територіальна структура

Регіональний ландшафтний парк «Приінгульський» (РЛП, Парк) створений рішенням Миколаївської обласної ради від 17 грудня 2002 року № 6 «Про створення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення регіонального ландшафтного парку «Приінгульський». Його площа становить 3267, 72 га. Парк знаходиться за 95 км від м. Миколаїв, 80 км – м. Кривий Ріг, 85 км – м. Кропивницький.

РЛП розташований на ділянці долини р. Інгул в межах територій Розанівської, Кам'янської, Софіївської сільських рад та Новобузької міської ради Новобузького району Миколаївської області.

До складу території увійшли землі:

- Розанівської сільської ради (1187,86 га, або 36,35 % від площі Парку);
- Кам'янської сільської ради (605,76 га, 18,54 %);
- Софіївської сільської ради (842,72 га, 25,79 %);
- Новобузької міської ради (631,38 га, 19,32 %).

2015 році були здійснені роботи з винесення меж в натуру земель, які безпосередньо передані Парку в користування загальною площею 1033,9090 га. Розподіл земель за користувачами наводиться в таблиці 1.1. Карта меж та землекористувачів РЛП наводиться в додатку.

У структурі землекористувачів найбільшу частку мають власні землі Парку, які становлять 31,64 % від загальної його площі. Значну частку в структурі користувачів займають землі державної власності (26,67 %). Разом вони складають 40,78 % території РЛП. Важливою складовою Парку є землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів, які представлені Софіївським водосховищем та прибережною смугою, які становлять 25,63 % території РЛП. До складу Парку входить також землі ДП "Баштанське лісове господарство" та низка інших користувачів (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл земель РЛП «Приінгульський» за землекористувачами та землевласниками

Назва користувача	Площа	
	га	%
Землі надані в постійне користування		
1. РЛП «Приінгульський»	1033,9090	31,64
Землі, що увійшли до складу Парку без вилучення у користувачів		
2. ДП "Баштанське лісове господарство"	447,0866	13,68
3. Землі державної власності	871,3770	26,67
4. Землі населеного пункту Пелагіївка	11,8252	0,36
5. Землі населеного пункту Софіївка	6,7835	0,21

6. Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	837,6200	25,63
7. Землі сторонніх користувачів	59,1187	1,81
Разом без вилучення	2233,8110	68,36
Всього в РЛП	3267,7200	100,00

1.2. Функціональне зонування

Наводяться відомості відповідно до проекту організації території РЛП (до погодження схеми функціонального зонування).

Виконання різнопланових завдань Парку, суміщення інтересів охорони природи, організації відпочинку, еколого-освітньої та господарської діяльності досягається завдяки розподілу його території на функціональні зони, з встановленням для них диференційованого режиму щодо охорони, відновлення та використання відповідно до вимог Закону України "Про природно-заповідний фонд України".

Для розробки меж функціональних зон РЛП було визначено ряд принципів, а саме:

- Заповідна зона визначалася в місцях найбільш збережених природних комплексів та тих, які максимально віддалені від населених пунктів та місць відпочинку. Також враховувалися данні щодо поширення рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин.
- Зона регульованої рекреації визначалася в місцях, які мають важливу рекреаційну та еколого-освітню функцію. Враховувалася поширення природних та штучних об'єктів які мають великий туристичних потенціал (водоспади, каньйони, скелі, лісові масиви та ін.).
- Господарська зона виділялася в місцях, які традиційно використовувалися для ведення сінокосіння, випасання, худоби, забезпечення традиційного природокористування сторонніх землекористувачів. Також до господарської зон були включені території доріг загального користування, населенні пункти, забудовані землі.

Заповідна зона в межах РЛП створена з метою довгострокового зберігання екосистем в режимі як найменшого втручання у природні процеси. Ця зона створена з метою відновлення порушених корінних природних комплексів, а також здійснення заходів щодо запобігання змінам природних комплексів Парку внаслідок антропогенного впливу – збереження та відновлення рослинних угруповань, що історично склалися, видів рослин і тварин, які зникають. До заповідної зони Парку віднесені найбільш цінні природні комплекси та ділянки, які найменш порушені людською діяльністю. Важливою особливістю виділу заповідної зони в межах Парку є обмеженість доступності до найбільш цінних територій.

Загальна площа заповідної зони становить **777,3000** га або **23,79** % від загальної площі Парку, в тому числі **514,6500** га земель, наданих Парку у постійне користування (табл. 3).

Зона регульованої рекреації в межах Парку включає природні території, що мають рекреаційне, еколого-освітнє, культурно-виховне та науково-пізнавальне значення. Ця зона створена також для запобігання негативному впливу природних чи антропогенних чинників на екосистеми заповідної зони.

Загальна площа зони регульованої рекреації становить **1255,9970** га або **38,44** % від загальної площі Парку (табл. 2).

Зона стаціонарної рекреації має забезпечити якісний довготривалий відпочинок відвідувачів Парку. У межах цієї зони планується розміщення об'єктів рекреаційної інфраструктури. Зона стаціонарної рекреації виділена на лівому березі Софіївського водосховища Передбачається, що в цій зоні будуть розміщені капітальні споруди для короткострокового та довгострокового відпочинку рекреантів, причал та інші господарські приміщення. Загальна площа зони стаціонарної рекреації становить **1,21** га або **0,04** % від загальної площі Парку.

Господарська зона створена для здійснення різних традиційних форм природокористування. В даній зоні знаходяться всі землі ДП «Баштанське лісове господарство», всі землі сторонніх землекористувачів, землі населених пунктів та частково землі передані парку в постійне користування, які знаходять поряд з населеними пунктами. Площа господарської зони становить **1233,2130** га або **37,74** % від загальної площі Парку.

Слід зазначити неоднорідність території та важливість виділити окремі ділянки які мають різну цінність та функціональне призначення. В таблиці 1.3. наведене обґрунтування ділянок Парку в різних функціональних зонах.

Розподіл площі Парку за функціональними зонами

Користувач	Заповідна		Регульована		Стаціонарна		Господарська		Всього	
	га	%	га	%	га	%	га	%	га	%
Землі, що увійшли до складу парку з вилучення у користувачів										
Землі надані РЛП «Приінгульський» в постійне користування	514,6500	15,75	311,4700	9,53	1,2100	0,04	206,5790	6,32	1033,9090	31,64
Землі, що увійшли до складу парку без вилучення у користувачів										
ДП "Баштанське лісове господарство"							447,0866	13,68	447,0866	13,68
Землі державної власності	107,7700	3,30	321,2870	9,83			442,3200	13,54	871,3770	26,67
Землі населеного пункту Пелагіївка							11,8252	0,36	11,8252	0,36
Землі населеного пункту Софіївка							6,7835	0,21	6,7835	0,21
Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	154,8800	4,74	623,2400	19,07			59,5000	1,82	837,6200	25,63
Землі сторонніх користувачів							59,1187	1,81	59,1187	1,81
Разом	777,3000	23,79	1255,9970	38,44	1,2100	0,04	1233,2130	37,74	3267,7200	100,00

Обґрунтування ділянок функціональних зон РЛП

Номер ділянки	Площа, га	Категорія користувача	Обґрунтування
Заповідна зона			
Z1	65,71	Землі державної власності	Поширені типові лісові ценози, типові та рідкісні степові (ковилові - (<i>Stipeta capillatae</i> , <i>St. lessingiana</i>)) та петрофітні ценози
Z2	3,70	Землі державної власності	Поширені типові та рідкісні угруповання заплавл
Z3	21,06	Землі державної власності	Поширені типові та рідкісні ковилові (<i>Stipeta capillatae</i> , <i>St. lessingiana</i>) ценози з низкою рідкісних видів (<i>Astragalus odessanus</i> , <i>Dianthus hypanicus</i> , <i>Genista scythica</i> та ін.)
Z4	73,10	Землі РЛП	Поширені типові та рідкісні ковилові (<i>Stipeta capillatae</i>) ценози
Z5	41,40	Землі РЛП	Поширені типові та рідкісні ковилові (<i>Stipeta capillatae</i> , <i>St. lessingiana</i>) та чагарникові ценози
Z6	125,01	Землі РЛП	Поширені типові та рідкісні (<i>Stipeta capillatae</i>) ковилові ценози
Z7	39,46	Землі РЛП	Поширені типові та рідкісні степові (ковилові - <i>Stipeta capillatae</i> , <i>St. lessingiana</i>) та петрофітні ценози
Z8	18,80	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Поширені типові та рідкісні ковилові (<i>Stipeta capillatae</i>) ценози
Z9	64,30	Землі РЛП	Поширені типові та рідкісні ковилові (<i>Stipeta capillatae</i> , <i>Stipeta tirsae</i> , <i>St. lessingiana</i>) ценози
Z10	145,87	Землі РЛП	Поширені типові та рідкісні ковилові (<i>Stipeta capillatae</i> , <i>Stipeta tirsae</i> , <i>St. lessingiana</i>) ценози, ботанічний заказник "Пелагіївський"
Z11	25,10	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Водні акваторії мають важливе значення для збереження місць розмноження та нагулу риб
Z12	46,52	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних	Поширені типові лісові ценози, зрідка рідкісні ковилові ценози
Z13	18,16	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних	Поширені типові лісові ценози, зрідка рідкісні ковилові ценози

Z14	89,14	Землі РЛП	Поширені типові лісові ценози, типові та рідкісні степові (ковилові - (<i>Stipeta capillatae</i> , <i>St. lessingiana</i>) та петрофітні ценози
Зона регульованої рекреації			
R1	29,2939	Землі державної власності	Збережені природні комплекси балки Стовбової, які використовуються рекреантами та відвідувачами. Після будівництва підвісного мосту дана територія потенційно буде використовуватися більш інтенсивно, а режим регульованої рекреації буде сприяти охороні
R2	151,7951	Землі державної власності, землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів, землі РЛП	Поширені типові степові, заплавні та петрофітні ценози. Дана територія має важливе значення для облаштування екологічної стежки «До річки Березівка»
R3	3,385	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Дана територія представлена островом з туристичним об'єктом Стовп. Має важливе значення в якості об'єкту рекреації. Після спорудження мосту буде необхідність підвищення контролю за дотриманням режиму
R4	9,652634	Землі державної власності, землі РЛП	Ділянка представляє дороги та проїзди в межах заповідної зони для забезпечення туристичної діяльності
R5	7,227819	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Відносно збережені схилі ділянки лівого та правого берегів річки Інгул. Русло ріки з швидкою течією. Має важливе значення для організації рекреаційної діяльності.
R6	46,1365	Землі РЛП	Відносно збережені схилі ділянки лівого берегу річки Інгул. В межах ділянки поширені типові степові та петрофітні фітоценози. Ділянка має важливе значення для організації туристичних маршрутів
R7	55,29	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Відносно збережені схилі ділянки лівого берегу річки Інгул. В межах ділянки поширені типові степові та петрофітні фітоценози
R8	393,02	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Дана ділянка представляє собою більшу частину Софіївського водосховища яке активно використовується в рекреаційних цілях
R9	78	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних	Збережені ділянки схилів водосховища. Частково заліснені. Відіграють важливе значення в організації туристичних маршрутів та відпочинку населення.

		ресурсів, землі РЛП	
R10	29,0822	Землі державної власності, землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів, землі РЛП	Відносно збережені схилів ділянки правого берегу річки Інгул. В межах ділянки поширені типові степові та петрофітні фітоценози
R11	5,438159	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Поширені типові та рідкісні ковилові (<i>Stipeta capillatae</i>) ценози на острові
R12	91,6424	Землі РЛП	Відносно збережені природні комплекси.
R13	7,651949	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів, землі РЛП	Поширені типові степові та лісові фітоценози. Є місцями традиційного відпочинку. Потребують регулювання рекреаційного навантаження.
R14	64,7381	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів, землі РЛП, землі державної власності	Поширені типові степові та лісові фітоценози. Є місцями традиційного відпочинку. Потребують регулювання рекреаційного навантаження.
R15	37,9904	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Поширені типові лісові фітоценози. Дана територія має важливе значення для відпочинку населення. Є місцем традиційного аматорського лову
R16	19,6243	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Дана територія має важливе значення для відпочинку населення. Є місцем традиційного аматорського лову
R17	17,1351	Землі державної власності	Поширені типові степові фітоценози. Є місцем традиційного відпочинку населення.
R18	40,4296	Землі державної власності, землі РЛП	Поширені типові степові фітоценози. Частково порушені антропогенною діяльністю. Потребують посиленого контролю за дотриманням режиму. Відіграють важливе значення для організації екологічної стежки «Балкою Таборною»
R19	56,0668	Землі державної власності, землі РЛП	Поширені типові лісові фітоценози, Відіграють важливе значення для організації екологічної стежки «Балкою Таборною» та ряду туристичних

			маршрутів
R20	34,6468	Землі державної власності	Поширені типові степові фітоценози правого берега річки Інгул.
R21	78,75	Землі РЛП	Поширені типові лісові ценози, типові та рідкісні степові (ковилові - (<i>Stipeta capillatae</i> , <i>St. lessingiana</i>) та петрофітні ценози
Господарська зона			
G1	39,76	Землі державної власності	Дана ділянка представляє собою штучну водойму з прибережною смугою. Традиційно цю територію надавали в оренду іншим користувачам для організації рибного господарства
G2	14,67	Землі державної власності, землі РЛП	Порушені антропогенною діяльністю землі наближені до с. Розанівка
G3	41,11046	Землі сторонніх користувачів	Антропогенно змінені території у власності сторонніх користувачів
G4	18,2395	Землі державної власності, землі РЛП	Порушені антропогенною діяльністю землі наближені до с. Розанівка
G5	82,9524	Землі державної власності, землі ДП Баштанське лісове господарство	Антропогенно змінена ділянка правого берегу водосховища вище с. Новорозанівка. Дана зона виділена для здійснення традиційного природокористування
G6	13,1075	Землі державної власності, землі сторонніх користувачів	Антропогенно змінені території, на яких здійснюється традиційне природокористування
G7	48,66	Землі державної власності, землі РЛП	Дана ділянка представлена антропогенно зміненою ділянкою поблизу с. Новоантонівка та штучною водоймою з прибережною смугою. Традиційно водойму надавали в оренду іншим користувачам для організації рибного господарства
G8	74,39	Землі державної власності, землі РЛП	Дана ділянка представлена антропогенно зміненою ділянкою поблизу с. Новоантонівка, здійснюється традиційне випасання худоби
G9	51,51	Землі РЛП	Порушені антропогенною діяльністю землі наближені до с. Новорозанівка, Водойми та заболочені землі в балці Сагайдак
G10	24,7735	Землі населеного пункту Пелагіївка, землі РЛП	Порушені антропогенною діяльністю території в межах с. Пелагіївка та прилеглі до населеного пункту
G11	10,13	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних	Порушені та трансформовані в наслідок антропогенної діяльності ділянки схилів до Софіївського водосховища

		ресурсів	
G12	28,3	Землі державної власності, Землі сторонніх користувачів	Антропогенно змінені території, на яких здійснюється традиційне природокористування
G13	430,08	землі ДП Баштанське лісове господарство, Землі державної власності, землі РЛП	Ділянки де здійснюється традиційне природокористування, лісогосподарські роботи
G14	8,83	Землі державної власності, землі РЛП	Порушені антропогенною діяльністю землі
G15	26,78	Землі Південно-Бузького басейнового управління водних ресурсів	Ділянки на яких знаходяться будівлі та технічні споруди гідротехнічного призначення з прилеглими землями и та акваторіями
G16	5,48	Землі Новобузької дільниці групового водопроводу	Ділянка з технічними будівлями насосної станції
G17	3,52	Землі ДП Баштанське лісове господарство	Ділянки де здійснюється традиційне природокористування та лісогосподарські роботи
G18	3,62	Землі сторонніх користувачів	Антропогенно змінені території у власності сторонніх користувачів
G19	108,7	Землі державної власності, землі РЛП	Порушені антропогенною діяльністю землі поряд з промисловими об'єктами та технічними спорудами
G20	17,91	Землі державної власності	Заболочені ділянки балки Таборна з високим ступенем деградації рослинних угруповань
G21	68,46	Землі державної власності, землі РЛП, землі населеного пункту Софіївка	Трансформовані антропогенної діяльність ділянки населеного пункту Софіївка та прилеглі території
G22	98,32	Землі державної власності, землі РЛП, землі сторонніх користувачів	Трансформовані антропогенної діяльність ділянки поблизу с. Щорсове, землі сільськогосподарського призначення
G23	7,16	Землі державної власності	Трансформовані землі сільськогосподарського призначення
G24	6,75	Землі РЛП	Дана територія виділена під автодорогу загального користування
Стационарна рекреація			
S1	1,21	Землі РЛП	Знаходиться в центральній частині РЛП на узбережжі водосховища в межах населеного пункту Пелагіївка, що буде сприяти якісній організації рекреаційної діяльності

Режим використання, охорони та відтворення природних ресурсів у межах функціональних зон Парку встановлюється відповідно до вимог статей 16, 21, 24 Закону України «Про природно-заповідний фонд України».

В режимі території слід враховувати, що в межах РЛП існує два об'єкта природно-заповідного фонду:

- Ботанічний заказник місцевого значення "Пелагіївський" – 123,5 га.
- Гідрологічний заказник місцевого значення "Софіївське водосховище" – 417 га.

Межі даних територій нанесені на карті 9 (додаток 4).

На території **заповідної зони** забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню цієї зони або порушує природний розвиток процесів та явищ і створює загрозу шкідливого впливу на її природні комплекси та об'єкти, а саме:

- будівництво споруд, шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку, не пов'язаних з діяльністю Парку, розведення вогнищ, влаштування місць відпочинку населення, стоянка транспорту, а також проїзд і прохід сторонніх осіб, прогін свійських тварин, пересування механічних транспортних засобів, за винятком шляхів загального користування, лісосплав, проліт літаків та гелікоптерів нижче 2000 м над землею, подолання літаками звукового бар'єру над територією заповідної зони Парку та інші види штучного шумового впливу, що перевищують установлені нормативи;

- геологорозвідувальні роботи, розробка корисних копалин, пошкодження ґрунтового покриву, порушення гідрологічного та гідрохімічного режимів, руйнування геологічних відслонень, застосування хімічних засобів, усі види лісокористування, а також заготівля кормових трав, лікарських та інших рослин, квітів, насіння, очерету, випасання худоби, вилов і знищення диких тварин, порушення умов їх оселення, гніздування, інші види користування рослинним і тваринним світом, що призводять до порушення природних комплексів;

- мисливство, селекційний відстріл тварин, рибальство, лісокультурні роботи, туризм, всі види екскурсій, крім пішохідних, біотехнічні заходи, сінокосіння механізованими засобами, інтродукція нових рослин і тварин, проведення заходів з метою збільшення чисельності окремих видів тварин понад допустиму науково обґрунтовану ємність угідь, збирання колекційних та інших матеріалів, за винятком матеріалів, необхідних для виконання наукових досліджень;

- проведення рубок головного користування, всіх видів поступових та суцільних рубок, вирубування дуплястих, сухостійних, фаутих дерев та ліквідація захаращеності, а також добування піску та гравію в річках та інших водоймах;

Для охорони, збереження і відтворення корінних природних комплексів, проведення науково-дослідних робіт та виконання інших завдань у заповідній зоні відповідно до Проекту організації в установленому порядку, дозволяється:

- виконання відновлювальних робіт на землях з порушеними корінними природними комплексами, а також здійснення заходів щодо запобігання змінам природних комплексів Парку внаслідок антропогенного впливу – відновлення гідрологічного режиму, збереження та відновлення рослинних угруповань, що історично склалися, видів рослин і тварин, які зникають, тощо;

- здійснення протипожежних заходів та вибіркового діагностичного відстрілу диких тварин для ветеринарно-санітарної експертизи, що не порушують режиму Парку.

- спорудження в установленому порядку будівель та інших об'єктів, необхідних для виконання поставлених перед Парком завдань;

- збір колекційних та інших матеріалів, виконання робіт, передбачених планами довгострокових стаціонарних наукових досліджень;

У разі термінової необхідності за рішенням НТР Парку можуть проводитися заходи, спрямовані на охорону природних комплексів, ліквідацію наслідків аварій, стихійного лиха, не передбачені Проектом організації території.

Для ліквідації наслідків аварій та стихійного лиха, в результаті яких виникає пряма загроза життю людей чи знищення заповідних природних комплексів, особливо термінові заходи здійснюються за рішенням дирекції Парку.

Зона регульованої рекреації – в її межах проводяться короткостроковий відпочинок та оздоровлення населення, огляд особливо мальовничих і пам'ятних місць; у цій зоні дозволяється влаштування та відповідне обладнання туристських маршрутів і екологічних стежок; тут забороняються рубки лісу головного користування, промислове рибальство, мисливство, інша діяльність, яка може негативно вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони.

Зона стаціонарної рекреації – призначена для розміщення готелів, мотелів, кемпінгів, інших об'єктів обслуговування відвідувачів Парку. В цій зоні можуть створюватися рекреаційні, туристичні комплекси. Забороняється будь-яка господарська діяльність, що не пов'язана з цільовим призначенням цієї функціональної зони або може шкідливо вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони і зони регульованої рекреації, в т.ч. проведення суцільних санітарних рубок.

В межах **господарської зони** проводиться господарська діяльність, спрямована на виконання покладених на Парк завдань, знаходяться населені пункти, об'єкти комунального призначення Парку, а також землі інших землевласників та землекористувачів, що включені до складу Парку, на яких господарська діяльність здійснюється з дотриманням вимог та обмежень, встановлених для зон антропогенних ландшафтів біосферних заповідників та за погодженням НТР Парку.

На всій території Парку у період масового розмноження диких тварин, з 1 квітня до 15 червня заборонено проведення робіт та заходів, які є джерелом підвищеного шуму та неспокою (пальба, проведення вибухових

робіт, феєрверків, санітарних рубок лісу, проведення ралі та інших змагань на транспортних засобах); розорювання або в інший спосіб пошкодження, ліквідація природних місць мешкання диких тварин (нір, барлогів, гнізд тощо).

На території зони регульованої рекреації, стаціонарної рекреації та господарської зони забороняється будь-яка діяльність, яка призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища та зниження рекреаційної цінності території Парку, в т.ч. і мисливство.

Використання природних ресурсів на території Парку здійснюється у порядку загального та спеціального використання.

Спеціальне використання природних ресурсів в межах території Парку здійснюється відповідно до статті 9-1 Закону України «Про природно-заповідний фонд України».

2. АБІОТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

2.1. Відомості про геологію/літологію, геоморфологію/орографію, гідрологію, клімат, ґрунти/субстрати

Відповідно до фізико-географічного районування, територія Парку розташована в межах Дністровсько-Дніпровського північностепового краю. Русло р. Ігул розділяє парк на дві майже рівні частини. Правобережна належить до Вознесенсько-Єланецького, а лівобережна до Новобузько-Казанківського фізико-географічних районів Південно-Придніпровської схилові-височинної області. (Маринич, Шищенко, 2006).

Геологія та літологія. Дністровсько-Дніпровський північностеповий край і в його межах Придніпровська височина належить до Українського кристалічного щита. Кристалічні породи щита представлені переважно гнейсами, гранітами, кварцитами, гранітоїдами, мігматитами та породами ефузивно-осадового метаморфічного комплексу. Основу кристалічного фундаменту складають різноманітні шаруваті (рідше – масивні та лінійно-смугасті) гнейси – дрібно- та середньозернисті породи сірого, темно-сірого та чорного кольорів зі слабким зеленуватим відтінком (Проект створення ..., 2002). Територія Парку розміщена між двома значними тектонічними структурами Українського кристалічного щита – Інгульського синклінорію (північний схід) та Кіровоградського антиклінорію (південний захід території). У зв'язку з цим шаруваті гнейси утворюють стрімку, майже вертикальну шаруватість. Серед гнейсів часто зустрічаються значні масиви пегматитів, сірих та рожевих гранітів.

На породах виступів фундаменту поширена площинна кора вивітрювання з домінуванням каолінітового та гідрослюдиисто-каолінітового типів пізньомезозойського віку. У тектонічних та денудаційних пониженнях місцями збереглися від розмиву відклади пізньокрейдових трансгресій. Широко поширені відклади палеогену, неогену і плейстоцену. Найбільше поширені неогенові відклади, представлені прибережно-морськими,

алювіальними та озерними відкладами балтської світи (Природа Украинской ССР; 1986). Неоген-антропогенові відклади представлені червоно-бурими глинами з включенням вапнякових конкрецій. Зустрічаються в межах вододілів, а по долинах річок, балках і ярах вони розмиті. Потужність шару змінюється в межах 1-20 м.

Суцільним покривом (за винятком ділянок виходів на поверхню дочетвертинних порід в межах ерозійних форм) поширені різноманітні антропогенові відклади. Нерозчленовані відклади середнього та пізнього антропогену широко розвинені на вододілах і частково у верхніх частинах схилів річкових долин. До них належать середньо-верхньонеоплейстоценові товщі елювіальних та еолово-делювіальних суглинків, глин і похованих ґрунтів суглинистих за складом, з прошарками лесів та лесовидних суглинків (Проект створення ..., 2002, НАУ). Найбільше поширеними є жовто-бурі, палево-жовтімакропористі, карбонатні, частково загіпсовані суглинки. Потужність шару коливається у межах 1-10 м.

На схилах річкових долин та балок з виходами дочетвертинних порід зустрічаються делювіальні відклади різного літологічного складу, що представлені щаблюватими жорсткими уламками, щаблюватими суглинками потужністю 1-5 м.

Верхньоантропогенові - голоценові відклади зустрічаються по долинах річок Інгул та Березівка лише фрагментарно на залишках I та II надзаплавних терас. Вони складені суглинками, супісками і пісками потужністю до 10 м.

Сучасні алювіальні відклади зустрічаються переважно у заплавах річок та водоносних днищах балок. Вони представлені пісками, супісками, мулами та алювіально-пролювіальними відкладами днищ балок і ярів.

Частими є виходи древніх кристалічних порід на денну поверхню, особливо в межах річкових долин та на схилах ерозійної мережі (рис. 1).

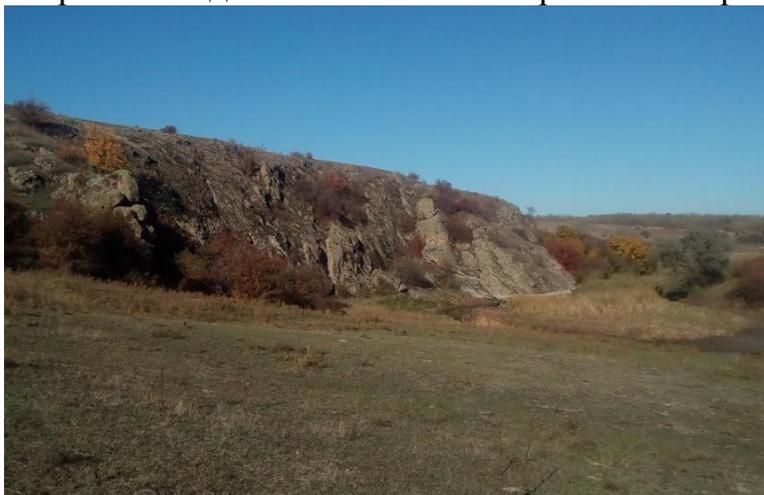

Рис. 1. Скелясті виходи лівого берега р. Березівка (лівий приток Інгулу). Завдяки їм сформувалися мальовничі скелі, пагорби, кам'яні поля та урвища. Диференційовані тектонічні рухи, значна тріщинуватість кристалічного фундаменту, наявність пухких відкладів більш пізнього віку а також

особливості поверхні морфоструктур, на території парку, сприяли розвитку інтенсивних ерозійних процесів.

Геоморфологія та орографія. Територія Парку належить до Новобузького яружно-балкового геоморфологічного району і приурочена до середньої частини річкової долини Інгулу. Рельєф представлений пагорбами і підвищеними рівнинами (рис. 2) з антропогеновим покривом на малопотужній товщі палеоген-неогенових піщано-глинистих відкладів, що перекривають кристалічний фундамент. Основу рельєфу складають лесові сильно розчленовані схили височин і підвищені рівнини з ярами та балками врізаними до кристалічних порід Українського щита (рис. 1.2) (Національний атлас України. Електронний ресурс: <http://geomap.land.kiev.ua/landscape.html>).

Рис. 2. Ерозійно-балковий рельєф підвищених рівнин

Загалом для краю характерним є підвищений розчленований рельєф з середніми висотами понад 180 м. Максимальні висоти території Парку нижчі і сягають 107-108 м н.р.м.

Рельєф поверхні хвилястий, з чергуванням широких платоподібних вододілів та пологих привододільних схилів з вузькими звивистими та глибокими балками. Глибина врізу ерозійної мережі визначається глибиною залягання кристалічних порід фундаменту. У північній частині Парку кристалічні породи виходять на денну поверхню на схилах річкових долин Інгулу та його приток Березівки, Стовпової, Сагайдаку.

Найбільші абсолютні висоти Парку зафіксовані у верхів'ях Пелагіївської балки (108 м н.р.м.), а найменші – на південно-східній околиці (поблизу с. Овсянівка) 18 м н.р.м. Амплітуда висот в межах території становить 90 м.

Морфологія долини Інгулу сформована у процесі розвитку впродовж антропогену. Вона зумовлена особливостями геологічної структури, петрографічним та літологічним складом гірських порід. Гідрографічна мережа має деревовидно-колінчастий рисунок, який визначений

відхиляючим впливом нерівномірно припіднятих блоків фундаменту і тріщинуватістю гірських порід. Поряд з домінуючою правосторонньою асиметрією поперечного профілю річкових долин тектонічні структури на деяких ділянках формують лівосторонню асиметрію. Виходи кристалічних порід визначають каньйоноподібну форму, високі берегові уступи, скельні виходи різних форм і конфігурацій.

Долина Інгулу переважно трапецієподібна шириною до 4,0 км, з добре вираженою заплавою. Глибина ерозійного урізу не перевищує 60 м. Її схили переважно помірно стрімкі, а в місцях виходів кристалічних порід – стрімкі, подекуди – відвислі (рис. 3). Є добре виражені фрагменти площадок першої та другої надзаплавних терас.

Рис. 3. Загальний вигляд долини р. Інгул.

На ділянках з природнім рівнем води заплава переважно двостороння, шириною до 50-100 м. складена щибенистими або піщано-глинистими алювіальними відкладами. Подекуди її рівень сягає 5 м. У місцях виходів кристалічних порід заплава відсутня.

Русло Інгулу звивисте зі складним рельєфом дна. За межами Софіївського водосховища має численні пороги, подекуди штучно перегороджене кам'яними насипами (рис. 4).

Гідрологія. Територія Парку лежить в межах водозбору р. Інгул, а саме в середній частині течії головної річки та нижніх частинах її приток Березівки, Сагайдаку і Стовпової. Басейн Інгулу має суцільний похил на південь.

Рис. 4. Звивисте русло Інгулу з частиною заплави.

Загальна довжина Інгулу 354 км, а площа водозбору 9890 км². Довжина річки в межах Парку становить: ділянка заповнена водосховищем близько 15 км, та природна ділянка 8,4 км. Середній уклін русла 0,41см/км (Проект створення ..., 2002). Середня щільність річкової мережі сягає 0,15-0,2 км/км².

Русла приток зарегульовані ставками (5 шт.), а русло Інгулу – Софіївським водосховищем. Лише р. Березівка залишається не зарегульованою (рис. 1.5). Створені водойми використовуються переважно для регуляції паводків і повеней, питного водопостачання, зрошення сільськогосподарських угідь та риборозведення.

Рис. 5. Асиметрична форма долини р. Березівка.

Річка Березівка бере початок поблизу с. Суходільське Устинівського району Кіровоградської області. Має довжину 84 км, площу басейну – 665

км². Протікає з Пн.-Пн.-Сх. на Пд.-Пд.-Зх., майже паралельно течії р. Інгул. Впадає в Інгул з лівого боку на 178,3 км. Витік розташований на висоті 155 м н.р.м., гирло – 39,0 м н.р.м. Загальне падіння становить 116,0 м. Уквітін русла 1,38 м/км, коефіцієнт звивистості русла – 1,33. У межах Парку русло має ширину 5-8 м, заросле вищою водною рослинністю (50-70%), подекуди зустрічаються відкриті плеса шириною до 15,0-17,0 м. для долини характерною є зворотня асиметрія схилів: лівий берег стрімкий, подекуди відвислий, з виходами кристалічних порід, у верхів'ях ерозійно нестійкий. Висота схилу сягає 30,0 м. У пригірловій частині р. Березівка має долину з чітко вираженим уступом заплави (рис. 6).

Рис. 6. Загальний вигляд пригірлової частини долини р. Березівка.

Середній модуль річкового стоку становить 0,96 л/с/км² з шаром стоку 30 мм. Середня витрата води в руслі 0,64 м³/с. Середній багаторічний об'єм стоку сягає 20 млн. м³/рік.

Річка Стовпова. Бере початок на відстані 4 км на північний захід від с. Новогомельське Бобринецького району Кіровоградської області. Протікає на південь і південний схід, впадаючи в Інгул з лівого боку на 177,2 км. Довжина річки 28,0 км, площа басейну 114 км². Абсолютна висота витoku річки становить 145,0 м, гирла – 39,0 м. Загальне падіння річки дорівнює 106,0 м. Уквітін русла – 3,8 м/км. Коефіцієнт звивистості русла 1,14. Щільність річкової мережі становить 0,25 км/км².

Русло річки фактично заросле вищою водною рослинністю (до 90%), має ширину відкритого дзеркала 2-3 м на перекатах та до 5,0 м – на плесах. Правий і лівий схили переважно стрімкі, подекуди відвислі, з виходами кристалічних порід. Висота схилів сягає 30,0 м. Схили еродовані.

Середній модуль стоку становить 0,83 л/с/км² з шаром стоку 26,0 мм. Середня витрата води в руслі 0,09 м³/с. Середній багаторічний об'єм стоку становить 2,8 млн. м³/рік.

Річка Сагайдак. Бере свій початок на околиці с. Садки Устинівського району Кіровоградської області. Русло прямує спочатку на південь, потім змінює напрям на південний захід. Впадає в Інгул з лівого боку на 68,5 км. Довжина річки 60,0 км, площа басейну 342 км².

Витік розташований на висоті 150,0 м н.р.м., гирло – 39,0 м н.р.м. Загальне падіння русла становить 111,0 м, уклін русла – 1,85 м/км. Коефіцієнт звивистості русла 1,2. Густота річкової мережі – 0,22 км/км². Русло річки помірно заросле вищою водною рослинністю (50-60%), шириною 3-4 м на перекатах і до 8,0 м – на плесах. Схили річкової долини помірно стрімкі, місцями – з виходами кристалічних порід на денну поверхню. Схили еродовані ярами. Висота схилів сягає 30,0 м.

Середній модуль річкового стоку становить 0,7 л/с/км², шар стоку 22 м. Середня витрата річки становить 0,24 м³/с. Середній багаторічний об'єм стоку становить 7,6 млн. м³/рік.

Софіївське водосховище створене у 1968 році з метою регуляції паводкового та повеневого режимів Інгулу. Являє собою гідротехнічну споруду з дамбою та перепуском у вигляді штучного каньйону. Його об'єм при НПУ становить 36,0 млн. м³, площа водного дзеркала – 470 га, середня глибина 7,7 м.

Річний стік у створі Інгулу нище Софіївського водосховища становить 470 млн. м³. На перерозподіл стоку значно впливає його зарегульованість водосховищами і ставками, забір води на зрошення, промислове і питне водопостачання.

Підземні води представлені кількома водоносними горизонтами. Води водоносного горизонту на кристалічних породах та в їх тріщинах зустрічаються повсюдно. Глибина їх залягання в межах плато – 30-40 м. Подекуди цей горизонт виходить на денну поверхню, утворюючи джерела. У численних долинах і по балках підземні води концентруються у давньому та сучасному алювії, залягаючи на глибинах від 2-5 до 10,0 м. Саме вони використовуються місцевим населенням за допомогою шахтних колодязів (рис. 7). Більша частина вододілів забезпечена водою недостатньо.

Рис. 7. Шахтний колодязь у днищі балки Таборної.

Клімат

Клімат обумовлений впливом повітряних мас з Атлантики та Сибіру і є помірно-континентальним. У холодний період року домінує циклонічна діяльність, пов'язана з західним переносом повітряних мас з північної Атлантики. Незначна частка локальних циклонів надходить з Середземного та Чорного морів. У такі періоди переважає волога і порівняно тепла погода з частими відлигами та опадами. Циклонічний тип циркуляції атмосфери чергується з антициклонічним, спричиненим вторгненнями холодного арктичного повітря з Сибіру внаслідок дії відрогів Сибірського антициклону. У такі періоди спостерігається суха малохмарна і холодна погода.

У теплий період року над територією домінують сухі і жаркі повітряні маси, спричинені відрогом Азорського антициклону. У такі періоди відзначають сонячну жарку і суху погоду, з мінімальною кількістю опадів. Періодично втручаються циклони з Ісландського мінімуму, які приносять прохолоду і вологу.

Перехід до холодного періоду часто пов'язаний з вторгненням холодного арктичного повітря з півночі. У перехідний період від теплого до холодного сезону, починаючи з середини серпня, Азорський антициклон зміщується на південь і втрачає свою активність. У такий період збільшується кількість туманів, встановлюється хмарна погода і випадають опади рідкого характеру у вигляді мряки. З середини жовтня посилюється діяльність південних і західних циклонів, що спричиняє збільшення кількості похмурих днів, туманів і опадів обложного характеру.

Кліматичні особливості території представлені за матеріалами спостережень на метеорологічних станціях Баштанка (84 м н.р.м.) та Бобринець (142 м н.р.м.) упродовж 2005-2017 рр (за даними [www.http://rp5.ua](http://rp5.ua)).

Середня багаторічна температура повітря за період до 2005 року становила + 9,1 °С, а в період з 2005 по 2017 рр. +10,3 °С (метеостанція Баштанка) та +10,0 °С (Бобринець). Це свідчить про тенденцію до потепління кліматичних умов. При цьому порівняно з періодом до 1966 р. зростання показника середньорічної температури у період 1966-1990 рр. становило 0,4°С, з 1990 по 2005 рр. – 0,3 °С, а в останній період (2005-2017 рр.) 1,2 °С. Такі зміни зумовлюють динаміку інших кліматичних показників – тривалості безморозного періоду, суми активних температур, частки твердих опадів, потужності снігового покриву, інтенсивності і характеру повеней і паводків.

Мінімальна температура по метеостанції Баштанка зафіксована 23.01.2006 р. на рівні -26,2 °С, а по метеостанції Бобринець 02.02.2012 р. на рівні -27,8 °С. Максимальна температура повітря за цей період зафіксована 05.08.2017 +38,8 °С (Баштанка), а по станції Бобринець +38,7 °С (20.07.2007 року). Абсолютний мінімум зафіксований на рівні -33 °С, а абсолютний максимум +39 °С (Електронний ресурс: http://rp5.ua/Архив_погоды_в_Баштанке; Електронний ресурс: http://rp5.ua/Архив_погоды_в_Бобринце).

Найхолодніший місяць – січень (-3,9 °С), найтепліший – липень (+22,7°С). Порівняно з попереднім періодом досліджень (до 90-х рр. ХХ століття) температури найхолодніших місяців зросли відповідно на 0,5 °С та 1,4 °С.

Інтенсивне підвищення температури розпочинається у квітні-травні. Весняний перехід середньодобових температур повітря через 0 °С до позитивних значень відбувається зазвичай 11 березня, через позначку +5 °С – 31 березня, через +10 °С – 21 квітня. Осінній перехід через +10 °С відбувається 12 жовтня, через +5 °С – 4 листопада, через 0 °С до від’ємних значень – 30 листопада.

Атмосферні опади відіграють істотну роль у процесі формування поверхневого та ґрунтового стоку. Їх кількість за роками, сезонами та місяцями суттєво змінюється. Територія Парку належить до зони нестійкого і недостатнього зволоження. Опади випадають переважно у теплий період року (травень-червень), після якого часто повторюються тривалі бездощові періоди тривалістю 37-42 доби. Річна кількість опадів коливається в межах 460-500 мм, з яких більшість (до 65%) випадає у теплий період року. Найбільша кількість опадів випадає у червні, а найменша – у жовтні. Розподіл кількості опадів за роками наведений у таблиці 4.

Таблиця 4

Річна кількість опадів у період 2005-2017 рр.*

Метеостанція	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Середнє
Бобринець	460	411	524	701	403	683	385	497	452	509	527	370	493,5
Баштанка	118	743	1332	502	483	755	349	399	434	387	287	290	506,5

**Електронний ресурс: http://rp5.ua/Архив_погоды_в_Баштанке;

Електронний ресурс: http://rp5.ua/Архив_погоды_в_Бобринце.

Утворення та зникнення снігового покриву суттєво залежать від погодних умов і з року в рік суттєво змінюються. На території Парку упродовж 2005-2017 рр. сніговий покрив найраніше утворився 07.11.2006 р., а найпізніше зник – 27.03.2013 р. Порівняно з попереднім періодом (25 жовтня та 26 квітня відповідно), сніговий покрив почав з’являтися в середньому на 14 днів пізніше, а зникати – майже на місяць раніше.

Середня висота снігового покриву за 2005-2017 рр. по метеостанції Баштанка зафіксована на рівні 7,7 см, а по станції Бобринець 9,4 см. Максимальна потужність снігового покриву зафіксована на рівні 34 см (Баштанка) і 42 см (Бобринець). Порівняно з попереднім періодом спостережень, зросла як середня висота снігового покриву, так і його максимальна потужність.

Середнє багаторічне значення відносної вологості повітря за період 2005-2017 рр. становить 72%. У порівнянні з попереднім періодом спостережень (74%) вона знизилась на 2%. Добовий хід відносної вологості повітря такий: максимальних значень цей показник сягає у вранішні часи перед сходом Сонця, мінімальних – у пообідній час (14-15 год.). Найбільші коливання відносної вологості характерні для літа (33-36%), найменші спостерігаються у зимовий час (5-8%). Переважно у весняний та пізньо-

літній період відносна вологість може падати до показника 30% з проявом суховійних явищ і пилових бур. Найбільша кількість сухих днів зафіксована у травні (9,9) по метеостанції Бобринець та у серпні (9,4) по метеостанції Баштанка. Днів з високими показниками відносної вологості повітря (понад 80%) налічується 104-107 упродовж року.

Абсолютна вологість повітря має яскраво виражений річний хід. Найменших значень вона досягає у січні (4,2-4,3 мб). Починаючи з березня її значення зростають і досягають максимальних показників у липні (14,6-15,1 мб). Середньорічний показник абсолютної вологості становить 8,6-9,0 мб.

Середньорічна хмарність становить величину 6,1-5,8 балів. Найвищих значень вона сягає у грудні (7,8-8,2 бали), а найнижчих – у серпні (3,5-4,1 бал). Упродовж доби найменша хмарність спостерігається опівночі (4-4,5 балів), найбільша – опівдні (5,7-6,1 бал) з середнім показником 5,0-5,2 бали.

Вітровий режим. Вітер є векторним параметром метеорологічних процесів і кліматичних умов, з певним напрямом і швидкістю, які характеризуються значною мінливістю. Вітровий режим території визначає баричне поле, спричинене Сибірським, Азорським та Ісландським центрами дії атмосфери у тісному зв'язку з циркуляцією атмосфери, процесами фронтогенезу та фронтолізу, трансформацією повітряних мас. Суттєвий вплив на вітер здійснює рельєф місцевості, вітрова експозиція і крутизна схилів, рослинний покрив та інші фізико-географічні фактори. Динаміка полів тиску і циркуляційних процесів визначають вітровий режим за сезонами, а орографічні умови часто вносять до нього помітні зміни.

Упродовж року напрям і швидкості вітру над територією Парку суттєво змінюються. Спостереження на метеостанціях Баштанка (табл. 5) за вітровим режимом показали, що за багаторічний період (2005-2017 рр.) домінували вітри північно-східного (12,3%), північно-західного (10,4%), північного (9,9) та східного (9,0%) напрямів. Це пояснюється розміщенням території в межах осі підвищеного тиску Воєйкова.

З незначними відхиленнями вітровий режим підтверджується і даними метеостанції Бобринець (табл. 6). Тут домінуючими також є північно-західні (8,3%), північно-східні (7,2%), південно-західні (7,1%) та східні (6,0%) вітри.

Таблиця 5

Повторюваність вітрів різних румбів по метеостанції Баштанка, %*

Період, роки	Пн.	Ін.-Пн.-Сх.	Пн.-Сх.	Сх.-Пн.-Сх.	Сх.	Сх.-Пд.-Сх.	Пд.-Сх.	Ід.-Пд.-Сх.	Пд.	Ід.-Пд.-Зх.	Пд.-Зх.	Зх.-Пд.-Зх.	Зх.	Зх.-Пн.-Зх.	Пн.-Зх.	Ін.-Пн.-Зх.	Штиль
2005-2017	9.9	3.3	12.3	3.4	9.0	2.4	7.2	2.2	6.1	2.0	7.3	1.8	7.5	2.3	10.4	2.8	10,3

*За даними електронного ресурсу: http://tr5.ua/Архив_погоды_в_Баштанке.

Таблиця 6

Повторюваність вітрів різних румбів по метеостанції Бобринець, %*

Період, роки	Пн.	Пн.-Пн.-Сх.	Пн.-Сх.	Сх.-Пн.-Сх.	Сх.	Сх.-Пд.-Сх.	Пд.-Сх.	Пд.-Пд.-Сх.	Пд.	Пд.-Пд.-Зх.	Пд.-Зх.	Зх.-Пд.-Зх.	Зх.	Зх.-Пн.-Зх.	Пн.-Зх.	Пн.-Пн.-Зх.	Штиль
2005- 2017	6.2	3.3	7.2	5.3	6.0	3.9	5.7	2.7	4.7	4.5	7.1	3.9	5.9	6.6	8.3	6.5	12,1

*За даними електронного ресурсу: http://tr5.ua/Архив_погоды_в_Бобринце.

Середня багаторічна швидкість вітру сягає 3,9-4,3 м/с. Найбільші швидкості вітру зафіксовані у лютому (5,1-5,9 м/с), а найменші – у липні (3,7-4,0 м/с). Середнє число днів з вітром понад 15 м/с становить 16-27 днів/рік, максимальне – до 45 днів на рік. Щороку спостерігаються вітри зі швидкістю понад 20 м/с, інколи – до 25-26 м/с. Штилеві погоди повторюються у 10-12% випадків.

Режим вітру в межах Парку порушується особливостями рельєфу: меридіональне розташування території уздовж глибоко врізаної річкової долини Інгулу спричинює формування або посилення вітрових потоків з півночі на південь і навпаки. Бічні балки і долини приток посилюють вітри західних і східних румбів. Дещо уповільнюють вітровий потік деревні насадження і значні виступи кристалічного фундаменту.

Акваторія Софіївського водосховища та особливості рельєфу долини Інгулу (її глибокий вріз, стрімкі схили та ін.) сприяють формуванню місцевого мікроклімату (вологість повітря, температурний та вітровий режими), відмінного від базових метеостанцій Баштанка та Бобринець, розміщених у межах вододілів. З метою дослідження мікрокліматичних особливостей території Парку слід встановити електронну метеостанцію з автоматичним записом даних. Оптимальним місцем розміщення метеостанції є околиці сс. Пелагеївки, Софіївки або Володимирівки. Найбільш зручним місцем виступає офіс Парку в с. Щорсове.

Ґрунти/субстрати

Під степовою трав'янистою рослинністю на лесових відкладах в умовах помірно вологого і теплого клімату в межах Парку сформувалися звичайні середньо- та малогумусні чорноземні ґрунти. Лесова ґрунтоутворююча порода добре відсортована і представлена на вододілах та схилах переважно пилюватими важкими суглинками. Для неї характерною є стовпчаста структура. В межах річкових терас ґрунтоутворюючою породою виступає: на другій надзаплавній терасі – легкі суглинки, на першій надзаплавній терасі – супіски та алювіальні піски, у заплаві та по днищах балок – піщано-мулистий алювій з уламками кристалічних та інших корінних порід і тільки на окремих ділянках – сучасні алювіальні піски. За механічним складом у ґрунтовому покриві вододілів переважають важкі суглинки і глини, в межах річкових заплав та днищах балок – переважно лучні чорноземи, менше – лучно-болотні легкосуглинкові ґрунти. На перших

надзаплавних терасах сформувалися чорноземи піщані і супіщані, а на других – чорноземи легкосуглинкові.

Чорноземи звичайні утворились в умовах глибокого залягання ґрунтових вод, винятково під степовою трав'яною рослинністю. Для них характерною є – структурованість зі сприятливим водно-повітряним режимом. Реакція ґрунтів нейтральна (рН близько 7,0). У профілі звичайних чорноземів виділяються кілька ґрунтових горизонтів (Природа Украинской ССР; 1986.):

H – 0-35 см – гумусний горизонт рівномірного темно-сірого кольору. До глибини 22-25 см він має зернисто-пилувату, пухку структуру. Глибше – зернистий, більш щільний. Не реагує на розчин соляної кислоти. Перехід поступовий.

HP – 35-70 см – гумусний, перехідний, темно-сірий зі слабким буруватим відтінком, крупнозернистий. Зустрічаються поодинокі гіфи карбонатів. Помірно реагує на розчин соляної кислоти. Чітко помітні ходи дощових хробаків та окремі світлі кротовини. Перехід поступовий.

Phk – 70-90 см – перехід до ґрунтоутворюючої. Палевий колір з сірими язиками та плямами гумусу, так звані «брудні леси». Безформенно-грудкувата структура. Наявні ходи хробаків і кротовини. Бурхливо реагує з розчином соляної кислоти. Перехід поступовий.

Pk – 90 см і глибше. Леси палевого кольору, грудкуватої структури, відмічається наявність трубочок CaCO_3 та окремі розкидані плями білоглазки.

Потужність гумусового горизонту середньогумусних чорноземів коливається в межах 70-75 см з вмістом гумусу у верхній частині горизонту до 6,8-7,2%. Шар карбонатів розміщується на глибині 40-50 см. Значна глибина середньогумусних чорноземів пояснюється глибшим проникненням рослинних залишків (переважно коріння рослин) у зв'язку з більшою кількістю атмосферних опадів і просочуванням вологи на більшу глибину.

Малогумусні чорноземи мають скорочений ґрунтовий профіль (60-65 см) у зв'язку з меншою кількістю опадів і меншим вмістом гумусу у верхньому ґрунтовому горизонті (5,5-6,0%). Нижча кількість гумусу можна пояснити меншою фітомасою. Засолені і солонцюваті різновиди ґрунтів відсутні у зв'язку з домінуванням схилових поверхонь і добрим промивним режимом.

На відміну від інших регіонів з поширенням звичайних чорноземів, пояс карбонатів у ґрунтовому профілі знаходиться близько до поверхні (5-10 см), що свідчить про слабкий промивний режим ґрунту.

Переважаання схилових поверхонь в межах Парку спричинює високу інтенсивність процесів поверхневого змиву. Тому в межах його території поширені середньо- та сильнозмиті ґрунти (рис. 8), а біля підніжжя схилів річкових долин і яружно-балкових систем – намиті. По заплавах та днищах балок поширені лучні ґрунти.

Рис. 8. Сильнозмиті ґрунти стрімких схилів річкової долини Березівки.

В западинах рельєфу сформувалися ґрунти болотного типу. Для слабо змитих чорноземів характерним є вкорочений горизонт **H** і їх потенційна родючість за рахунок цього знижена. У середньозмитих чорноземів горизонт **H** змитий повністю і їх родючість ще нижча. У сильно змитих ґрунтів сіре забарвлення відсутнє і на поверхню виходить ґрунтоутворююча порода – лес бурого і сіро-бурого кольору. Широко розповсюджена лінійна ерозія з проявом яружно-балкового рельєфу (рис. 9).

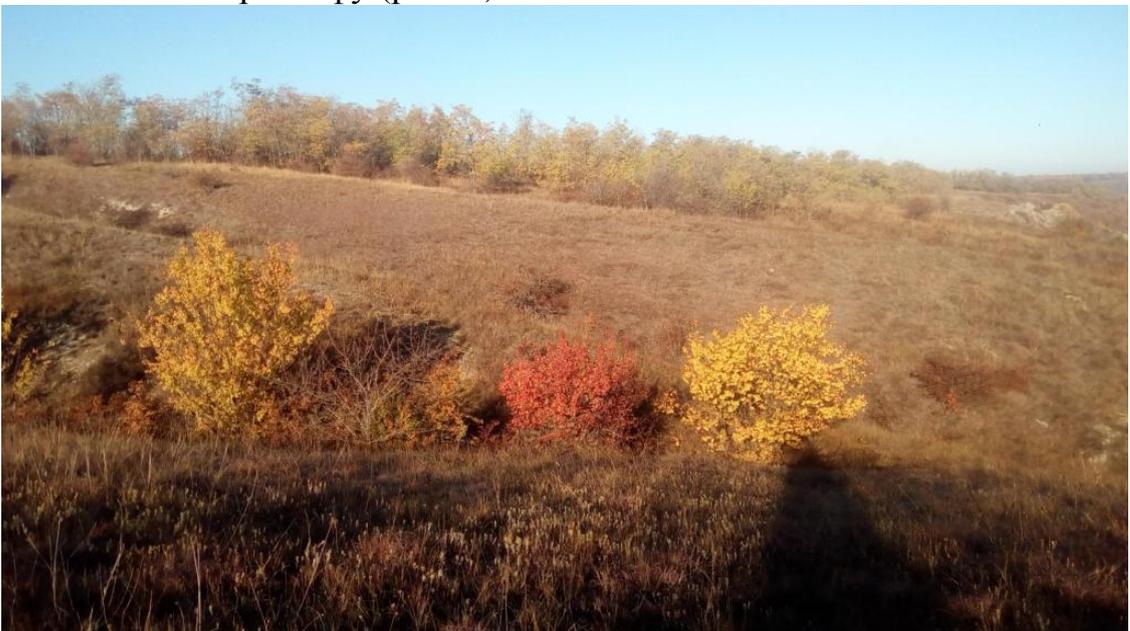

Рис. 9. Прояв лінійної ерозії (на передньому плані) в межах прирічкових стрімких схилів.

2.1. Ландшафтне різноманіття

Територія Парку лежить в межах степових відрогів Придніпровської височини північностепової підзони (Природа Украинской ССР. Ландшафты, 1985). Натуральні ландшафти представлені пагорбами і підвищеними

рівнинами з антропогеновим покривом на малопотужній товщі палеоген-неогенових піщано-глинистих відкладів, що перекривають кристалічний фундамент. Ландшафтну основу складають лесові сильно розчленовані схили Придніпровської височини (рис. 10) та підвищені рівнини (рис. 11) з чорноземами звичайними малогумусними, з ярами і балками, врізаними до кристалічних порід (Національний атлас України. Електронний ресурс: <http://geomap.land.kiev.ua/landscape.html>).

Рис. 10. Загальний вигляд лесових сильно розчленованих схилів Придніпровської височини

Рис. 11. Долина р. Інгул серед підвищених рівнин Придніпровської височини.

В межах парку на правому березі, протягом всієї течії Інгулу та на лівому березі до р. Сагайдак на вододілах сформувалися північно-степові височино-рівнинні ландшафти, а по річкових долинах і днищах балок – лісові, лучно-болотні, лучні остепнені заплави, плавні. Характерною ознакою ландшафтів є наявність численних ділянок річкових долин і балок, врізаних до поверхні архейсько-протерозойського фундаменту. Такі ділянки мають вигляд вузьких і глибоких долин, часто каньйоноподібного типу, зі

стрімкими скелястими схилами та скелями. На лівому березі нище р. Сагайдак сформувалися середньо-степові ландшафти з широкими ділянками без виходів кристалічних порід на поверхню. Останні приурочені до понижень у кристалічному фундаменті, заповненим потужною товщею палеоген-неогенових та четвертинних відкладів. У таких місцях ширина долини Інгулу сягає 2,0-3,5 км, чітко виділяється заплава, пологі схили з вираженими фрагментами надзаплавних терас (Природа Української ССР, 1982). У минулому ландшафти Парку були представлені підзональними різнотравно-типчакково-ковилковими степами з байрачними дібровами та типчакково-ковилковими степами які на вододілах фактично розорані і подекуди збереглися у межах виходів кристалічних порід та на стрімких схилах. Але й вони істотно трансформовані антропогенною діяльністю, пов'язаною з випасом великої та малої рогатої худоби (рис. 12). Лучна і лучно-болотна рослинність поширена на незначній площі, переважно по заплавах річок та днищ балок (рис. 13).

Рис. 12. Відносно збережена степова рослинність пологого прирічкового схилу.

Рис. 13. Фрагмент лучної та лучно-болотної рослинності балки Таборної.

У ландшафтному відношенні територія Парку лежить в межах Новобузького яружно-балкового району. Він займає середню частину басейну Інгулу, який дренажує південні схили Українського кристалічного щита. Древні кристалічні породи оголюються не тільки по долині Інгулу та його приток Стівкової, сагайдака та Березівки, але й на нижніх частинах схилів вододільних плато.

У ландшафтно-типологічній структурі виділяються місцевості приводільних плато (5-10 %), пологих (30-40 %) та стрімких (30-

40%) балкових та прирічкових схилів, надзаплавних терас та заплав (до 5-10 %).

До складу Парку увійшли тільки ті місцевості привододільних плато, які не обробляються у зв'язку з близьким заляганням кристалічних порід. Більшою мірою привододільні плато інтенсивно використовуються у сільськогосподарському виробництві під рослинництво.

Для яружно-балкових місцевостей характерним є поширення середньо- та сильнозмитих чорноземних ґрунтів. Середня стрімкість схилів долин і балок 3-9°, в окремих місцях – до 15° і більше. Як по річкових долинах, так і по балках спостерігаються часті виходи кристалічних порід, подекуди – вапняків. Глибина окремих балок сягає 20-30 м, а ширина – до 1,5-2,0 км. Ці місцевості використовуються місцевим населенням як вигони і пасовища (рис. 14).

Рис. 14. Ландшафт балки з інтенсивним випасом

Байрачні ліски зустрічаються у верхів'ях балок і на схилах річкових долин (рис. 15). Поширені штучні лісонасадження (рис. 16).

Рис. 15. Байрачні ліски у підніжжі стрімкого схилу р. Березівка

Рис. 16. Штучні лісонасадження сосни (лівий берег Інгулу).

Надзаплатно-терасові місцевості займають відносно незначні площі, які сконцентровані по долині Інгулу і зустрічаються окремими фрагментами. В межах високої надзаплатної тераси сформувалися легкосуглинкові чорноземи. Друга надзаплатна тераса, виражена фрагментарно, складена піщано-глинистим алювієм або пісками.

Заплатні місцевості поширені по річках Інгул (нище греблі Софіївського водосховища), Стовпова, Сагайдак та Березівка подекуди також зустрічаються у нижніх, пригирлових частинах балок. Їх заплати досить широкі, пласкі, з лучно-чорноземними солончакуватими ґрунтами. Вони суттєво трансформовані антропогенною діяльністю (городи, випас, сінокоси).

3. Рослинний світ

3.1. Флора

3.1.1. Склад флори

Під час досліджень було встановлено, що на території РЛП «Приінгульський» зростає 695 видів рослин, із них 514 видів вищих судинних рослин у складі 285 родів та 82 родин. Узагальнені дані щодо флори Парку наводяться у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Кількість видів рослин у флорі РЛП

Систематична група рослин	Кількість видів
ВИЩІ СУДИННІ РОСЛИНИ	
Покритонасінні (квіткові)	506
Голонасінні	2
Папоротеподібні	5
Хвоцеподібні та плауноподібні	1
<i>Разом судинних рослин</i>	514
НЕСУДИННІ РОСЛИНИ	
Мохоподібні	36
<i>Разом вищих рослин</i>	550
НИЖЧІ РОСЛИНИ	
Лишайники	120
Водорості	10
ГРИБИ	
Міксоміцети	не вивчались
Макроміцети та мікроміцети (ліхенофільнф гриби)	15
<i>Разом нижчих рослин та грибів</i>	145
<i>Усього вищих і нижчих рослин та грибів</i>	695

Більша частина зареєстрованих видів належить до відділу *Magnoliophyta* – 98,4 % від загальної кількості видів. Частка представників відділів Хвоцеподібні (*Equisetophyta*), Папоротеподібні (*Polypodiophyta*) та Голонасінні (*Pinophyta*) складає менше 2%.

Співвідношення видів Однодольних (*Liliopsida*) і Дводольних (*Magnoliopsida*) у флорі РЛП складає 1/3,9.

Систематичний спектр провідних родин флори парку складають: *Asteraceae* (75/14,6%), *Poaceae* (45/8,7%), *Fabaceae* (38/7,4%), *Lamiaceae* (31/6,0%), *Rosaceae* (30/5,8%), *Caryophyllaceae* (28/5,4%), *Brassicaceae* (21/4,5%), *Scrophulariaceae* (19/3,7%), *Liliaceae* (16/3,1 %), *Cyperaceae* (15/2,9%). Вказані 10 родин складають більше половини (62,2 %) всіх видів флори РЛП.

Найбільш репрезентативними за кількістю видів у флорі РЛП є представники родів *Carex* та *Stipa* (по 10 видів), *Allium*, *Centaurea*, *Galium*, *Verbascum*, *Veronica* (по 7 видів), *Euphorbia*, *Potentilla*, *Trifolium*, *Vicia* (по 6 видів), *Alyssum*, *Astragalus*, *Artemisia*, *Gagea*, *Jurinea*, *Silene*, *Poa*, *Plantago* *Salvia* (по 5 видів).

Слід зазначити, що за таким групами як водорості та гриби дані практично відсутні, а відповідно, потрібні цілеспрямовані дослідження вказаних груп відповідними фахівцями.

За результатами досліджень О.С. Комісар (Комісар, 2014) бріофлора РЛП «Приінгульський» налічує 36 видів мохоподібних, які належать до відділу *Bryophyta*, класу *Bryopsida*, 6 порядків (*Orthotrichales*, *Hypnales*, *Dicranales*, *Pottiales*, *Grimmiales*), 7 родин (*Orthotrichaceae*, *Brachytheciaceae*, *Ditrichaceae*, *Bryaceae*, *Grimmiaceae* та ін.), 9 родів (*Bryum*, *Tortula*, *Grimmia*, *Brachythecium*, *Orthotrichum*, *Geratodon* та ін).

Родина *Pottiaceae* налічує 8 видів мохів, що займають 22 % від загальної кількості видів території дослідження. Друге місце за кількістю видів займають родини *Brachytheciaceae* (13 %) та *Bryaceae* (10 %), що відповідає таксономічним характеристикам мохоподібних степової зони України.

Серед мохоподібних мезоксерофіти займають 40%. До них належать такі види мохів, як *Ceratodon purpureus*, *Orthotrichum pumilum*, *Bryum argenteum*, *B. capillare* *B. sub apiculatum*, *Tortula truncata*, *T. subulata*, *Hypnum cupresiforme* та багато інших. Ксерофітів – 36 %, мезогідрофітів – 10 %. Малочисельною виявилась гігрогідрофітна група мохів 7 %.

Домінуючими формами мохоподібних є плоский килим (13 видів) та рихла дернина (10 видів). В бріофлорі Парку дводомні види займають перше місце. Серед них *Tortula muralis*, *Bryum argenteum*, *B. pallens*, *B. rubens*, *B. suba piculatu*, *Oxurhynchiun hians*, *Aulacomnium palustre*, *Didumodon rigidulus* та інші.

Попередній список ліхенобіоти регіонального ландшафтного парку «Приінгульський» був складений Т.О. Бойко (2010), який нараховував 77 видів лишайників та 3 види ліхенофільних грибів. Нижче наведені результати досліджень фахівців Херсонського державного університету д.б.н., проф. Ходосовцева О.Є. та аспіранта Дармостука В. В. щодо цієї групи організмів на території об'єкту природно-заповідного фонду.

Лишайники та ліхенофільні гриби регіонального ландшафтного парку «Приінгульський» досліджувалися 28-29 травня 2017 року в наступних локалітетах:

1. Миколаївська обл, Новобузький р-н, лівий берег р. Березівка, N47.79729 E 32.41676, 28.05.2017, Ходосовцев О.Є., Дармостук В.В.
2. Миколаївська обл, Новобузький р-н, лівий берег р. Березівка, N47.79686E 32.41431, 28.05.2017, Ходосовцев О.Є., Дармостук В.В.
3. Миколаївська обл, Новобузький р-н, лівий берег р. Березівка, N47.79875 E 32.39680, 28.05.2017, Ходосовцев О.Є., Дармостук В.В.

4. Миколаївська обл, Новобузький р-н, місце злиття р. Інгул та р. Березівка, N47.79662E 32.37988, 28.05.2017, Ходосовцев О.Є., Дармостук В.В.
5. Миколаївська обл., Новобузький р-н, скеля Кугоч, N47.77356E 32.38448, 28.05.2017, Ходосовцев О.Є., Дармостук В.В.
6. Миколаївська обл., Новобузький р-н, РЛП Приінгульський, Гадюча балка, N47.74518 E 32.37264, 28.05.2017, Ходосовцев О.Є., Дармостук В.В.
7. Миколаївська обл., Новобузький р-н, РЛП Приінгульський, Вовча балка, N47.68322 E 32.33231, 29.05.2017, Ходосовцев О.Є., Дармостук В.В.

Визначення лишайників проводилося в лабораторії біорізноманіття та екологічного моніторингу кафедри ботаніки Херсонського державного університету. Матеріали зберігаються в гербарії кафедри ботаніки ХДУ (КНЕР)/

За результатами досліджень виявлено 86 видів лишайників та 12 видів ліхенофільних грибів, з яких 43 види лишайників та 12 видів ліхенофільних грибів виявлено вперше для території досліджень. Види *Lecania fuscata* *Peltigera rufescens* внесені до переліку видів лишайників Миколаївської області, що потребують охорони на регіональному рівні.

1. *Acarospora fuscata* (Nyl.) Th. Fr. – на гранітних брилах: 1, 3.
2. *Aspiciliaca esiocinerea* (Nyl. ex Malbr.) Arnold – на гранітних брилах: 4.
3. *Aspicilia cinerea* (L.) Körb. – на гранітних брилах: 1, 3, 4, 6, 7.
4. *Arthoniala pidicola* (Taylor) Branth & Rostr. – на вапняках: 7. Новий для РЛП.
5. *Athallia pyracea* (Ach.) Arup, Frödén & Søchting – на *Populus*: 7. Новий для РЛП.
6. *Bellemeria cupreoatra* (Nyl.) Clauzade & Cl. Roux – на гранітних брилах: 1, 4. Новий для РЛП.
7. *Calogaya decipiens* (Arnold) Arup, Frödén & Søchting – на мергелях: 6.
8. *Calogaya lobulata* (Flörke) Arup, Frödén & Søchting – на *Populus*: 7. Новий для РЛП.
9. *Caloplaca atroflava* (Turner) Mong. – на гранітних брилах: 5. Новий для РЛП.
10. *Caloplaca chlorina* (Flot.) Sandst. – на гранітних брилах: 1.
11. *Caloplaca grimmiae* (Nyl.) H. Olivier – на гранітних брилах на *Candelarie llavitellina*: 1.
12. *Caloplaca inconnexa* (Nyl.) Zahlbr. – на вапняках: 7. Новий для РЛП.
13. *Caloplaca raesaenenii* Bredkina – на рослинних залишках: 7. Новий для РЛП.
14. *Caloplaca sterilis* Šoun, Khodos. & Vondrák – на рослинних залишках: 7. Новий для РЛП.
15. *Candelarie llaurella* (Hoffm.) Zahlbr. – на вапняках: 5, 6, 7
16. *Candelarie llacoralliza* (Nyl.) H. Magn. – на гранітних брилах: 5.
17. *Candelarie llaoleifera* H. Magn. – на вапняках: 7. Новий для РЛП.
18. *Candelarie llavitellina* (Hoffm.) Müll. Arg. – на гранітних брилах: 1, 5, 6.
19. *Cetraria aculeata* (Schreb.) Fr. – на ґрунті: 1. Новий для РЛП.

20. *Circinaria calcarea* (L.) A. Nordin, Savić&Tibell – на вапняках: 5, 6, 7. Новий для РЛП.
21. *Circinaria contorta* (Hoffm.) A. Nordin, Savić&Tibell – на вапняках: 5, 7.
22. *Cladonia foliacea* (Huds.) Willd. – на ґрунті: 1, 2. Новий для РЛП.
23. *Cladonia furcata* (Huds.) Schrad. – на ґрунті: 1. Новий для РЛП.
24. *Cladonia pyxidata* (L.) Hoffm. – на ґрунті: 1, 3. Новий для РЛП.
25. *Cladonia rangiformis* Hoffm. – на ґрунті: 1.
26. *Collema tenax* (Sw.) Ach. – на ґрунті: 5, 6.
27. *Dermatocarpon miniatum* (L.) W. Mann – на гранітних брилах: 4.
28. *Diploschistes muscorum* (Scop.) R. Sant. – на ґрунті: 1.
29. *Diploschistes scruposus* (Schreb.) Norman – на гранітних брилах: 1.
30. *Endocarpon psorodeum* (Nyl.) Th. Fr. – на гранітних брилах: 1. Новий для РЛП.
31. *Hypogymnia physodes* (L.) Nyl. – на гранітних брилах: 4.
32. *Flavoplaca coronata* (Kremp. ex Körb.) Arup, Frödén&Söchting – на мергелях: 6, 7. Новий для РЛП.
33. *Lecania fuscella* (Schaer.) A. Massal. – на рослинних залишках: 7. Новий для РЛП. Внесений до переліку видів лишайників Миколаївської області, що потребують охорони на регіональному рівні.
34. *Lecania turicensis* (Hepp) Müll. Arg. – на мергелях: 6, 7. Новий для РЛП.
35. *Lecanora frustulosa* (Dicks.) Ach. – на гранітних брилах: 1, 7.
36. *Lecanora rupicola* (L.) Zahlbr. – на гранітних брилах: 1.
37. *Lecanora swartzii* (Ach.) Ach. – на гранітних брилах: 3. Новий для РЛП.
38. *Lecidea fuscoatra* (L.) Ach. – на гранітних брилах: 1, 2, 4.
39. *Lecidella carpathica* Körb. – на гранітних брилах: 5. Новий для РЛП.
40. *Lepraria membranacea* (Dicks.) Vain. – на гранітних брилах: 1. Новий для РЛП.
41. *Lepraria* sp. – на гранітних брилах: 3.
42. *Lichenothelia convexa* Henssen – на гранітних брилах: 1, 4, 6.
43. *Lichinella stipatula* Nyl. – на гранітних брилах: 1.
44. *Lobothallia alphoplaca* (Wahlenb.) Hafellner – на гранітних брилах: 1, 5.
45. *Myriolecis crenulata* (Ach.) Śliwa, ZhaoXin&Lumbsch – на мергелях: 6, 7. Новий для РЛП.
46. *Myriolecis dispersa* (Pers.) Śliwa, ZhaoXin&Lumbsch – на гранітних брилах: 1, 5, 7. Новий для РЛП.
47. *Myriolecis hagenii* (Ach.) Śliwa, ZhaoXin&Lumbsch – на рослинних залишках: 7.
48. *Parmelia saxatilis* (L.) Ach. – на гранітних брилах: 4. Новий для РЛП.
49. *Peltigera rufescens* (Weiss) Humb. – на ґрунті: 1, 2. Новий для РЛП. Внесений до переліку видів лишайників Миколаївської області, що потребують охорони на регіональному рівні.
50. *Phaeophyscia nigricans* (Flörke) Moberg – на гранітних брилах: 1, 7. Новий для РЛП.
51. *Phaeophyscia orbicularis* (Neck.) Moberg – на рослинних залишках: 7.
52. *Physcia adscendens* H. Olivier – на рослинних залишках: 7.

53. *Physcia dimidiata* (Arnold) Nyl. – на гранітних брилах: 1.
54. *Placidium squamulosum* (Ach.) Breuss – на ґрунті: 5. Новий для РЛП.
55. *Placopyrenium fuscillum* (Turner) Gueidan & Cl. Roux – на мергелях: 6, 7. Новий для РЛП.
56. *Polysporina simplex* (Taylor) Vězda – на гранітних брилах: 1, 6.
57. *Protoparmeliopsis laatokkensis* (Räsänen) Moberg & R. Sant. – на гранітних брилах: 3, 6, 7.
58. *Protoparmeliopsis muralis* (Schreb.) M. Choisy – на гранітних брилах: 1, 5.
59. *Psorotichia montinii* (A. Massal.) Forssell – на мергелях: 7. Новий для РЛП.
60. *Pyrenodesmia variabilis* (Pers.) A. Massal. – на мергелях: 6, 7. Новий для РЛП.
61. *Ramalina capitata* (Ach.) Nyl. – на гранітних брилах: 1.
62. *Ramalina polymorpha* (Lilj.) Ach. – на гранітних брилах: 1, 6.
63. *Rhizocarpon distinctum* Th. Fr. – на гранітних брилах: 1, 5.
64. *Rhizocarpon viridiatrum* (Wulfen) Körb. – на гранітних брилах: 1, 6. Новий для РЛП.
65. *Rinodina bischoffii* (Hepp) A. Massal. – на мергелях: 6. Новий для РЛП.
66. *Rinodina calcarea* (Hepp ex Arnold) Arnold – на мергелях: 6. Новий для РЛП.
67. *Rinodina confragosa* (Ach.) Körb. – на гранітних брилах: 1.
68. *Rinodina lecanorina* (A. Massal.) A. Massal. – на вапняках: 7. Новий для РЛП.
69. *Rinodina pyrina* (Ach.) Arnold – на рослинних залишках: 7.
70. *Rufoplaca arenaria* (Pers.) Arup, Søchting & Frödén – на гранітних брилах: 3.
71. *Sarcogyne privigna* (Ach.) A. Massal. – на гранітних брилах: 1. Новий для РЛП.
72. *Sarcogyne regularis* Körb. – на вапняках: 5, 6, 7. Новий для РЛП.
73. *Scolicio sporumumbrinum* (Ach.) Arnold – на гранітних брилах: 1, 5.
74. *Staurothelefrus tulenta* Vain. – на гранітних брилах: 1. Новий для РЛП.
75. *Verrucaria muralis* Ach. – на мергелях: 6.
76. *Verrucaria nigrescens* Pers. – на мергелях: 7.
77. *Verrucaria schindleri* Servit – на мергелях: 7. Новий для РЛП.
78. *Verrucaria papillosa* Ach. – на мергелях: 7. Новий для РЛП.
79. *Verruculopsis lecideoides* (A. Massal.) Gueidan & Cl. Roux – на мергелях: 5, 6, 7. Новий для РЛП.
80. *Xanthocarpia crenulatella* (Nyl.) Frödén, Arup & Søchting – на мергелях: 6, 7. Новий для РЛП.
81. *Xanthocarpia marmorata* (Bagl.) Frödén, Arup & Søchting – на мергелях: 6. Новий для РЛП.
82. *Xanthoparmelia conspersa* (Ehrh. ex Ach.) Hale – на гранітних брилах: 1, 2, 3.
83. *Xanthoparmelia loxodes* (Nyl.) O. Blanco, A. Crespo, Elix, D. Hawksw. & Lumbsch – на гранітних брилах: 2. Внесений до переліку видів лишайників Миколаївської області, що потребують охорони на регіональному рівні.

84. *Xanthoparmelia pokornyi* (Körb.) O. Blanco, A. Crespo, Elix, D. Hawksw. & Lumbsch – на ґрунті: 1. Новий для РЛП. Внесений до переліку видів лишайників Миколаївської області, що потребують охорони на регіональному рівні.
85. *Xanthoparmelia pulla* (Ach.) O. Blanco, A. Crespo, Elix, D. Hawksw. & Lumbsch – на гранітних брилах: 1, 2, 4.
86. *Xanthoria parietina* (L.) Th. Fr. – на рослинних залишках: 7.

3.1.2. Рідкісні види

Пошуково-дослідницька робота з екологічного краєзнавства «В пошуках первоцвітів»

Переважну частину території України займають Степова і Лісостепова природні зони. При цьому, цілих степових ділянок, лишилось близько 1%. По цій причині велика кількість степових видів тварин і рослин потрапили до списків Червоної книги України. Будучи приуроченими до степових біотопів, ці види не можуть існувати в жодному іншому місці. Залежними від збереження степів є 159 з 543 видів тварин та 276 з 826 видів рослин, включених до Червоної книги України. Степовий регіон, будучи найбільш розораною частиною України (деякі області – до 80-85%), має дуже невелику частку земель, які досі зберегли природні екосистеми. Саме ці фрагменти на даний момент є останніми резерватами збереження всього степового біорізноманіття країни. Наразі, такими перлинами лишаються степові балки, яри і схили по берегах степових річок, які ще подекуди зберігаються поміж орних сільгоспугідь та в межах природоохоронних територій. Маршрут туристського походу пролягає територією Регіонального ландшафтного парку «Приінгульський». Парк визнано одним із семи природних чудес Миколаївської області і є складовою природно-заповідного фонду України. Метою його створення стало збереження в природному стані ділянки долини р. Інгул з її типовими та унікальними природними комплексами: фрагментами цілинного степу, гранітними відслоненнями, водотоками, лісовими насадженнями та ін. Екологічний напрям краєзнавчої роботи на маршруті є не випадковим. МОЦТКЕ УМ разом з кафедрою «Екології та природокористування» ЧНУ ім. Петра Могили уклали договір з РЛП «Приінгульський» на здійснення моніторингу популяцій червонокнижних рослин, а саме: брандушки різнобарвної (*Bulbocodium versicolor*), горицвіту весняного (*Adonis vernalis*), півника понтичного (*Iris pontica*), тюльпану бузького (*Tulipa hypanica*), сону лучного (*Pulsatilla pratensis*).

На підготовчому етапі роботи за класифікатором сайту «Червона книга України» <http://redbook-ua.org> ознайомилися з вищезазначеними рослинами, студенти-екологи провели для нас практикум з методики вивчення популяцій рослин та рідкісних видів флори.

За методичними рекомендаціями співробітника парку Г.В. Драбинюк

провели роботу на маршруті по опису рослин. З наведених вище рослин ми зустріли тільки три види: горицвіт весняний, тюльпан бузький та сон лучний. Поміж багатьох різновидів півників, жодного разу не зустріли червонокнижного півника понтичного (*Iris pontica*).

Горицвіт весняний (*Adonis vernalis*) - лікарська рослина, цілющі якості якої добре відомі. Незважаючи на те, що сам по собі адоніс отруйний, він містить ряд унікальних

хімічних елементів і тому широко застосовується як в традиційній медицині, так і в складі народних засобів. Горицвіт весняний - багаторічна рослина з родини Жовтецевих. Його назва - адоніс - згідно з легендою, походить від

імені Адона, фінікійського бога Сонця, вмираючого щосені для того, щоб знову відроджуватися навесні. По-іншому горицвіт весняний називають також желтоцветом, купавником, польовим кропом. Розмножується горицвіт весняний досить важко. Йому необхідні грибні нитки (мікоризи), які входять в симбіоз з кореневищем рослини. Крім того, сходять насіння горицвіту тільки через десять-дванадцять років після того, як був проведений посів. Остаточною зрілості рослина досягне, лише проіснувавши сорок або навіть п'ятдесят років. Рослина горицвіт весняний занесена до Червоної книги України зі статусом неоцінений. Для довідки: охоронний статус виду є індикатором імовірності того, що даний вид продовжить існувати в майбутньому.

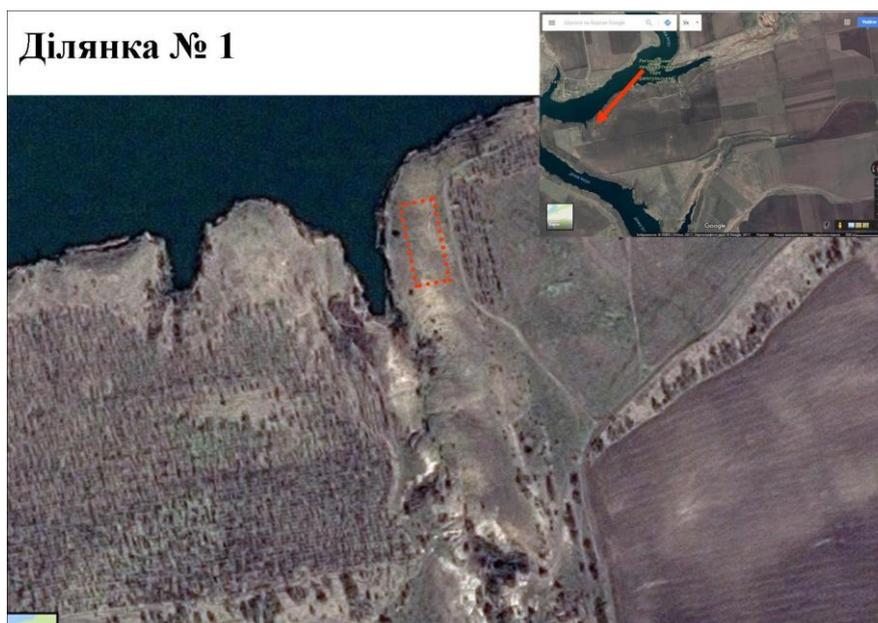
Включений до Додатку конвенції [CITES](#).

В межах маршруту було описано дві ділянки поширення горицвіту.

Ділянка 1.

Дата збору даних - 04.04.2017 Площа ділянки 25 м² /5 x 5/

Місце збору даних та характеристика місця зростання – гирло балки на лівому березі Софіївського водосховища (фото)

загальний напрямок простягання балки: південь – північ; гирло балки переходить в невелику затоку; рослини виявлено на східному схилі; схил пологий; ґрунт - суглинок; переважає трав'яниста рослинність з поодинокими кущами. Загальна кількість рослин – 89 особин.

Дослідницьку ділянку поділено умовно на 5 трансект (5 x 1) з 5 ділянок (1 x 1м).

Трансекти це ділянки однакового розміру які прилягають одна до одної. Опис ділянок з гори до низу. Опис трансект з півночі на південь. Рослини в активній фазі цвітіння. Найбільшу кількість квіток у стані бутонів спостерігається на південній частині ділянки.

↔
Північ Південь

трансекти	Кількість рослин, стан				
№1	3 особини	11 особин	2 особини	0 особин	1 особина
№2	5 особин	7 особин	1 особина	0 особин	2 особини
№3	0 особин	8 особин	2 особини	1 особина	1 особина
№4	17 особин	11 особин	0 особин	3 особини	1 особина
№5	6 особини	3 особини	3 особини	1 особина	0 особин

Основні загрози зникнення – витоптування. Поряд ґрунтова дорога, на березі місця риболовів, сліди автотранспорту(переважно мопеди).

Ділянка № 2

Дата збору даних - 04.04.2017 Площа ділянки 12 м² /3 x 4/

Місце збору даних та характеристика місця зростання

Балка Сагайдак. Загальний напрямок простягання з північного сходу на південний захід. Балку утворено малою річкою з каскадом невеликих ставків

у верхів'ях, гирло утворює затоку. Дно балки поросло очеретом. Схили пологі (фото), в нижній течії зі скельними виступами. Переважає трав'яниста рослинність. Дослідницька ділянка на лівому березі річки. Ґрунт - суглинок

Загальна кількість рослин – 48 особин.

Дослідницьку ділянку поділено умовно на 3 трансекта (1 x 4) з 4 ділянок (1 x 1). Опис ділянок згори до низу. Опис трансект з північного сходу на південний захід. Рослини в активній фазі цвітіння рівномірно по всій ділянці.

Північний схід

Південний захід

трансекти	Кількість рослин, стан			
	№1	1 особини	0 особин	1 особини
№2	5 особин	13 особин	4 особина	5 особин
№3	9 особин	8 особин	1 особини	0 особина

Основні загрози зникнення – це випалювання.

Велику площу схилів балки займають згарища. Причина більшості з них, це необережне поводження з вогнем місцевого населення. Не одноразово протягом походу спостерігали як на полях спалювали залишки соломи. Тепла та посушлива весна призвела до підвищеного рівня пожежної небезпеки. Трав'янистий та очеретів сухостій швидко спалахують, а вітер розносить на велику площу. Далі по маршруту горицвіт зустрічався дуже рідко, в поодиноких особинах. Всі ділянки горицвіту нанесли на карту.

Фото. Крізь згарище, схил балки Сагайдак.

Фото. Під час роботи на ділянці 1.

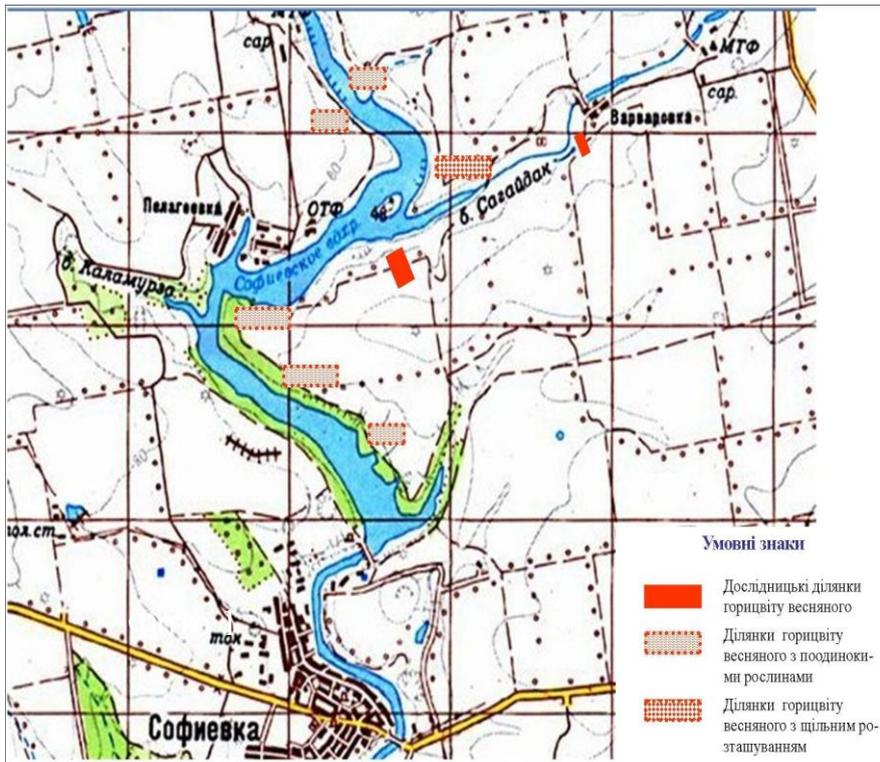

Фото - схил північно-східної експозиції, гирло балки. Фото 2. - лісонасадження.

Тюльпан бузький (*Tulipa huyanica*) – це багаторічна трав'яна рослина з підведеним та зігнутих вгорі стеблом 15–35 см заввишки. Цибулина яйцеподібна з темними, майже чорними, найстарішими, та коричневими, молодшими, покривними лусками (3–5 см завдовжки). Листки 8–22 мм завдовжки, лінійно-ланцетні з гострою верхівкою, здебільшого спрямовані косо вгору, вздовж складені, зверху сизуваті. Квітки поодинокі (рідко по 2), блідожовті, 16–35 мм завдовжки. Зовнішні листочки оцвітини набагато вужчі за внутрішні, зеленкувато- жовтуваті, з країв з червонуватим відтінком. Коробочка 13–25 мм завдовжки. Цвіте в квітні, плодоносить у травні. Розмножується насінням і цибулинами.

Природоохоронний статус виду: вразливий (види, які у найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії «зникаючих», якщо продовжиться дія факторів, що впливають на їх стан).

Ділянка 1.

Дата збору даних - 04.04.2017. Площа ділянки близько 0,9 м²

Місце збору даних та характеристика місця зростання.

На північному схилі пагорбу вздовж лівого берега річки Березівка. Грунт щебенюватий. Рослинність лучна.

Загальна кількість рослин – 11 особин на початку цвітіння.

Основною загрозою зникнення є витоптування та випас великої рогатої худоби.

Ділянка 2.

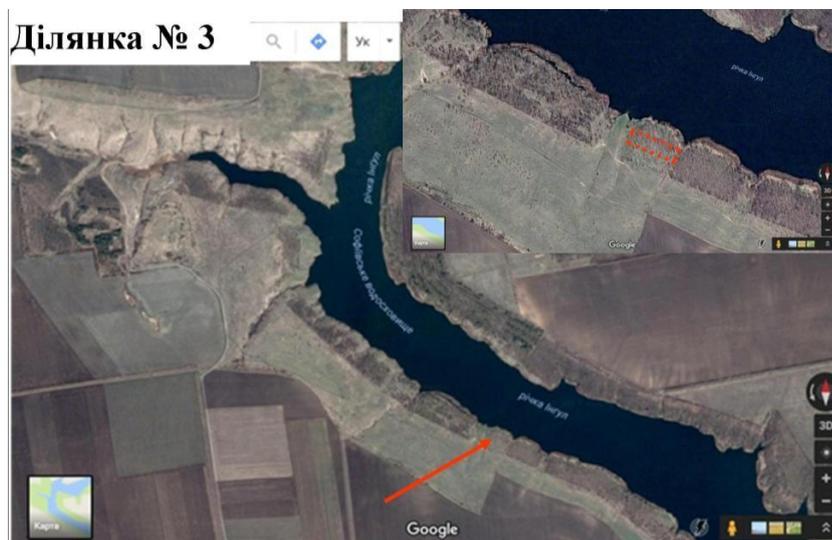
Дата збору даних: 05.04.2017 Площа ділянки близько 1,5 м²

Місце збору даних та характеристика місця зростання: правий берег річки Інгул, біля колишнього села Любовичка. Місцевість рівнинна з лучною рослинністю.

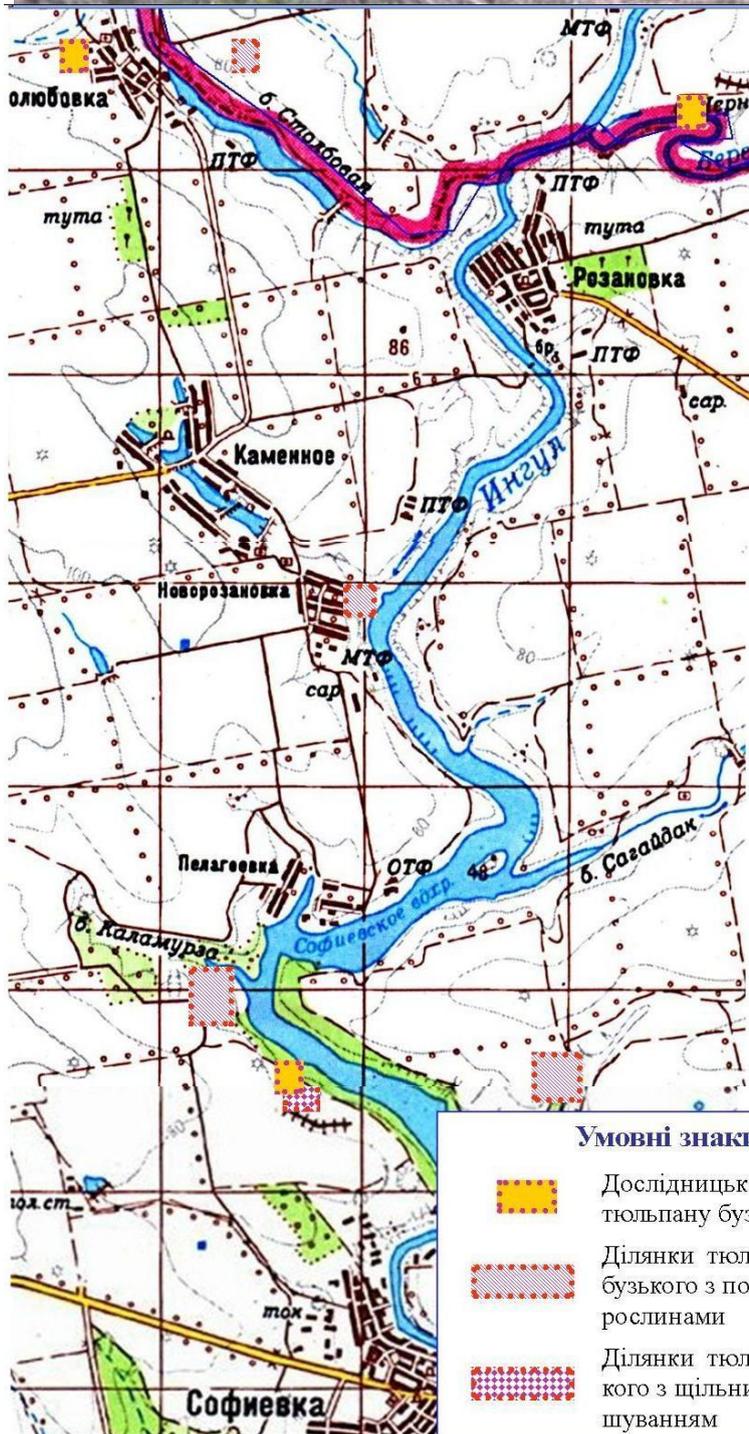

Загальна кількість рослин - 37 особин на початку цвітіння. Основною загрозою зникнення є випас великої рогатої худоби та випалювання.

Ділянка 3. Дата збору даних: 06.04.2017 Площа ділянки близько 2,5 м². Місце збору даних та характеристика місця зростання: правий берег Софіївського водосховища. Лісозахисна смуга (молоді дерева акації).

Загальна кількість рослин - 41 особина в періоді цвітіння. Основною загрозою зникнення є заліснення території. На відстані від 3 до 20 м від дослідницької ділянки розташовано ще три колонії тюльпанів. Невеличкі колонії від 5 до 10 особин зустрічали вздовж ґрунтових доріг. Всі зафіксовані місцезростання позначили на карті.

Сон лучний (сон чорніючий, сон богемський, *Pulsatilla pratensis*) це багаторічна трав'яна рослина 10–40 см заввишки з товстим, кореневищем прямостоячим, одноквітковим, густо-м'яковолосистим, напіврозетковим стеблом. Листки тричі пірчаторозсічені, опушені, прикореневі довгочерешкові, з'являються до цвітіння або під час цвітіння; верхні листки зростаються

основами в дзвоникоподібну обгортку (покривало) з лінійними, м'яковолосистими частками. Квітка поникла, вузька дзвоникоподібна, 2–4 см в діаметрі, з 6 яйцеподібних або широко-яйцеподібних, темно-фіолетових, зовні пухнастих листочків оцвітини. Цвіте у квітні–травні; плодоносить у червні. Плодики волосисті. Розмножується насінням. Природоохоронний статус виду: неоцінений.

В межах маршруту було описано дві ділянки поширення сону лучного
Ділянка 1.

Дата збору даних - 04.04.2017 Площа ділянки близько 50 м² /10 x 5/. Місце збору даних та характеристика місця зростання: лівий берег річки Інгул, верхня третина схилу східної експозиції. Ділянка розташована в межах населеного пункту (село Розанівка). П'ять трансект по 5 ділянок (2 x 1).

↔
Північ Південь

трансекти	Кількість рослин, стан				
	№1	1 особини	0 особин	1 особини	1 особин
№2	4 особини	2 особини	6 особина	3 особин	5 особин
№3	9 особин	8 особин	1 особини	1 особина	
№ 4	21 особина	12 особин	5 особин	13 особин	7 особин
№ 5	18 особин		16 особин	11 особин	4 особини

Нараховано 118 особин. Близько 90% рослин в активній фазі цвітіння. Основною загрозою зникнення є витоптування та випас худоби.

Ділянка 2. Дата збору даних - 05.04.2017. Площа ділянки близько 10 м² /2 x 5/. Місце збору даних та характеристика місця зростання:заплавна ділянка правого берега річки Березівка. Нарахували 34 особини. Активна фаза цвітіння. Основна загроза зникнення це випасання худоби.

Практично вздовж всього маршруту (крім зони лісових насаджень) зустрічалися популяції Сон лучний (найчастіше з усіх описаних рослин), на

відкритих схилах берегів Інгулу та Березівки, на пагорбах балок та крізь минулорічний трав'яний сухостій пробиваються тендітні паростки цієї чарівної квітки.

Зустрічалися ділянки із щільним розташуванням, а в більшості поодинокі рослини. Рослини, які тільки не випустили перші паростки до вже практично відцвівших.

Список групи вихованців Миколаївського обласного Центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді, учасників краєзнавчої експедиції

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	дата народження	домашня адреса	навчальний заклад, клас
1	Шурмін Роман Анатолійович	30.08.2004	м. Миколаїв пров. Парусний, буд 9-Б, кв. 66	ЗОШ № 51, 7 клас
2	Царьков Даніїл Олегович	05.11.2003	м. Миколаїв пр. Героїв України, буд. 15-А, кв. 135	ЗОШ № 51, 7 клас
3	Гончаренко Анна Євгенівна	28.10.2003	м. Миколаїв пр. Героїв України, буд. 18, кв. 142	ЗОШ № 51, 7 клас
4	Шандригіна Алісі Юріївна	15.03.2004	м. Миколаїв пр. Героїв України, буд. 17, кв. 47	ЗОШ № 32, 6 клас
5	Рудакова Владислава Іванівна	01.10.2003	м. Миколаїв вул. Флотська, буд 16, кв. 4	ЗОШ № 51 7 клас
6	Запорожець Дмитро Володимирович	17.09.2002	Миколаївська обл., Миколаївський район, с. Крива Балка	Миколаївський юридичний ліцей, 9 клас
7	Попов Микола Олександрович	12.01. 2004	м. Миколаїв 9 Воєнна, 52	ЗОШ № 12, 7 кл

Керівник: Овсяннікова Олена Вікторівна

Заступник: Колеснікова Марія Олександрівна.

Література

1. Екологія рідного краю. Підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. / В.І.Петриченко, В.І. Шелегеда, О.П. Корж .../ - в. «Премер»
2. Міністерство охорони навколишнього природного середовища України. Наказ від 17.06.2009 N 312 «Про затвердження переліків видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), та видів рослин та грибів, що виключені з Червоної книги України (рослинний світ)»
3. Перлини піщаної флори у пониззях Південного Бугу та Інгулу. Серія: Збереження біорізноманіття в Приморсько-степовому екокоридорі / Під ред. Г.В. Коломієць. – К.: Громадська організація «Веселий Дельфін», 2008. – 40
4. <http://stylezhinki.ru/suspilstvo/9284-goricvit-vesnjani-j-korisni-vlastivosti-goricvit.html>
5. <http://pryroda.in.ua/step/chomu-mi-proti-zalisnennya-stepu/>

4. ТВАРИННИЙ СВІТ

4.1. Інвентаризація фауни

Ентомофауну РЛП «Приінгульський» раніше досліджував колектив науковців з м. Дніпропетровськ під керівництвом Б.О. Барановського (2002).

Було з'ясовано, що ентомофауна Парку характеризується наявністю середземноморських та південних елементів, загальним таксономічним різноманіттям, збідненим антропогенним впливом, та збільшенням частки широко розповсюджених політопних видів.

В екологічному аспекті видовий склад комах збіднений на стено- та оліготопні види і має значну (до 45 %) частку еврибіонтних видів. Основу ентомофауни складають види політопно-степового та політопно-лучного комплексів (до 60%). На ділянках різних ценозів поширені комплекси чагарниково-степових, узлісно-лісових, болотяно-лучно-навколоводних видів (усі разом до 20 %).

В ентомофауні Парку домінують фітофаги. Суттєву частку серед них займають шкідники польових культур, садів, лісосмуг, лісових та паркових насаджень. Комплекс комах ентомофагів (хижаків та паразитів), які у природі регулюють чисельність шкідливих комах, значно збіднений у таксономічному плані. Це ж стосується також низки інших корисних для людини груп комах (запилювачів, фітофагів бур'янів, рідкісних та декоративних). Все це є наслідком впливу антропогенних чинників на ентомофауну майже усіх малих та середніх річок та їх заплавної частини. Разом з тим, незважаючи на негативні риси структури ентомофауни, вона у загальному сучасному стані зберегла значну таксономічну різноманітність на рівні таксонів високого рангу (класи, ряди, родини). Ентомофауна РЛП «Приінгульський» має «ядра», із яких при поліпшенні екологічного стану середовища відновлюється нормальна та повноцінна структура ентомофауни степових, лучних, лісових та узбережних екосистем.

Загальний обсяг ентомофауни з урахуванням малочисельних та сезонних видів і комплексів складає 1800 – 2100 видів. Фонових видів в усі сезони нараховується 240 – 320.

За кількістю видів домінують такі великі ряди комах, як твердокрилі (Coleoptera) – 31 %, лускокрилі (Lepidoptera) – 16 %, двокрилі (Diptera) – 14 %, напівтвердокрилі (Hemiptera) – 12 % та перетинчатокрилі (Hymenoptera) – близько 10 %. За чисельністю домінують види з таких рядів, як твердокрилі, перетинчатокрилі, двокрилі, лускокрилі, напівтвердокрилі та прямокрилі (Orthoptera). На окремих ділянках до групи домінантів входять 5-15 видів, які за чисельністю складають 70-85 % населення безхребетних.

Фонові прямокрилі (Orthoptera) представлені 2 видами Tettigonioidea, 3 видами Gryllidae, Oecanthidae, 7 видами Acrididae. У великій кількості зустрічається *Gryllotalpa gryllotalpa* Latreille, 1802 (Gryllotalpidae).

Представники ряду Homoptera зустрічаються у трав'яному покриві степу, луків та на кущах і деревах. Фоновими є 8 видів Cicadinea та 14 видів Aphidinea.

Серед фонових видів Heteroptera належать представники родин Lygaeidae, Coreidae, Miridae, Scutelleridae, Pentatomidae, Tingidae, Cydnidae, Nabidae, Rhopalidae та Plataspidae. Домінують на більшості ділянок: *Nabis ferus* (Linnaeus, 1758), *Adelphocoris lineolatus* (Goeze, 1778), *Lygus pratensis* (Linnaeus, 1758), *Trigonotylus ruficornis* (Geoffroy, 1785), *Tingis cardui* (Linnaeus, 1758), *Agramma confusum* (Puton, 1879), *Coreus marginatus* (Linnaeus, 1758), *Alydus calcaratus* (Linnaeus, 1758), *Chorosoma schillingi* (Schilling, 1829), *Coptosoma scutellatum* (Geoffroy, 1785), *Eurygaster integriceps* Puton, 1881, *Aelia acuminata* (Linnaeus, 1758), *Carpocoris fuscispinus* (Boheman, 1851), *Eurydema ornata* (Linnaeus, 1758).

Досить багата на території Парку фауна Coleoptera. Ряд у загальному фоні комах має представників 24 родин і близько 50 видів. Із Carabidae широко поширені *Cicindela germanica* Linnaeus, 1758, *Zabrus tenebrioides* (Goeze, 1777), *Amara similata* (Gyllenhal, 1810), *Harpalus rufipes* (DeGeer, 1774), *Harpalus caspius* (Steven, 1806), *Harpalus distinguendus* (Duftschmid, 1812) та інші. Особливо потребують дослідження види турунів з родів *Cymindis*, *Brachinus* та навколоводні *Dyschiroides*, *Bembidion*, *Chlaenius*. З Histeridae звичайні *Hister quadrimaculatus* Linnaeus, 1758 та *Hister bipustulatus* Schrank, 1781. Із Silphidae місцями домінує *Silpha obscura* Linnaeus, 1758 та у мезогігрофільних стаціях *Silpha carinata* Herbst, 1783. Scarabaeidae нерідко складають основу фону великих комах. Так, у весняно-літній період зустрічається *Lethrus apterus* (Laxmann, 1770), *Phyllopertha horticola* (Linnaeus, 1758), а пізніше – *Pentodon idiota* (Herbst, 1789), *Anomala dubia* (Scopoli, 1763), *Anisoplia austriaca* (Herbst, 1783), *Tropinota hirta* (Poda, 1761), *Oxythyrea funesta* (Poda, 1761), *Cetonia aurata* (Linnaeus, 1761). З Elateridae домінують – *Agrypnus murinus* (Linnaeus, 1758), *Selatosomus latus* (Fabricius, 1801), *Athous niger* (Linnaeus, 1758); із Coccinellidae – *Adonia varegata* (Goeze, 1777), *Adalia decimpunctata* (Linnaeus, 1758), *Coccinella septempunctata* Linnaeus, 1758, *Psyllobora vigintiduopunctata* (Linnaeus, 1758); із Alleculidae – *Podonta daghestanica* Reitter, 1885. У травах та на кущах помітні Cantharidae, особливо численні *Cantharis rustica* Fallen, 1807, *Cantharis rufa* Linnaeus, 1758, *Rhagonycha testacea* (Linnaeus, 1758). У порівнянні з іншими місцевостями менше представлені Tenebrionidae, з котрих найбільш звичайні: *Anatolica eremita* (Steven, 1829), *Tentyria nomas* (Pallas, 1781), *Tachyporus obtusus* (Fabricius, 1781), *Blaps halophila* Fischer von Waldheim, 1820, *Platyscelis hypolithos* (Pallas, 1781), *Pedinus femoralis* (Linnaeus, 1767), *Opatrum sabulosum* (Küster, 1849). Meloidae представлені *Mylabris pusilla* Olivier, 1811. та *M. variabilis* (Pallas, 1781). Виявлено також небагато видів Cerambycidae: *Dorcadion holosericeum* Krynicki, 1832, *Agapanthia violacea* (Fabricius, 1775), *Phytoecia caeruleascens* (Scopoli, 1763) та окремі інші види. Із видів Chrysomelidae звичайні: *Oulema melanopus* (Linnaeus, 1758), *Cryptocephalus apicalis* Gebler, 1830, *Cryptocephalus sericeus* (Linnaeus, 1758),

Leptinotarsa decemlineata (Say, 1824), *Chrysolina limbata* (Fabricius, 1775), *Gastrophysa viridula* (De Geer, 1775), *Galeruca tanacetii* (Linnaeus, 1758), *Aphthona lutescens* GYLLENHAL, 1808, *Cassida viridis* Linnaeus, 1758. 3 Curculionidae домінують *Omius puberulus* Boheman, 1834, *Tanymecus palliatus* (Fabricius, 1787), *Psolidium maxillosum* Dejean, 1821, *Sitona lineatus* (Linnaeus, 1758), *Bothynoderes punctiventris* (Germar, 1824), *Lixus ascanii* Linnaeus, 1767, *Hylobius abietis* (Linnaeus, 1758), *Hypera postica* Gyllenhal, 1813, *Mecinus janthinus* (Germar, 1817), *Gymnetron tetrum* (Fabricius, 1792) та ін.

Місцями до фонових видів входять представники ряду Neuroptera – *Chrysopa perla* (Linnaeus, 1758) (інші види цього роду менш числені), на піщаних ґрунтах – *Myrmeleon formicarius* Linnaeus, 1767. Trichoptera місцями також належать до фонових і представлені 2-3 видами, які потребують подальшого вивчення.

Фауна Lepidoptera у фауні представлена 23 родинами. Основу складають широкопоширені степові види та полізональні елементи. До домінантів відносяться: *Zygaena filipendulae* Linnaeus, 1758; біля 15 видів Tortricidae; деякі Pyralidae, Phycitidae, Crambidae. Досить часто зустрічаються представники родини Sphingidae: *Agrius convolvuli* (Linnaeus, 1758), *Sphinx pinastri* Linnaeus, 1758 та *Hyles euphorbiae* (Linnaeus, 1758). З родини Geometridae до фонових належать 15 видів, у тому числі: *Idaea rufaria* (Hübner, [1799]), *Scopula ornata*. (Scopoli, 1763), *Lythria purpuraria* (Linnaeus, 1758), *Lithostege farinata* (Hufnagel, 1767), *Macaria liturata* (Clerck, 1759), *Chiasmia clathrata* (Linnaeus, 1758), *Tephрина murinaria* (Denis & Schiffermuller, 1775), *Siona lineata* (Scopoli, 1763). Із Lasiocampidae на чагарниках знайдено *Trichiura crataegi* (Linnaeus, 1758), а на луках – *Lasiocampa trifolii* (Denis & Schiffermuller, 1775). Серед Lymantriidae до фонових належать тільки 2-3 звичайні шкідливі види: *Lymantria dispar* Linnaeus, 1758, *Euproctis chryorrhoea* Linnaeus, 1758. та місцями на вербах – *Leucoma salicis* Linnaeus, 1758. Родина Noctuidae представлена європейськими, південно-європейськими та середземноморськими видами. До фонових видів належать 25, у тому числі: *Euxoa nigricans* (Linnaeus, 1761), *Agrotis segetum* (Denis & Schiffermuller, 1775), *A. ipsilon* (Hufnagel, 1776), *A. exclamationis* (Linnaeus, 1758), *Axylia putris* (Linnaeus, 1761), *Rhyacia simulans* (Hufnagel, 1766), *Anarta trifolii* (Hufnagel, 1766), *Polia nebulosa* (Hufnagel, 1766), *Mamestra brassicae* (Linnaeus, 1758) тощо. Родини Arctiidae та Notodontidae в ентомофауні Парку представлені лише кількома видами. Серед лускокрилих дуже помітні яскраві представники Rhopalocera. До фонових видів належать: *Carcharodus alceae* (Esper, 1780), *Iphiclides podalirius* (Linnaeus, 1758), *Leptidea sinapis* (Linnaeus, 1758), *Pieris napi* Linnaeus, 1758, *Colibris croceus* (Fourcroy, 1758), *Nymphalis polychloros* Linnaeus, 1758, *Vanessa cardui* (Linnaeus, 1758), *Inachis io* (Linnaeus, 1758), *Boloria dia* (Linnaeus, 1767), *Issoria lathonia* (Linnaeus, 1758), *Lycaena phlaeas* (Linnaeus, 1761), *Thersamonia thersamon* Esper, 1784, *Lycaena tityrus* (Poda, 1761) *Celastrina argiolus* (Linnaeus, 1758), *Glaucopsyche alexis* (Poda, 1761) та ін.

Hymenoptera складають помітну частку фонових видів. Серед них переважають дрібні комахи – їздці. На більшості ділянок досить звичайні Argidae (2 види), Cephidae (3 види), Ichneumonidae (5 видів), Braconidae (4 види), Chalcidae (до 4 видів), Pteromalidae (2 види), Eurytomidae (2 види), Aphelinidae (4 види), Cynipidae (2 види). Небагато представлені Chrysididae (3 види), Pompilidae (4 види), Vespidae (3 види), Sphecidae (3 види), Halctidae (3 види), Megachilidae (2 види), Anthoforidae (5 видів), Apidae (6 видів).

Diptera в повному складі мають біля 55 родин. До фонових належать Tipulidae, Culicidae, Chironomidae, Stratiomyidae, Tabanidae, Asilidae (6 видів), Bombyliidae, Syrphidae (11 видів), Otitidae, Tephritidae (8 видів), Sepsidae, Sciomyzidae, Agromyzidae (3-4 види), Helomyzidae, Anthomyzidae, Opomyzidae, Ephydriidae, Scatophagidae, Chloropidae (5 видів), Muscidae, Calliphoridae, Sarcophagidae, Tachinidae.

Таким чином, характеризуючи сучасний стан ентомофауни цієї території, можна оцінювати його як порівняльно задовільний, характерний для території з помірним антропогенним впливом.

Нажаль системні дослідження іхтіофауни Софіївського водосховища та річки Інгул не здійснювалися. Наявні літературні дані (Наконечний, 2015; Понамаренко, 2015) та власні дослідження дають можливість стверджувати, що у водоймах РЛП «Приінгульський» підтверджено мешкання 24 видів риб.

Головною тенденцією іхтіофауни є зменшення чисельності осілих видів – типових реофілів, екологія яких пов'язана з швидкою течією та порожистими ділянками. В числі останніх – підуст, в'язь, білизна, головень, які вже на початку 80-х років минулого століття або зникли, або зустрічались у мінімальній кількості і лише на окремих ділянках верхньої течії (Наконечний, 2015). Місце аборигенних хижаків-реофілів зайняли хижаки малопроточних водойм – судак, щука і сом, при цьому найбільш пластичним представником даної групи видів виявився окунь. Повсюдне поширення зберегла верховодка та плітка. Важливою особливістю іхтіофауни РЛП є наявність інвазійних видів сонячного окуня та чебачка амурського, які у разі великої чисельності можуть вплинути на стан аборигенних видів.

Літератури щодо тваринного світу даної території дуже мало, особливо щодо розповсюдження амфібій та рептилій. Так є загальна інформація у монографії «Земноводні Побужжя» (Гончаренко, 2002); «Земноводные бывшего СССР» (Кузьмин, 1999); «Амфибии Украины» (Писанец, 2007), з яких відомо що на даній території розповсюджено 10 видів амфібій: *Triturus cristatus*, *Lissotriton vulgaris*, *Bombina bombina*, *Pelobates fuscus*, *Bufo bufo*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea*, *Rana temporaria*, *Rana arvalis*, *Pelophylax ridibundus*. Жабу їстівну *Pelophylax kl. esculentus* згадано тільки в проєктованій документації РЛП, можливо вона є на прилеглий території у невеличких водоймах. З рептилій зустрічаються 5 видів: *Natrix natrix*, *Natrix tessellata*, *Hierophis caspius*, *Lacerta agilis*, *Lacerta viridis* (Доценко, Радченко, 2005). Ще два види полозів: *Elaphe sauromates*, *Zamenis longissimus* зустрічались на початку ХХ ст. (до 40-х рр.) в Новобузькому р-ні с. Пелагіївка (Браунер, 1923; Редкие и исчезающие растения и животные

України, 1988), але біотопи у цьому районі було знищено із створенням Софіївського водосховища. Щодо степової гадюки, то цей вид було знайдено у басейні Інгулу (с. Сасівка, Кіровоградська область (Байбуз, Кукушкин, Зиненко, 2011)).

За даними Некрасової О.Д. (2013) на території Парку виявлено 5 видів амфібій з 11 згаданих у літературі для цієї місцевості: *H. arborea*, *B. bombina*, *B. bufo*, *B. viridis*, *P. ridibundus* та 6 видів рептилій з 8 згаданих у літературі: *E. orbicularis*, *N. natrix*, *N. tessellata*, *H. caspius*, *L. agilis*, *L. viridis*. Всі види знаходяться під охороною різних конвенцій, чи входять в охоронні списки. З них 2 види рептилій: *H. caspius*, *L. viridis* занесені до Червоної книги України.

4.1.1. Чисельність птахів

Орнітофауна території, котра увійшла до меж Парку, вивчена недостатньо, що пояснюється значною мірою відсутністю орнітолога в науковому відділі Парку.

Під час досліджень, з метою розробки обґрунтування створення цього об'єкту ПЗФ, встановлено, що тут зустрічається понад 130 видів птахів, в тому числі 73 види горобцеподібних, 12 – сивкоподібних, 11 – соколоподібних. Там же вказано, що в гніздовий період в долині р. Інгул зустрічаються кулик-сорока (*Haematopus ostralegus*) та лунь польовий (*Circus cyaneus*), а в період міграцій – сірий журавель (*Grus grus*) та сірий сорокопуд (*Lanius excubitor*) (Барановський та ін., 2002). Польового луня, напевно спутано з лунем лучним (*Circus pygargus*), який інколи зустрічається у гніздовий період та може навіть спорадично гніздиться (Редінов, 2006).

В проектній документації по створенню Парку наведено систематичний список птахів, котрий налічує 111 видів, але для них не вказано характер їх перебування. Ще три види, котрі не увійшли в цей перелік, наведено у списку рідкісних видів РЛП, а саме: кулик-сорока, лунь польовий та балабан (*Falco cherrug*). Внесення до списку мартина сріблястого (*Larus argentatus*), дуже схожого на мартина жовтоногого (*Larus cachinnans*), передчасне. Підтвердження перебування цього виду на території Парку потребує доказів. Можливо плутанина виникла в зв'язку з змінами у систематиці.

У 2015 році К.О. Редіновим (2015) підготовлено інвентаризаційний список птахів Парку, котрий включає 93 види гніздової фауни та 11 мігрантів і кочуючих видів.

Наразі орнітофауна території, список якої складено на основі літературних джерел та наших досліджень, налічує 143 види. Найкраще вивченим є гніздовий комплекс.

Гніздова орнітофауна Парку досить різноманітна, та значною мірою представлена видами, що розселилися в степовій зоні. Таксономічно птахи належать до 16 рядів: *Podicipideformes* (1 вид), *Ciconiformes* (6), *Anseriformes* (6), *Falconiformes* (7), *Galliformes* (3), *Gruiformes* (3), *Charadriiformes* (3), *Columbiformes* (4), *Cuculiformes* (1), *Strigiformes* (3), *Caprimulgiformes* (1),

Apodiformes (1), *Coraciiformes* (2), *Urupiformes* (1), *Piciformes* (4), *Passeriformes* (47).

Гніздова орнітофауна Парку представлена 4 екологічними групами згідно класифікації В.П. Беліка (2000). Переважають за кількістю – лісові (дендрофіли) – 46 та водно-болотяні види (лімнофіли) – 29 %. Птахи урвищ, кар'єрів, споруд (склерофіли) представлені – 15, а степові види (кампофіли) – 10 %. Такий розподіл птахів пояснюється географічним розташування Парку та розподілом і використання його земель. В структурі земель Парку 48,8 % займають сільськогосподарські угіддя (переважають пасовища), 19,2 % – води, 14,3 % – ліси та інші лісовкриті площі, 3,47 % – відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом, 1,29 % – відкриті заболочені землі, решта – інші угіддя (Романенко, 2011). Зауважимо, що до території Парку не увійшли села (з Парком межує 12 сіл, з яких с. Варварівка – нежиле), а особливістю р. Інгул та її приток є наявність гранітних відслонень та ставків.

Чинниками, що найбільше вплинули на територію, є створення в 1968 році Софіївського водосховища на р. Інгул (площа водного дзеркала 470 га), розорювання прилеглих до Парку територій (Романенко, 2011) та заліснення берегів і окремих балок. Поряд з с. Софіївка знаходиться діючий гранітний кар'єр.

Для порівняння вкажемо, що гніздова орнітофауна дослідженої території за видовим складом дещо бідніша, ніж орнітофауна природного заповідника (ПЗ) «Сланецький степ» та його околиць (Редінов, 2006). Але тут є види, які відсутні у ПЗ та його околицях, це: чаплі, сіра гуска (*Anser anser*), огар (*Tadorna ferruginea*), попелюх (*Aythya ferina*), жовна сива (*Picus canus*), дятел звичайний (*Dendrocopos major*), вівчарик-ковалик (*Phylloscopus collybita*), кам'янка лиса (*Oenanthe pleschanka*), синиця блакитна (*Parus caeruleus*). Подібність гніздової орнітофауни цих територій, за формулою Жаккара (Белик, 2000), становить 74 %. РЛП та ПЗ розташовані в одній фізико-географічній зоні, обидва в басейні Інгулу, на відстані приблизно 35 км один від одного, але мають біотопічні відмінності. Додамо, що у орнітофауні ПЗ та його околиць переважають ті ж екологічні групи та типи фауни, що і в РЛП.

Звертає на себе увагу рідкісність на дослідженій території дрібних соколів і сорок (*Pica pica*) (нами не виявлені) та відсутність грака (*Corvus frugilegus*). Можливо, це пов'язано з хижачтвом яструба великого (*Accipiter gentilis*), який нещодавно заселив штучні лісонасадження степової зони. Хоча невелика колонія грака (60 пар) була виявлена на в'їзді в м. Новий Буг зі сторони смт Баштанка в 2010 р. (Редінов, Петрович, 2011 б).

Новими видами, котрі нещодавно заселили Миколаївську область та досліджену територію, є огар, попелюх, канюк степовий (*Buteo rufinus*), жовна сива, горихвістка чорна (*Phoenicurus ochruros*) та трав'янка чорноголова (*Saxicola torquata*). Ще раніше, тут з'явилися горлиця садова (*Streptopelia decaocto*) та дятел сирійський (*Dendrocopos syriacus*), в наслідку розширення свого ареалу зі сторони Балкан. Гуска сіра та лебідь-шипун

(*Cygnus olor*) з'явилися на дослідженій території нещодавно, в наслідку відновлення гніздових популяцій, яке на території області спостерігається з 1980-х рр. (Петрович та ін., 2008; Редінов, 2010). Фазана (*Phasianus colchicus*) – інтродуковано, а голуб сизий (*Columba livia*) – представлений домашньою формою.

Звертає увагу присутність дендрофільних видів горобиних птахів, котрі заселили цю територію в останні десятиріччя, освоюючи штучні лісонасадження: дрізд чорний, дрізд співочий (*Turdus philomelos*), вівчарик-ковалик, зяблик (*Fringilla coelebs*), вівсянка звичайна (*Emberiza citrenella*) та інші.

4.1.2. Чисельність ссавців

Ссавці. Загалом на території РЛП «Приінгульський» до цього часу було виявлено 34 види ссавців, які відносяться до 24 родів, 11 родин та 6 рядів (табл. 7).

Таблиця 7

Таксономічна характеристика фауни ссавців

Назва ряду	Кількість родин	Кількість родів	Кількість видів
Комахоїдні (Eulipotyphla)	2	3	4
Кажани (Chiroptera)	1	4	6
Зайцеподібні (Lagomorpha)	1	1	1
Гризуни (Rodentia)	3	7	13
Хижі (Carnivora)	2	7	8
Парнокопитні (Artiodactyla)	2	2	2
Всього:	11	24	34

В обґрунтуванні 2002 р. помилково були вказані: кріт європейський (*Talpa europaea* Linnaeus, 1758), їжак південний (*Erinaceus rumanicus*). З 2002 р. дотепер (2017 р.) можна вважати зниклими 1 вид ссавців. Насамперед, це ховрах одеський (*Spermophilus odessanus*).

4.1.3. Інвентаризація павуків

Полчанінова Н.Ю.

У червні та серпні 2017 року з метою інвентаризації фауни павуків мною були обстежені степові балки, деревні насадження та берег ріки Інгул у межах Приінгульського РЛП. Арахнологічні дослідження в парку проводяться уперше. За попередніми спостереженнями у парку відзначено 43 види павуків.

На степових схилах відзначені види, притаманні південним степам, з домінуванням *Thomisus sonustus*, *Runcinia lateralis*, *Xysticus striatipes*, *Oxyope*

sheterophthalmus. Постійно, але у невеликій кількості, траплялися *Neosconaadiana Heliophanus flavipes*, *Bridittea latens*, та *Phylloneta impressa*.

У балках на нижній третині та на узліссях деревно-чагарникових заростей чисельність павуків зростала. У видовому складі були більш помітні мезофільні види, такі як *Argiope bruennichi*, *Cyclosa oculata*, *Mangora acalypha*, *Dictyna arundinacea*, *Heliophnu sauratus*, *Misumena vatia*.

У штучних лісових насадженнях по верху схилів фауна павуків була дуже бідною. У серпні ми відмітили тільки три види – *Araneus diadematus*, *Linyphia triangularis*, *Tegenariasp*. У червні на узліссі траплялася *Mangora acalypha*. У посадці сосни кримської крім вищезазначених видів домінував *Uloborus walckenaerius*. Цікаво, що цей вид є притаманним перше за все піщаним степам, селиться також на галявинах у штучних соснових лісах на борівій терасі. Крім того, його відзначали у інших сухих біотопах з розрідженою рослинністю – на відслоненнях глини, крейди, вапняку, тощо. У Приінгульському парку *U.walckenaerius* був відмічений тільки на соснах, хоча ми очікували його зустріти на вапнякових та гранітних схилах. Можливо, він там трапляється, тільки у незначній кількості.

Види, типові для лісів та узлісь різної вологості, сконцентрувалися у прибережних біотопах. Під деревами у травостої знайдені *Linyphia triangularis*, *Nerienec lathrata*, *Ebrechtella tricuspидata*, *Heliophanus cupreus*, *Tetragnatha montana*, а на деревах *Araneus angulatus*, *A. diadematus*, *Cyclosa conica*, *Philodromus cespitum*. Ще низка видів, що притаманна більш північним лукам, заселяла узлісся *Larinioides suspicax*, *L. patagiatus*, *Pisaura novicia*, *Cheiracanthium punctorium*. З південних видів, на листі дерев та кущів найчастіше траплявся *Aphantaulax trifasciata*.

Всі види з родини *Gnaphosidae*, за виключенням *A.trifasciata*, були знайдені під камінням на вапнякових схилах.

Таким чином, навіть попередні дослідження вказують на задовільну збереженість угруповань павуків, притаманних штучним та природним біотопам півдня України. Це підтверджує цінність Приінгульського парку як природоохоронного об'єкту. Для виявлення рідкісних видів потрібно проводити більш тривалі дослідження.

Список павуків (Aranei), відзначених у РЛП «Приінгульський» у червні та серпні 2017 року

1. Родина **Araneidae**

1. *Araneus angulatus* Clerck, 1757
2. *Araneus diadematus* Clerck, 1757
3. *Argiope bruennichi* (Scopoli, 1772)
4. *Cyclosa conica* (Pallas, 1772)
5. *C. oculata* (Walckenaer, 1802)
6. *Larinioides suspicax* (Walckenaer, 1802)
7. *L. patagiatus* (Clerck, 1757)
8. *Mangora acalypha* (Walckenaer, 1802)

9. *Neoscona adianta*(Walckenaer, 1802)
 10. *Singa nitidula*(Walckenaer, 1802)
 2. Родина **Clubionidae**
 11. *Clubiona pseudoneglecta* Wunderlich, 1994
 3. Родина **Dictynidae**
 12. *Brigittea latens*(Fabricius, 1775)
 13. *Dictyna arundinacea*(Linnaeus, 1758)
 4. Родина **Gnaphosidae**
 14. *Aphantaulax trifasciata*(O. Pickard-Cambridge, 1872)
 15. *Civizelotes caucasius*(L. Koch, 1866)
 16. *Drassodes lapidosus*(Walckenaer, 1802)
 17. *Haplodrassus dalmatensis*(L. Koch, 1866)
 5. Родина **Eutrichuridae**
 18. *Cheiracanthium punctorium*(Villers, 1789)
 6. Родина **Linyphiidae**
 19. *Linyphia tenuipalpis* Simon, 1884
 20. *L. triangularis*(Clerck, 1757)
 21. *Nerienneclathrata*(Sundevall, 1830)
 7. Родина **Lycosidae**
 22. *Trochosarobusta*(Simon, 1876)
 23. *Xerolycosa miniata*(C.L. Koch, 1834)
 8. Родина **Oxyoipidae**
 24. *Oxyopes heterophthalmus*(Latreille, 1804)
 25. *O. lineatus* Latreille, 1806
 9. Родина **Philodromidae**
 26. *Philodromus cespitum*(Walckenaer, 1802)
 27. *Tibellus macellus* Simon, 1875
 28. *T. oblongus*(Walckenaer, 1802)
 10. Родина **Pholcidae**
 29. *Pholcus ponticus* Thorell, 1875
 11. Родина **Pisauridae**
 30. *Pisauranovicia*(L. Koch, 1878)
 12. Родина **Salticidae**
 31. *Heliophnus auratus* C.L. Koch, 1835
 32. *H. cupreus*(Walckenaer, 1802)
 33. *H. flavipes*(Hahn, 1832)
 34. *Macaroeris sp. juv*
 13. Родина **Tetragnathidae**
 35. *Tetragnatha montana* Simon, 1874
 14. Родина **Theridiidae**
 36. *Philloneta impressa*(L. Koch, 1881)
 15. Родина **Thomisidae**
 37. *Ebrechtella tricuspидata*(Fabricius, 1775)
 38. *Misumena vatia*(Clerck, 1757)
 39. *Runciniagrammica*(C.L. Koch, 1837)

40. *Thomisus onustus* Walckenaer, 1805

41. *Tmaruspiger* (Walckenaer, 1802)

42. *Xysticus striatipes* L. Koch, 1870

Родина **Uloboridae**

43. *Uloborus walckenaerius* Latreille, 1806

Нижче наведено короткий опис найбільш типових та помітних павуків парку (рис. 17-21).

Павук Брюнніха (*Argiopa bruennichi*), або павук-оса, названий так через жовто-чорний смугастий рисунок черевця (рис. 17). Його ще називають павук-зебра. Доросла самка досягає 3 см (без довжини ніг), а самець набагато менший. Сітки аргіопи розміщуються в траві по балах і на узліссях. На самих сухих крутосхилах її зазвичай не побачиш. Павук сидить вниз головою в центрі сітки і чекає на свою здобич. Якщо його потривожити, то він починає розгойдувати сітку з такою силою і частотою, що стає невидимим. Сітка у нього дуже міцна, в неї потрапляють великі коники, кобилки і навіть бабка велике коромисло. Павук обплітає жертву товстою стрічкою павутини, а потім впорскує отруту і травні ферменти. Через деякий час вона готова до вживання. Павук-оса стає дорослим наприкінці літа. Через місяць після запліднення самка відкладає яйця, обплітає їх дуже міцним коконом і підвішує в нижньому ярусі травостою. Павучата виходять з кокона навесні, а самка восени гине.

Навесні в лісі серед гілок дерев добре помітні сітки **Циклози конічної** (*Cyclosa conica*). Це невеликий павучок, доросла самка виростає до 0,7 см, сірого кольору з коричнево-білими розводами. Так само як і аргіопи, він трясе свою сіточку, щоб стати невидимим. Самка влітає через всю сітку вертикальну смужку зі сміття, в ній розміщує бурі кокони і сама в центрі стає зовсім непомітною.

Часто люди питають, а які є отруйні павуки. Таке запитання в принципі невірне, тому що всі павуки отруйні, бо мають відповідні залози для вбивання здобичі. Більшість з них безпечні для людини. Навіть такі великі павуки, як хрестовики, не прокушують шкіру і можуть тільки вщипнути (що правда, доволі відчутно).

Крім відомого багатьом тарантула, отрута якого болісна для людини, в парку є ще один вид павуків, якого небезпечно турбувати. Це **жовтий мішкопряд** (*Cheiracanthium punctorium*, рис. 20). Павук великий, самка до 2-2.5 см, має блідо-жовте або жовтувато-зелене забарвлення. Самець дрібніше, але він більш активний і може випадково забігати в оселі людей навіть у великих містах. Звичайно, на людину він першим не нападає, а кусає тільки в тому випадку, якщо його придавити. Укус хворобливий, може викликати температуру. Хворобливі відчуття можуть протриматися кілька днів, потім проходять без наслідків. Для яєць самка плете дуже щільний кокон і ховає його в віничках війника наземного або в листі. Вона постійно перебуває в цьому гнізді, не харчується і гине після вилуплення молоді.

Багато видів павуків не будують ловильних сіток, а чекають свою здобич у засідці. Вони так і називаються, павуки-засадники. До них відносяться павуки-краби, або павуки-бокоходи з родини Thomisidae. Багато видів мають протекційне забарвлення. Ті, що полюють на квітах, часто пофарбовані в світлі тони і можуть змінювати колір від білого і блідо-зеленого до яскраво-жовтого в залежності від віночка квітки. Їх також називають квітковими павуками. Павук сидить в засідці знизу чашечки квітки і кусає комахи, що прилетіла живитися нектаром. Його отрута дуже сильна і вбиває жертву миттєво. У його хеліцери, тобто щелепи, потрапляють джмелі, медоносні бджоли, оси, великі метелики. Ці павуки далеко не бігають, і можуть по кілька днів перебувати на одному місці. З цієї родини, в Приінгульському парку найчастіше можна зустріти *Thomisus onustus* та *Runcinia lateralis*.

Рис.17. *Argiopa bruennichi*Рис.18 *Thomisus onustus*Рис.19 *Cyclosa conica*Рис.20 *Cheiracanthium punctorium*

Рисунки 1,2 – фото А. Слущкий, рис 3 – фото Н. Полчанінова, рис 4 - фото Т. Маркова, 5 - інтернет
Рис.21 *Runcinia lateralis*

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ ВИДІВ РОСЛИН І ТВАРИН, ПРИРОДНИХ СЕРЕДОВИЩ, ЩО ЗАНЕСЕНІ В ЧИННІ ДЛЯ УКРАЇНИ МІЖНАРОДНІ ПЕРЕЛІКИ

5. 1. Збереження видів флори

Природні комплекси Парку окрім типових компонент містять і рідкісні. Рослинні раритети є окрасою Парку. Про їх наявність та стан існує низка сучасних публікацій (Барановський та ін., 2002; Воронова, 2008; Винокуров, 2014 в; Драбинюк, 2017) Нині на території Парку зростає 40 видів вищих судинних рослин, які занесені до різноманітних охоронних списків (Червона книга України, Додаток Бернської конвенції та ін.) (табл. 8). Всі вони належать до відділу Покритонасінні.

Оцінка стану видів, що занесені в Червону книгу України, міжнародні та регіональні "червоні" списки та збереження їх популяцій наводиться в таблиці.

Таблиця 8

**Види рослин, що занесені до Червоної книги України, територіальних
(адміністративних областей) „червоних” списків, додатків міжнародних конвенцій,
Європейського Червоного списку видів тварин і рослин, що знаходяться під
загрозою зникнення у світовому масштабі**

Група, вид		Червона книга України, категорія	Червоний список Миколаївської обл.	Бернська конвенція, додаток	СІТЕС, додаток	Європ. Червоний список, категорія
Латинська назва	Українська назва					
1	2	3	4	5	6	7
Покритонасінні						
<i>Adonis vernalis</i>	Горицвіт весняний	Н	+			
<i>Adonis wolgensis</i>	Горицвіт волзький	Н				
<i>Amygdalus nana</i>	Мигдаль степовий		+			
<i>Astragalus odessanus</i>	Астрагал одеський	Р				
<i>Astragalus pallescens</i>	Астрагал блідий				+	
<i>Bellevalia sarmatica</i>	Белевалія сарматська		+			
<i>Bulbocodium versicolor</i>	Брандушка різнокольорова	В				
<i>Caragana scythica</i>	Карагана скіфська	В				

<i>Chamaecytisus graniticus</i>	Зіновать гранітна	В			+	
<i>Clematis integrifolia</i>	Ломиніс цілолистий		+			
<i>Crocus reticulatus</i>	Шафран сітчастий	Н				
<i>Dianthus hypanicus</i>	Гвоздика бузька	В		+		+
<i>Eremogone cephalotes</i>	Еремогоне головчаста	Р			+	
<i>Eremogone rigida</i>	Еремогоне жорстка				+	
<i>Fritillaria ruthenica</i>	Рябчик руський	В				
<i>Genista scythica</i>	Дрік скіфський	Н				
<i>Gymnospermium odessanus</i>	Оставник одеський	Н			+	
<i>Gypsophilla collina</i>	Лециця горбкова		+			
<i>Iris halophila</i>	Півники солелюбні		+			
<i>Iris pontica</i>	Півники понтичні	В				
<i>Limonium platyphyllum</i>	Кермек широколистий		+			
<i>Linaria biebersteinii</i>	Льонок Біберштейна				+	
<i>Malus praecox</i>	Яблуня рання		+			
<i>Ornithogalum boucheanum</i>	Рястка Буше	Н				
<i>Pulsatilla pratensis</i>	Сон лучний	Н				
<i>Sedum borissovae</i>	Очиток Борисової		+		+	
<i>Stipa asperella</i>	Ковила шорстка	НВ				
<i>Stipa capillata</i>	Ковила волосиста	Н				
<i>Stipa dasyphylla</i>	Ковила пухнатолиста	В				
<i>Stipa disjuncta</i>	Ковила відокремлена	В				
<i>Stipa granitica</i>	Ковила гранітна	НВ				
<i>Stipa lessingiana</i>	Ковила Лессінга	Н				
<i>Stipa pennata</i>	Ковила пірчаста	В				
<i>Stipa pulcherrima</i>	Ковила найкрасивіша	В				
<i>Stipa tirsia</i>	Ковила вузьколиста	В				
<i>Stipa ucrainica</i>	Ковила українська	Н				
<i>Tulipa hypanica</i>	Тюльпан бузький	В				
<i>Tulipa quercetorum</i>	Тюльпан дібровний	В				
<i>Valeriana stolonifera</i>	Валеріана пагононосна		+			

Таблиця 9.

**Чисельність (площа зростання) популяцій рідкісних та зникаючих видів рослин,
оцінка стану їх збереження**

Назва виду латинською мовою	Чисельність, екз. (площа зростання, га)	Тенденція динаміки	Значущість збереження	Актуальність збереження	Оцінка збереження
1	2	3	4	5	6
Покритонасінні					
<i>Adonis vernalis</i>	1001-10000	Задов.	Пошир.	Передбач.	Добр.
<i>Adonis wolgensis</i>	Понад 1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Astragalus odessanus</i>	501-1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Bulbocodium versicolor</i>	1001-10000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Добр.
<i>Caragana scythica</i>	Понад 1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Chamaecytisus graniticus</i>	251-500	Спорад.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Crocus reticulatus</i>	Понад 10000	Задов.	Пошир.	Передбач.	Добр.
<i>Dianthus hypanicus</i>	501-1000	Зменш.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Eremogone cephalotes</i>	101-250	Спорад.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Fritillaria ruthenica</i>	101-250	Спорад.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Genista scythica</i>	1001-10000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Добр.
<i>Gymnopsermium odessanus</i>	1001-10000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Добр.
<i>Iris pontica</i>	501-1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Добр.
<i>Ornithogalum boucheanum</i>	251-500	Спорад.	На межі	Передбач.	Задов.
<i>Pulsatilla pratensis</i>	Понад 10000	Задов.	Пошир.	Передбач.	Добр.
<i>Stipa asperella</i>	Понад 1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa capillata</i>	Понад 10000	Задов.	Пошир.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa dasphylla</i>	Понад 1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa disjuncta</i>	Понад 1000	Спорад.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa granitica</i>	1001-10000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa lessingiana</i>	Понад 10000	Задов.	Пошир.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa pennata</i>	1001-10000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa pulcherrima</i>	Понад 1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa tirsia</i>	Понад 1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Stipa ucrainica</i>	1001-10000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Tulipa hypanica</i>	Понад 1000	Задов.	Надзв.	Передбач.	Задов.
<i>Tulipa quercetorum</i>	251-500	Спорад.	На межі	Передбач.	Задов.

5.2. Збереження видів фауни

На території РЛП «Приінгульський» виявлено 31 вид комах із 7 рядів занесених до Червоної книги України: 3 види з ряду Odonata, 1 вид – Mantoptera, 1 – Orthoptera, 3 види – Coleoptera, 13 видів – Lepidoptera, 9 видів – Hymenoptera та 1 вид – Diptera. Серед них 13 видів комах у Червоній книзі України мають статус «вразливий», 13 видів – «рідкісний», 2 види – «зникаючий», 3 види – «неоцінений». Три види комах також внесені до

дodatка 2 Бернської конвенції, один вид – додатка 3 цієї ж конвенції. Ще 3 види внесені до Європейського червоного списку: поліксена (*Zerynthia polyxena* ([Denis et Schifermüller], 1775)) – неоцінений вид (*), дибка степова (*Saga pedo* (Pallas, 1771)) – вразливий вид (V) та сатурнія грушева (*Saturnia pyri* ([Denis & Schifermüller], 1775)) – зникаючий вид (E).

Така досить значна кількість, виявлених на території Парку, раритетних комах, свідчить про цінність цієї заповіданої території для збереження та ретельного дослідження раритетного біорізноманіття регіону (табл. 10).

Таблиця 10

Види тварин, що занесені до Червоної книги України, регіональних «червоних» списків, додатків міжнародних конвенцій, Європейського Червоного списку видів тварин і рослин, що знаходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі

Група, вид		Червона книга України, категорія	Територіальний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія
Латинська назва	Українська назва						
<i>Calopteryx virgo</i> (Linnaeus, 1758)	Красуня діва	Вразливий					
<i>Anax imperator</i> Leach, 1815	Дозорець-імператор	Вразливий					
<i>Sympetrum pedemontanum</i> (Allioni, 1776)	Бабка перев'язана	Вразливий					
<i>Iris polystictica</i> (Fischer-Waldheim, 1846)	Ірис плямистий	Рідкісний					
<i>Saga pedo</i> (Pallas, 1771)	Дибка степ	Рідкісний		2			V
<i>Emus hirtus</i> (Linnaeus, 1758)	Стафілін волохатий	Рідкісний					
<i>Lucanus cervus</i> (Linnaeus, 1758)	Жук-олень, рогач звичайний	Рідкісний		3			
<i>Dorcadion equestre</i> (Laxmann, 1770)	Вусач земляний хрестоносець (коренеїд хрестоносець)	Вразливий					
<i>Papilio machaon</i> (Linnaeus, 1758)	Махаон	Вразливий					
<i>Iphiclides podalirius</i> (Linnaeus, 1758)	Подалірій	Вразливий					
<i>Zerynthia polyxena</i> ([Denis et Schifermüller], 1775)	Поліксена	Вразливий		2			*
<i>Hipparchia statilinus</i> (Hufnagel, 1766)	Сатир залізний	Рідкісний					
<i>Pseudophilotes bavius</i> (Eversmann, 1832)	Синявець Бавій	Вразливий					

<i>Marumba quercus</i> ([Denis & Schifermüller], 1775)	Бражник дубовий	Рідкісний					
<i>Acherontia atropos</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник мертва голова	Рідкісний					
<i>Hemaris tityus</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник скабіозовий	Рідкісний					
<i>Saturnia pyri</i> ([Denis & Schifermüller], 1775)	Сатурнія велика	Вразливий					Е
<i>Eudia pavonia</i> (Linnaeus, 1758)	Сатурнія мала	Рідкісний					
<i>Periphanes delphinii</i> (Linnaeus, 1758)	Совка сокиркова	Вразливий					
<i>Catocala sponsa</i> (Linnaeus, 1767)	Стрічка орденьська малинова	Рідкісний					
<i>Zygaena laeta</i> (Hübner, 1790)	Красик веселий	Зникаючий					
<i>Megascolia maculata</i> (Drury, 1773)	Сколія-гігант	Неоцінений					
<i>Sphex funerarius</i> Gussakovskij, 1934	Сфекс рудуватий	Неоцінений					
<i>Larra anathema</i> (Rossi, 1790)	Ляра анафемська	Неоцінений					
<i>Melitturga clavicornis</i> (Latreille, 1806)	Мелітурга булавовуса	Вразливий					
<i>Bombus argillaceus</i> Smith, 1854	Джміль глинистий	Вразливий					
<i>Bombus zonatus</i> Smith, 1854	Джміль оперезаний	Рідкісний					
<i>Xylocopa valga</i> Gerstaecker, 1872	Бджола-гесляр звичайна	Рідкісний					
<i>Xylocopa iris</i> (Christ, 1791)	Бджола-гесляр райдужна	Зникаючий					
<i>Xylocopa violacea</i> (Linnaeus, 1758)	Бджола-гесляр фіолетова	Рідкісний					
<i>Satanas gigas</i> (Eversmann, 1855)	Ктир велетенський	Вразливий					

Рідкісними видами риб території РЛП є 6 (табл. 11), з яких 5 внесені до 3 додатку Бернської конвенції. Один вид (в'язь звичайний) занесений до переліку рідкісних видів Миколаївської області.

Слід зазначити що більшість рідкісних видів акваторій РЛП не потребують спеціальних заходів з охорони.

Таблиця 11

Перелік рідкісних видів риб території РЛП «Приінгульський»

Група, вид		Червона книга України, категорія	Регіональний червоний список	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	СІТЕС, додаток
Латинська назва	Українська назва					
<i>Rhodeus amarus</i> (Bloch, 1782)	Гірчак європейський	-	-	3	-	-
<i>Cobitis taenia</i> Linnaeus, 1758	Щипавка звичайна	-	-	3	-	-
<i>Idus idus</i> (Linnaeus, 1758)	В'язь звичайний	-	+	-	-	-
<i>Misgurnus fossilis</i> (Linnaeus, 1758)	В'юн звичайний	-	-	3	-	-
<i>Silurus glanis</i> Linnaeus, 1758	Сом європейський	-	-	3	-	-
<i>Neogobius kessleri</i> (Günther, 1861)	Бичок головач	-	-	3	-	-

Серед видів батрахофауни, які у даний час мешкають в межах РЛП всі види внесені до різних природоохоронних списків (табл. 12). Лише види Плазунів, які внесені до Червоної книги України, реєструються в межах РЛП. Це ящірка зелена – *Lacerta viridis* (Linnaeus, 1758) та полоз жовточеревий – *Hierophis caspius* (Gmelin, 1789).

Таблиця 12

Представники класу (AMPHIBIA) (Земноводні), що занесені до Червоної книги України, регіональних „червоних” списків, додатків міжнародних конвенцій, Європейського Червоного списку видів тварин і рослин, що знаходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі.

№ за п/п	Назва виду		Червона книга України	Червоний список області	Бернська конвенція	Боннська конвенція	Вашингтонська конвенція	Європейський червоний список	МСОП
	Українська назва	Латинська назва							
1.	Кумка червоночерева	<i>Bombina bombina</i> Linnaeus, 1761	-	-	2	-	-	-	LC
2.	Квакша звичайна	<i>Hyla arborea</i> Linnaeus, 1758	-	+	2	-	-	-	LC
3.	Ропуха сіра	<i>Bufo bufo</i> Linnaeus, 1758	-	+	3	-	-	-	LC
4.	Ропуха зелена	<i>Bufo viridis</i> Laurenti, 1768	-	-	2	-	-	-	LC
5.	Жаба озерна	<i>Pelophylax ridibundus</i> Pallas, 1771	-	-	3	-	-	-	LC

Усього	–	2	5	–	–	–	5
---------------	---	----------	----------	---	---	---	----------

Таблиця 13

Представники класу плазуни (Reptilia), що занесені до Червоної книги України, регіональних „червоних” списків, додатків міжнародних конвенцій, Європейського Червоного списку видів тварин і рослин, що знаходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі

№ за п/п	Назва виду		Червона книга України	Червоний список області	Бернська конвенція	Боннська конвенція	Вашингтонська конвенція	Європейський червоний список	МСОП
	Українська назва	Латинська назва							
1.	Черепаша болотна	<i>Emys orbicularis</i> Linnaeus, 1758	–	–	2	–	–	NT	LC
2	Ящірка прудка	<i>Lacerta agilis</i> Linnaeus, 1758	–	+	2	–	–	–	LC
3.	Ящірка зелена	<i>Lacerta viridis</i> (Linnaeus, 1758)	BP	+	2	–	–	–	–
4.	Вуж звичайний	<i>Natrix natrix</i> Linnaeus, 1758	–	–	3	–	–	–	LC
5.	Вуж водяний	<i>Natrix tessellata</i> Laurenti, 1768	–	–	2	–	–	–	VU
6.	Полоз жовточеревий	<i>Hierophis caspius</i> (Gmelin, 1789)	BP	–	2	–	–	–	–
Усього			2	2	6		–	1	6

Орнітофауна Парку порівняно добре представлена в природоохоронних списках різного підкорення (табл. 14). 9,09 % видів занесені до Червоної книги України (ЧКУ), 12,58 % занесені до Регіонального Червоного списку Миколаївської області, офіційний перелік якої затверджений рішенням Миколаївської обласної ради від 10 жовтня 1990 р. № 01-24/36 (найближчим часом перелік видів має бути оновленим, відповідно зросте і кількість видів). 2,80 % занесені до Червоного списку МСОП із категоріями VU, NT, 9,79 % занесені до Червоного списку Європейського союзу, 92,3 % видів занесені до Додатків Бернської конвенції, 44,75 % видів занесені до Додатків Боннської конвенції, 11,18 % занесені до Додатків Вашингтонської конвенції (CITES). Також РЛП «Приінгульський» включений до списку об'єктів «Смарагдової мережі» під № UA0000166. Такі показники підкреслюють цінність регіонального ландшафтного парку, як об'єкта, що охороняє природу басейну р. Південний Буг.

Незважаючи на те, що площа заповідного об'єкту є невеликою, з таблиці видно, що видовий склад птахів Парку має рідкісні для території Європи види птахів, відносна чисельність та характер перебування яких в межах території залишається у більшості випадків стабільним.

Видів занесених до Червоної Книги України на території Парку відмічено небагато, але це пов'язано з слабкою вивченістю його території та нетривалим періодом спостережень.

Таблиця 14

Поділ орнітофауни регіонального ландшафтного парку «Приінгульський» стосовно охоронного статусу

Конвенція або охоронна угода	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Боннська конвенція	AEWA	ETS (NT+VU)	IUCN (NT+VU)	Загалом
Всього видів, що включені до різних переліків	14	132	16	64	33	14 (12+2)	4 (2+2)	277

Примітки: CITES- Міжнародна Конвенція що регулює торгівлю дикими видами тварин; AEWA- Афро-Євразійська Угода про охорону мігруючих видів птахів; ETS- Європейський перелік видів, що знаходяться під загрозою; IUCN – Всесвітнє товариство з охорони природи; SPEC – Європейський охоронний концерн

Таблиця 15

Види птахів, що внесені до Червоної Книги України та зареєстровані в різні сезони на території регіонального ландшафтного парку «Приінгульський»

№ п/п	Група, вид		Червона книга України, категорія	Регіональний Червоний список Миколаївської області	Бернська конвенція, додаток	Боннська конвенція, додаток	CITES, додаток	Європ. Червоний список, категорія	IUCN, категорія	AEWA, додаток
	Латинська назва виду	Українська назва виду								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Гусеподібні (Anseriformes)										
1.	<i>Tadorna ferruginea</i> (Pallas, 1764)	Огар	ВР		2	1,2		VU		
Соколоподібні (Falconiformes)										
2.	<i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	Шуліка чорний	ВР	+	2	1,2	2			
3.	<i>Circus cyaneus</i> (Linnaeus, 1766)	Лунь польовий	РД		2	1,2	2	NT		
4.	<i>Circus pygargus</i> (Linnaeus, 1758)	Лунь лучний	ВР	+	2	1,2	2			
5.	<i>Buteo rufinus</i> (Pontoppidan, 1763)	Канюк степовий	РД		2	1,2	2			
6.	<i>Falco cherrug</i> (Gray, 1834)	Балабан	ВР		2	2	2			

Журавлеподібні (Gruiformes)										
7.	<i>Grus grus</i> (Linnaeus, 1758)	Журавель сірий	РД		2	1,2	2			
8.	<i>Otis tarda</i> (Linnaeus, 1758)	Дрохва	ЗК		2	1,2	2	VU		
Сивкоподібні (Charadriiformes)										
9.	<i>Haematopus ostralegus</i> (Linnaeus, 1758)	Кулик сорока	ВР		3					
10.	<i>Himantopus himantopus</i> (Linnaeus, 1758)	Кули-довгоніг	ВР			2	2			
Совоподібні (Strigiformes)										
11.	<i>Asio flammeus</i> (Pontoppidan, 1763)	Сова болотяна	РД	+	2		2			
12.	<i>Otus scops</i> (Linnaeus, 1758)	Совка	РД	+	2		2			
Ракшеподібні (Coraciiformes)										
13.	<i>Coracias garrulus</i> Linnaeus, 1758	Сиворакша	ЗК		2	2			NT	
Горобцеподібні (Passeriformes)										
14.	<i>Lanius excubitor</i> (Linnaeus, 1758)	Сорокопуд сірий	РД		2			VU		

Примітка: для стовбців 4 та 5: ВР – вразливий; ЗК – зникаючий; НВ – невизначений; РД – рідкісний; для стовбців 9 та 10: VU – Vulnerable (вразливий); NT – Near Threatened (близький до загрозового), EN – в загрозовому стані.

Таблиця 16

Чисельність рідкісних та зникаючих видів птахів, оцінка стану їх збереження

Латинська назва виду	Тип перебування	Чисельність	Тенденція динаміки	Значущість, збереження	Актуальність збереження	Оцінка збереження
Гусеподібні (Anseriformes)						
<i>Tadorna ferruginea</i> (Pallas, 1764)	ГН	1-3р	збільш.	пошир.	безконтр.	добр.
Соколоподібні (Falconiformes)						
<i>Milvus migrans</i> (Boddaert, 1783)	ГН	1-2р	задов.	пошир.	безконтр.	добр.
<i>Circus cyaneus</i> (Linnaeus, 1766)	ЖМ	3-5і	задов.	пошир.	безконтр.	добр.
<i>Circus pygargus</i> (Linnaeus, 1758)	ЖМ	3-5і	задов.	пошир.	безконтр.	добр.
<i>Buteo rufinus</i> (Pontoppidan, 1763)	ГН	1р	задов.	пошир.	безконтр.	добр.
<i>Falco cherrug</i> (Gray, 1834)	ЗАЛ	1і	задов.	пошир.	безконтр.	добр.
Журавлеподібні (Gruiformes)						
<i>Grus grus</i> (Linnaeus, 1758)	М	10-60і	задов.	неважл.	безконтр.	добр.
<i>Otis tarda</i> (Linnaeus, 1758)	ЗАЛ	1-6і	зменш.	неважл.	безконтр.	задов.
Сивкоподібні (Charadriiformes)						
<i>Haematopus ostralegus</i>	ЗАЛ	1-3і	зменш.	неважл.	безконтр.	задов.

(Linnaeus, 1758)						
<i>Himantopus himantopus</i> (Linnaeus, 1758)	ЖМ	1-10i	зменш.	пошир.	безконтр.	задов.
Совоподібні (Strigiformes)						
<i>Asio flammeus</i> (Pontoppidan, 1763)	З	1-5i	задов.	пошир.	безконтр.	добр.
<i>Otus scops</i> (Linnaeus, 1758)	ГН	1-2р	задов.	пошир.	безконтр.	добр.
Ракшеподібні (Coraciiformes)						
<i>Coracias garrulus</i> Linnaeus, 1758	ЗАЛ	1-2i	зменш.	пошир.	безконтр.	добр.
Горобцеподібні (Passeriformes)						
<i>Lanius excubitor</i> (Linnaeus, 1758)	З	1-3i	задов.	неважл.	безконтр.	добр.

Примітка: Тип перебування: ГН. – гніздуєчий, перелітний; ЖМ – живиться на території РЛП, мігрує через його територію, З – зимуючий; М – мігруючий; ОС – осілий; ЗАЛ – залітний. Чисельність: “i” – кількість особин, «р» – кількість пар. **Тенденція динаміки** чисельності та поширення виду: задовільна і стабільна (задов.), ареал поширення і чисельність зменшується (зменш.), ареал поширення і чисельність збільшується (збільш.), вид зустрічається спорадично (спорад.). **Значущість збереження** виду на даній території: надзвичайно важливо зберігати, оскільки вид є ендемічним для регіону (надзв.); вид поширений на межі свого ареалу (на межі); вид широко поширений (пошир.); територія не є важливою для збереження цього виду (неважл.). **Актуальність збереження** виду на даній території: проводиться постійний моніторинг за поширенням і чисельністю виду (контрол.), заплановані спеціальні заходи щодо збереження виду (план.), здійснення природоохоронних заходів щодо збереження виду передбачається згодом (передб.), вид зустрічається спорадично і не входить до складу пріоритетних видів даної території (безконтр.). **Оцінки збереження** видів: „добре збереження” („добр.”) – відбувається збільшення екземплярів, „задовільне збереження” (задов.) – чисельність стабільна (коливається в прийнятних межах), „незадовільне збереження” (незадов.) – чисельність зменшується.

Серед важливих орнітологічних гніздових угруповань, що існують на території Парку та прилеглих біотопах, слід визначити наступні:

- 1) поселення чапель та інших водно-болотяних видів на ставках;
- 2) угруповання птахів що гніздяться у насадженнях по берегах та балках;
- 3) поселення міських ластівок на скелі Пугач.

Усі угруповання крім третього, мають в своєму складі «червонокнижні» види.

На території РЛП з зазначеної кількості видів ссавців 15 знаходяться під охороною різноманітних природоохоронних документів. Значну частку складають види Бернської конвенції, кількість яких складає 14. Окрему частку складають види, що внесені як до Червоної книги України так і регіональної Червоної книги (табл. 17). Їх динаміка та чисельність представлені у таблиці.

Представники класу Ссавці (Mammalia), що занесені до Червоної книги України, регіональних «червоних» списків, додатків міжнародних конвенцій

№ з/п	Назва виду		Червона книга України	Червоний список області	Бернська конвенція	Боннська конвенція	Вашингтонська конвенція	Європейський червоний список	МСОП
	Українська назва	Латинська назва							
1.	Білозубка мала	<i>Crocidura suaveolens</i> Pallas, 1811	-	-	III	-	-	-	-
2.	Буроzubка звичайна	<i>Sorex araneus</i> Linnaeus, 1758	-	-	III	-	-	-	-
3.	Буроzubка мала	<i>Sorex minutus</i> Linnaeus, 1766	-	-	III	-	-	-	-
4.	Вечірниця руда	<i>Nyctalus noctula</i> Schreber, 1774	BP	*	II	II	-	-	-
5.	Вечірниця мала	<i>Nyctalus leisleri</i> Kuhl, 1817	PD	*	II	II	-	-	-
6.	Нічниця водяна	<i>Myotis daubentonii</i> Kuhl, 1817	BP	*	II	II	-	-	-
7.	Кажан [лилик] пізній	<i>Eptesicus serotinus</i> Schreber, 1774	BP	*	II	II	-	-	-
8.	Нетопир звичайний [карлик]	<i>Pipistrellus pipistrellus</i> Schreber, 1774	BP	*	III	II	-	-	-
9.	Нетопир середземно-морський [білосмугий]	<i>Pipistrellus kuhlii</i> Kuhl, 1817	BP	*	II	II	-	-	-
10.	Сліпак подільський	<i>Spalax zemni</i> Erxleben, 1777	HB	-	-	-	-	VU	VU
11.	Ховрах крапчастий	<i>Spermophilus suslicus</i> Linnaeus 1758	ЗК	*	II	-	-	NT	NT
12.	Вовк	<i>Canis lupus</i> Linnaeus, 1758	-	-	II	-	II	-	-
13.	Куниця кам'яна	<i>Martes foina</i> Erxleben 1777	-	*	III	-	-	-	-
14.	Ласка звичайна	<i>Mustela nivalis</i> Linnaeus 1758	-	-	III	-	-	-	-
15.	Борсук звичайний	<i>Meles meles</i> Linnaeus, 1758	-	-	III	-	-	-	-
16.	Тхір степовий	<i>Mustela eversmanni</i> Linnaeus 1758	ЗК	-	II	-	-	-	-
17.	Видра	<i>Lutra lutra</i> Linnaeus, 1758	НО	-	II	-	I	NT	NT
18.	Заєць сірий [русак]	<i>Lepus europaeus</i> Pallas, 1778	-	-	III	-	-	-	-
19.	Козуля європейська	<i>Capreolus capreolus</i> Linnaeus, 1758	-	-	III	-	-	-	-
Разом:			10	8	19	6	2	3	3

**Динаміка чисельності та поширення ссавців РЛП «Приігульський»,
які мають охоронний статус**

Родина	Українська назва	Латинська назва	Динаміка чисельності, роки досліджень		Поширення на сучасному етапі
			2002	2017	2010-2017
<i>Sorecidae</i>	Білозубка мала	<i>Crocidura suaveolens</i> Pallas, 1811	Не вказані	↓О	Помірно розповсюджений
	Бурозубка звичайна	<i>Sorex araneus</i> Linnaeus, 1758	+	↓П	Помірно розповсюджений
	Бурозубка мала	<i>Sorex minutus</i> Linnaeus, 1766	Не вказані	↓О	Малопоширений
<i>Vespertilinidae</i>	Вечірниця руда	<i>Nyctalus noctula</i> Schreber, 1774	+	↓П	Помірно розповсюджений
	Вечірниця мала	<i>Nyctalus leisleri</i> Kuhl, 1817	Не вказані	↓М	Помірно розповсюджений
	Кажан пізній	<i>Eptesicus serotinus</i> Schreber, 1774	Не вказані	↓П	Помірно розповсюджений
	Нічниця водяна	<i>Myotis daubentonii</i> Kuhl, 1817	Не вказані	↓М	Малопоширений
	Нетопир звичайний	<i>Pipistrellus pipistrellus</i> Schreber, 1774	Не вказані	↓П	Помірно розповсюджений
	Нетопир середземноморський	<i>Pipistrellus kuhlii</i> Kuhl, 1817	Не вказані	↑Б	Помірно розповсюджений
<i>Rodentia</i>	Сліпак подільський	<i>Spalax zemni</i> Erxleben, 1777	Не вказані	↓М	Малопоширений
	Ховрах крапчастий	<i>Spermophilus suslicus</i> Linnaeus 1758	Не вказані	↓М	Малопоширений
<i>Canidae</i>	Вовк	<i>Canis lupus</i> Linnaeus, 1758	~ М	↑П	Помірно розповсюджений
<i>Mustelidae</i>	Куниця кам'яна	<i>Martes foina</i> Erxleben 1777	= П	= П	Помірно розповсюджений
	Ласка звичайна	<i>Mustela nivalis</i> Linnaeus 1758	= П	= П	Помірно розповсюджений
	Борсук звичайний	<i>Meles meles</i> Linnaeus, 1758	= Б	↓М	Малопоширений
	Видра	<i>Lutra lutra</i> Linnaeus, 1758	= М	↑П	Помірно розповсюджений
	Тхір степовий	<i>Mustela eversmanni</i> Linnaeus 1758	= М	↓М	Малопоширений

Примітки: 1. Динаміка чисельності надана у ілюстративному варіанті: ↑ – чисельність збільшується; ↓ – чисельність зменшується; = – чисельність стабільна; ~ – чисельність коливається; * – реєструються одиничні екземпляри в межах території.

2. Характеристика чисельності: О – зареєстровані одиничні екземпляри; М – малочисельний вид; П – помірна чисельність; Б – чисельний вид.

5.3. До питання охорони *Cotoneaster melanocarpus* Fisch. ex Blytt. (*Rosaceae*)

Драбинюк Г.В.

Науковцями впродовж останніх десятиріч відмічене значне скорочення ареалу природних популяцій *Cotoneaster melanocarpus*. Як наслідок, в країнах СНД цей вид включено в Червоні книги та регіональні списки охорони. Це Червоні книги Вологодської, Мурманської, Нижегородської, Пензенської, Самарської, Оренбурзької, Ленінградської, Саратовської областей, Східної Фенноскандії, Республік Білорусь, Комі, Марій Ел, Мордовія, Латвійської Республіки, Хабаровського краю, Ханті-Мансійського автономного округу. В згаданих джерелах кизильники належать до категорії вразливих видів, яким в майбутньому загрожує зникнення, якщо фактори, які визивають скорочення їх чисельності, будуть діяти надалі. До цієї категорії відносять види, у яких чисельність популяцій помітно зменшилась внаслідок надмірної експлуатації, порушення їх місцезростань чи інших змін зовнішнього середовища.

В межах України *Cotoneaster melanocarpus* внесений до регіональних списків охорони у Дніпропетровській (категорії «рідкісний»), Житомирській («порівняно рідкісний»), Львівській («рідкісний»), Запорізькій («рідкісний»), Рівненській (без визначення категорії рідкисності), Тернопільській (без визначення категорії рідкисності) та Черкаській областях («види, щодо яких недостатньо даних для визначення соціологічного статусу, але які можуть належати до групи ризику»).

З метою визначення показників, від яких залежить існування та перспективи збереження популяцій *Cotoneaster melanocarpus*, нами протягом 2005-20016 рр. було обстежено популяції виду в різних частинах ареалу України, зокрема і в Миколаївській області. Фіксувалися чисельність та вікова структура популяцій *Cotoneaster melanocarpus*.

Встановлення вікової структури проведено за методами авторів школи Т. А. Работнова (1950) та А.А. Уранова (1976) [2,3]. Підрахунки рослин різних вікових станів проводили на ділянках від 50 до 2000 м², враховуючи всі наявні особини. За особину приймали окремі куці та зарості, утворені внаслідок вегетативного поновлення (табл. 19).

Таблиця 19.

Кількісні характеристики популяцій *Cotoneaster melanocarpus* в Миколаївській області

Ділянки	Площа, м ²	Загальна чисельність, шт	Вікові групи (% співвідношення)							
			p,%	j,%	im,%	v,%	g ₁ ,%	g ₂ ,%	g ₃ ,%	s,%
1	100	11	0	0	0	0	18,2	72,7	9,1	0
2	1000	14	0	0	0	14,3	14,3	64,3	7,1	0
3	100	5	0	0	0	0	0	40	60	0
4.а.	50	25	68	0	4	0	0	20	8	0

4.б.	1000	11	0	0	0	0	63,6	27,3	9,1	0
4.в.	100	18	0	0	0	11,1	16,7	72,2	0	0
5	2000	150	47,3	4	8,67	4,67	7,3	23,3	4,67	0
6	1000	30	0	0	0	3,3	20	66,67	10	0
7	2000	9	0	0	0	0	0	33,3	66,7	0
8	2000	80	0	0	0	0	15	80	5	0

Умовні позначення ділянок: **1** - на лівому березі р. Південний Буг між селами Довга Пристань та Підгір'я Первомайського р-ну; **2** - на лівому березі р. Південний Буг між селами Підгір'я та Чаусове Первомайського р-ну; **3** - на лівому березі р. Арбузинка поблизу впадіння в р. Мертвовод неподалік с. Трикрати Вознесенського р-ну в межах національного природного парку (НПП) «Бузький Гард»; **4** - на околицях с. Станіславчик Первомайського р-ну. Популяція представлена трьома фрагментами: **4.а** - на правому березі р. Синюха в середній частині скелеподібних відслонень неподалік від мосту через річку; **4.б** - на правому березі річки Малий Ташлик за 100 м до устя на майже прямовисних відслоненнях та прилеглий ділянці схилу; **4.в** - на правому березі р. Синюха вниз за течією від мосту через річку перед устям глибокої балки на високих скелястих відслоненнях; **5** - на правому березі р. Велика Корабельна в Арбузинському р-ні в межах НПП «Бузький Гард»; **6** - на лівому березі р. Чорний Ташлик за 2 км вниз за течією від с. Новоолександрівка Первомайського р-ну; **7** - на лівому березі р. Мертвовод в південній околиці с. Крива Пустош Братського р-ну; **8** - на лівому березі р. Інгул від мосту вниз за течію навпроти с. Софіївка в Новобузькому р-ні в межах регіонального ландшафтного парку (РЛП) «Приінгульський».

Позначення вікових груп: р – сходи; j – ювенільні; im – іматурні; v – віргінільні; g1 – молоді генеративні; g2 – середньовікові негенеративні; g3 – старі генеративні; s – сенільні.

Результати досліджень свідчать, що популяції кизильників характеризуються низькими показниками чисельності та на площі ареалу зберігають основні риси вікової структури: переважають середньовікові генеративні особини і часто відсутні особини прегенеративного віку. За таких обставин популяції можуть досить довго існувати за рахунок вегетативного поновлення. Отже, популяції кизильників є стійкими, неповночленими.

Причинами зміни чисельності є порушення та знищення природних екотопів – створення кар'єрів, будівництво гребель, випасання худоби. Неприятливі еколого-кліматичні фактори негативно впливають на проростки та ювенільні особини, що відображається в онтогенетичних спектрах.

Проведені нами дослідження стану природних популяцій *Cotoneaster melanocarpus* на Миколаївщині та інших регіонах вказують на необхідність охорони цих видів. Отримані дані можуть бути використані для наукового обґрунтування та соціологічної категоризації при внесенні видів *Cotoneaster*

до охоронних списків, в тому числі регіонального списку охорони Миколаївської області.

Література:

1. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т.Л. Андрієнко, канд. біол. наук М.М. Перегрим. – Київ: Альтерпрес, 2012. – 148 с.
2. Работнов Т.А. Жизненный цикл многолетних травянистых растений в луговых ценозах. // Тр. Ботан. ин-та АН СССР, сер.3, вып.6, 1950.
3. Ценопопуляци растений (основные понятия и структура) / Т.И. Серебрякова. – М.: Наука, 1976. – 217с.

5.4. Збереження природних екосистем, природного біорізноманіття та раритетної флори і фауни Парку

Збереження весняних ефемероїдів від збору на букети.

У регіоні розташування Парку існує певна проблема щодо збору ранньовесняних рослин, в т.ч. і видів, які перебувають під охороною на різних рівнях. З цією метою необхідно здійснювати контроль у вигляді рейдів в межах Парку та суміжних територій, вести еколого-просвітню роботу через проведення відповідних акцій.

Даний захід буде сприяти збереженню популяцій раритетних видів рослин (зокрема ефемероїдів).

Збереження ковилових угруповань.

У степовій зоні нині наявні резерватні сукцесії трав'янистих угруповань, які викликають процеси «олуговіння» степу – заміну щільнодернинних ценозів на кореневищні. Для попередження цього процесу слід розробити:

- систему сінокосіння за розробленим планом;
- запровадити випас тварин за розробленою методикою.

Очікувані результати:

- збереження щільнодернинних (в першу чергу ковилових) фітоценозів.

Моніторинг за станом рослинних угруповань з метою регламентації випасу та сінокосіння на землях запасу Парку.

Випасання великої рогатої худоби та сінокосіння на луках Парку регламентується та здійснюється за щорічними лімітами затверджених у відповідності до законодавства. Щорічно схеми випасання худоби та сінокосіння уточнюються відповідно до стану природного комплексу.

Очікувані результати:

- стабілізація площ степових біотопів;

- зменшення ступеню «агресії» на степи глоду, шипшини, груші, верб, маслинки вузьколистої тощо;
- збереження популяцій представників родин жовтецевих (*Ranunculaceae*), бобових (*Fabaceae*), ковилових (*Poaceae*) та ін.

Розчищення степових ділянок від чагарників.

У зв'язку із запровадженням заповідного режиму на території Парку, має місце тенденція до заростання його степових ділянок чагарниками та деревами природної та інвазійної фракції (види родів клен, глід, груша, яблуня та ін.). Тому слід розробити та впровадити систему заходів щодо попередження таких явищ.

Очікуваний результат:

- створення умов для стабільного розвитку типової структури степових ценозів.

Обстеження та картування оселищ та місць поширення рідкісних видів рослин і тварин Смарагдової мережі на території Парку.

Смарагдові об'єкти – це території, на яких мешкають види рослин, мешкають або перебувають тимчасово види тварин та знаходяться оселища (біотопи), що охороняються Бернською конвенцією. Тобто це ті види і оселища, які мають дуже високу міжнародну цінність, підтверджену урядами 49 країн та Європейським Союзом, які підписали Бернську конвенцію.

Смарагдова мережа була заснована на підставі Резолюції № 3 (1996) Рекомендації № 16 (1989) та Резолюції № 3 (1996) Постійного комітету Бернської конвенції. Зобов'язання Договірних Сторін конвенції 15 і, зокрема, України щодо охорони дикої флори, дикої фауни та природних середовищ існування (особливо щодо видів, яким загрожує зникнення, вразливих видів, у тому числі ендемічних та середовищ існування, яким загрожує зникнення) є досить суворими зобов'язаннями, які чітко встановлені у Конвенції і тому є невід'ємною частиною міжнародного права.

Саме тому розвиток наукових досліджень та з'ясування стану видів та оселищ цінних в рамках Смарагдової мережі є важливою природоохоронною задачею. Вся територія Парку увійшла до переліку Смарагдових об'єктів України. Для виконання основних задач зі збереження видів флори та фауни, а також оселищ необхідно реалізувати спеціальні заходи.

Важливим елементом моніторингу видів та оселищ Смарагдової мережі є складання карт поширення та з'ясування щільності окремих популяцій. Щорічні дослідження дадуть змогу відслідковувати тенденції видів щодо змін площ ареалів в межах Парку. На цих даних можуть бути побудовані рекомендації з охорони території.

Очікуваний результат:

- закартовані оселища, місця поширення видів рослин і тварин на території Парку.

*Дослідження популяційних характеристик видів рослин і тварин
Смарагдової мережі на території Парку.*

Для розуміння стану популяції видів Смарагдової мережі необхідно здійснювати популяційні дослідження. По-перше, необхідно проводити обліки чисельності чи щільності видів. З'ясувати фактори, які є визначальними у підтримці популяції видів. Для багатьох крупних ссавців та птахів важливими є дослідження вікової та статеві структури їх популяцій.

Очікуваний результат:

- збереження популяцій видів Смарагдової мережі.

*Розробка заходів з охорони оселищ та рідкісних видів рослин і тварин
Смарагдової мережі на території Парку.*

На основі отриманих даних щодо динаміки чисельності окремих видів флори та фауни, а також оселищ, можуть бути впроваджені певні обмежувальні чи біотехнічні заходи, що будуть сприяти відновленню популяції видів Смарагдової мережі. До таких заходів необхідно віднести:

- обмеження доступу до окремих територій, які мають високу цінність з огляду на збереження рідкісних видів;
- проведення біотехнічних заходів, спрямованих на покращення умов мешкання або розмноження цих видів.

Очікуваний результат:

- програма біотехнічних заходів;
- збереження популяцій видів Смарагдової мережі.

Проведення лісопатологічного обстеження лісових масивів Парку.

В лісах Парку близько 10 % їх площі займають ліси природного походження. Основною лісовою формацією є дубово-татарськокленові байрачні та вербові (заплавні) ліси. З насаджень найтипівішими для Парку є татарськокленові та робінієві насадження.

Аналіз досліджень у природі та матеріалів лісовпорядкування вказує на те, що площа лісів природного походження постійно зменшується. Це свідчить про зниження потенційної здатності до самовідновлення цих природних комплексів.

Тому, для забезпечення збереження і відновлення лісів Парку необхідним є розробка і впровадження системи заходів, що включає в себе обстеження лісових масивів (в т.ч. лісопатологічні), моніторинг за їх станом, здійснення лісовідновлювальних робіт та, в разі необхідності, здійснення санітарно-оздоровчих заходів, рубок догляду тощо.

Лісопатологічні обстеження проводяться кожні 4-5 років з метою своєчасного виявлення ступеня пошкоджень насаджень шкідниками, хворобами, пожежами, вітроломами та іншими чинниками для прийняття рішень щодо проведення природоохоронних заходів. Рекогносцирувальне обстеження проводиться не менше як 10 % вкритої лісом площі. Детальне обстеження проводиться у разі виявлення осередків шкідників та хвороб.

Згідно даних Державного спеціалізованого лісозахисного підприємства «Миколаївлісозахист» видовий склад шкідників, які мають прояви життєдіяльності в лісових масивах Парку, представлені наступними видами: дубовий похідний шовкопряд, комплекс п'ядунів та зелена дубова листовійка.

Очікувані результати:

- покращення стану та стійкості деревостанів лісових насаджень Парку.

Розробка збалансованої системи лісозахисту.

На основі системних досліджень рослинності розробити систему обмежень лісогосподарських заходів на ділянках з наявними рідкісними таксонами флори. Провести оцінку, здійснити інвентаризацію та забезпечити збереження старих дерев Парку.

Очікувані результати:

- збереження популяцій рідкісних видів рослин;
- збереження типових деревостанів лісів (включаючи окремі старі екземпляри дуба звичайного, сосни кримської та ін.);
- збереження типового біорізноманіття лісових біоценозів;
- отримання відповідної наукової інформації.

Покращення системи управління аматорським та спортивним рибальством

Враховуючи, що Правила любительського та спортивного рибальства не поширюються на території ПЗФ, постає необхідність розробки окремих правил для водойм РЛП «Приінгульський». Дані правила є частиною даного Проекту організації території та враховують сучасний режим природокористування в межах ПЗФ. Правила базуються на необхідності врегулювання основних норм вилучення аматорами риб у Софіївському водосховищі. Текст Правил надається окремим додатком (Додаток 10).

Очікувані результати:

- управління рибними ресурсами;
- збереження та відтворення популяції риб.

Відновлення популяції аборигенних видів риб Софіївського водосховища.

З метою відновлення чисельності аборигенних видів риб у Софіївському водосховищі постає необхідність зариблення акваторій молоддю риб. Обсяги зариблення наведені в таблиці 20.

Таблиця 20.

Запроектвані обсяги зариблення аборигенними видами риб у Софіївському водосховищі

Види	Одиниця виміру	Кіл-ть
------	----------------	--------

Короп	шт.	10000
Щука	шт.	5000
Судак	шт.	5000

Слід зазначити необхідність зариблення водойм як мирними рибами, так і хижаками. Збільшення частки в структурі іхтіоценозу хижаків буде сприяти боротьбі з інвазійними видами такими як сонячний окунь та чебачок амурський.

Очікувані результати:

- управління рибними ресурсами;
- збереження та відтворення популяцій аборигенних видів риб.

5.4.1. Типи рідкісних природних оселищ Європи

Ландшафтна структура Парку є досить різноманітною. Згідно з Директивою Європейського Союзу 92/43/ЄЕС «При збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори» (1992) наявні такі типи рідкісних природних оселищ Європи:

2. ВНУТРІШНЬОМАТЕРИКОВІ ВОДОЙМИ

22. СТОЯЧІ ПРІСНІ ВОДОЙМИ

22.1 Ставки і озера

22.12 Мезотрофні

22.13 Евтрофні

22.3 Повітряно-водні рослинні угруповання

22.31 Євро-сибірські багаторічні угруповання *Littorella uniflorae*: *Littorelletalia uniflorae*: *Deschampsion littoralis*, *Isoetion lacustris*, *Lobelion dortmannae*, *Eleocharition acicularis*, *Hydrocotylo vulgaris*-*Baldellion ranunculoidis*

22.32 Євро-сибірські низькорослі однорічні

22.321 Ситнягові (*Eleocharis ovata*, *Scirpus supinus*, *Limosella aquatica*, *Cyperus fuscus*, *Peplis portula*, *Juncus tenageia*, *Elatine hydropiper*)

22.33 З домінуванням видів роду *Bidens* та з *Rorippa palustris*, *Rorippa islandica*, *Chenopodium spp.*, *Polygonum spp.*, *Rumex maritimus*, *Rumex palustris*, *Ranunculus sceleratus*, *Senecio congestus*, *Catabrosa aquatica*, *Leersia oryzoides*

22.351 Понтично-панонські прибережні низькотравні осокові (з *Cyperus fuscus*, *Cyperus flavescens*, *Cyperus michelianus*, *Juncus bufonius*, *Echinochloa crus-galli*, *Gnaphalium uliginosum*, *Elatine hungarica*)

22.4 Евгідрофітні угруповання

22.41 Плаваюча рослинність

22.411 Угруповання видів родів *Lemna*, *Spirodela*, *Wolffia*, *Azolla* або *Riccia*, *Ricciocarpus*

22.42 Укорінених занурених рослин

22.421 З домінуванням великих рдестів (*Potamogeton lucens*, *Potamogeton praelongus*, *Potamogeton zizii*, *Potamogeton perfoliatus*)

22.422 З домінуванням дрібних рдестів (*Potamogeton crispus*, *Potamogeton filiformis*, *Potamogeton pusillus*, *Potamogeton pectinatus*,

Potamogeton nitens) та з *Elodea spp.*, *Zannichellia palustris s.l.*, *Najas spp.*, *Vallisneria spiralis*, *Ranunculus circinatus*.

24. ВОДОТОКИ

24.1 Ріки та струмки

24.11 Джерела та ручаї

24.17 Водоспади

24.2 Річкові гравієві екотопи

24.224 Поростеві та лісові (серед інших *Salix spp.*, *Hippophae rhamnoides*, *Alnus spp.*, *Betula spp.*)

24.4 Евгідрофітна річкова рослинність

24.44 Евтрофна (з *Ranunculus fluitans*, *Ranunculus circinatus*, *Zannichellia palustris f. fluviatilis*, *Potamogeton nodosus*, *Potamogeton lucens*, *Potamogeton pectinatus*, *Potamogeton crispus*, *Sparganium emersum*, *Sagittaria sagittifolia*, *Callitriche obtusangula*, *Nuphar lutea* і мохом *Fontinalis antipyretica*)

3. ЧАГАРНИКИ ТА ЛУКИ

31. ПУСТИЦА ТА ЧАГАРНИКИ ПОМІРНО-КЛІМАТИЧНОГО ПОЯСУ

31.8В Субконтинентальні та континентальні листопадні ліси

31.8В7 Понтично-сарматські листопадні

31.8В71 Степова місцевість з чагарниковою рослинністю з домінуванням *Caragana frutex*, *Spiraea crenifolia*, *Prunus tenella* (*Amygdalus nana*), *Prunus spinosa*, *Prunus fruticosa* або *Crataegus monogyna*

31.8В711 З домінуванням *Prunus tenella* (*Amygdalus nana*), with *Prunus spinosa*, *Prunus fruticosa*, *Rhamnus catharticus*, *Rosa gallica*, *Crataegus spp.*

31.8В712 З домінуванням степових видів роду *Caragana frutex*

31.8В72 Передстепові часто з домінуванням *Prunus spinosa*

31.8В721 Понтично-сарматські з *Prunus spinosa*, *Crataegus monogyna*, *Rosa spp.*, *Rhamnus catharticus*, *Euonymus verrucosus*, *Euonymus europaeus*, *Acer tataricum*, *Prunus fruticosa* та степовими травами, зокрема, *Trifolium alpestre*, *Lithospermum officinale*, *Filipendula hexapetala*, *Adonis vernalis*, *Phlomis tuberosa*, *Stipa spp.*

31.8В74 Понтично-сарматські степово-лощинні з *Prunus spinosa*, *Prunus fruticosa*, *Prunus tenella* (*Amygdalus nana*), *Caragana frutex*, та *Filipendula vulgaris* (*Filipendula hexapetala*), *Stipa lessingiana*, *Verbascum nigrum*, *Achillea millefolium*, *Melica altissima*, *Phleum phleoides*, *Stachys recta*, *Galium rubioides*, *Melampyrum cristatum*, *Delphinium elatum*, *Asperula glauca*, *Coronilla varia*

34. СТЕПИ ТА ОСТЕПНЕНІ ЛУКИ НА ВАПНЯКАХ

34.9 Материкові (континентальні) степи

34.92 Понтично-сарматські степи з *Stipa capillata*, *Kochia prostrata*, *Koeleria lobata* (*Koeleria degenii*), *Stipa lessingiana*, *Festuca valesiaca*, *Dichanthium ischaemum* (*Bothriochloa ischaemum*), *Medicago minima*

34.9211 Чебрецеві: *Pimpinella lithophila*, *Thymus zygioides*, *Stipa lessingiana*, *Koeleria lobata*, *Potentilla bornmuelleri*, *Satureja coerulea*, *Ornithogalum amphibolum*

34.9213 Ковилові

34.922 Сарматські з *Stipa lessingiana*, *Stipa joannis*, *Stipa pulcherrima*, *Stipa ucrainica*, *Agropyron cristatum*, *Festuca valesiaca*, *Astragalus onobrychis*

34.923 Східнопонтичні (від Дністра до Дону)

37. ЛУКИ ТА ВИСОКОТРАВНІ УГРУПОВАННЯ ГУМІДНОЇ ОБЛАСТІ

37.26 Континентальні

37.264 Понтично-сарматські (формації *Eleocharition* р., *Deschampsio-Alopecurion* р., *Molinion euxinae*, *Festucion vaginatae* р.)

37.7 Високотравні

37.716 Континентальні мішані прибережні (з *Senecio fluviatilis*, *Eupatorium cannabinum*, *Epilobium hirsutum*, *Sonchus palustris*, *Urtica dioica*, низькими кущами і ліанами, *Calystegia sepium*, *Cuscusta europaea*, та, можливо, з інтродуцентами як *Aster* spp., *Rudbeckia* spp., *Solidago* spp., *Helianthus* spp., *Impatiens* spp., *Reynoutria japonica*)

37.72 Затінені лісом околиці (з *Galium aparine*, *Glechoma hederacea*, *Geum urbanum*, *Aegopodium podagraria*, *Silene dioica*, *Carduus crispus*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Lamium album*, *Alliaria petiolata*, *Lapsana communis*, *Geranium robertianum*, *Viola alba*, *Viola odorata*)

38. МЕЗОФІТНІ ЛУКИ

38.2 Низинні та схиліві сінокісні (з *Arrhenatherum elatius*, *Trisetum flavescens*, *Anthriscus sylvestris*, *Heraclium sphondylium*, *Daucus carota*, *Crepis biennis*, *Knautia arvensis*, *Leucanthemum vulgare*, *Pimpinella major*, *Trifolium dubium*, *Geranium pratense*)

38.221 Ксеро-мезофітні середньоєвропейські з домінуванням *Arrhenatherum elatius* та з *Festuco-Brometea* сухими травостоями, зокрема, з *Salvia pratensis*, *Bromus erectus*, *Ranunculus bulbosus*, *Dianthus carthusianorum*, *Pimpinella saxifraga*, *Plantago media*, *Galium verum*, *Euphorbia cyparissias*, *Linum catharticum*

38.25 Материкові

38.253 Сарматські

38.6 Остепнені луки (низинні та гірські мезофітні пасовища і сінокісні луки зони степу)

4. ЛІСИ

41. ШИРОКОЛИСТЯНІ ЛИСТОПАДНІ

41.7A14 Сарматські з домінуванням *Quercus robur*

41.7A2 З татарським кленом

41.7A22 Понтично-сарматські

41.7A227 Байраки з *Quercus robur* (стовбури *Quercus robur* низькі та криві; трапляються *Acer campestre*, *Fraxinus excelsior*, *Ulmus minor*, лишайники, *Prunus spinosa*, *Crataegus monogyna*, *Rhamnus catharticus*, *Rosa* spp.)

41.F Євро-сибірські в'язові та кленові (з домінуванням *Ulmus spp.* or *Acer spp.*)

41.F1 Дрібнолистяні в'язові (*Ulmus minor* (*Ulmus carpinifolia*, *Ulmus campestris*))

44. ПРИРІЧКОВІ, ЗАПЛАВНІ ЛІСИ І ЧАГАРНИКИ ПОМІРНО-КЛІМАТИЧНОГО ПОЯСУ

44.1 Прибережні формації верб

44.128 Континентальні

44.132 Східноєвропейські тополево-вербові з *Salix alba*, *Salix fragilis* і *Salix x rubens*, *Populus nigra* та, інколи, з *Populus alba*

44.16 Континентальні (в степу та ніпівпустиннях)

44.162 Понтично-сарматські степові

5. ВЕРХОВІ БОЛОТА ТА МАРШІ

53. РОСЛИННІСТЬ ПО КРАЯМ ВОДОЙМ

53.1 Зарості очерету

53.11 З домінуванням *Phragmites australis*

53.111 Заплавні

53.1111 Прісноводні

53.13 З домінуванням *Typha latifolia*, *Typha angustifolia*, *Typha domingensis*, *Typha laxmannii*, *Typha elephantina*

53.14 Середньо-великорозмірні обводнені угруповання

53.141 Формації *Sagittaria sagittifolia* та *Sparganium emersum*

53.15 Навколоводні трави видів родів *Glyceria*, *Leersia*, *Socolochloa* або *Calamagrostis*

53.17 Галофільні бульбокомишеві (формації *Scirpus spp.*, часто з *Juncus spp.*): *Scirpus tabernaemontani* (*Schoenoplectum tabernaemontani*), *Scirpus maritimus* (*Bolboschoenus maritimus*), *Scirpus triqueter*, *Scirpus litoralis*, *Scirpus pungens* з, зокрема, *Juncus gerardi* та *Juncus maritimus*.

53.2 Крупноосокові угруповання

53.21 Зарості з домінуванням видів роду *Carex*

53.212 З домінуванням *Carex acuta* та *Carex acutiformis*

53.213 З домінуванням *Carex riparia*

6. СКЕЛІ, КАМ'ЯНИСТІ ОСИПИ ТА ПІСКИ (НЕ ПРИМОРСЬКІ)

61. КАМ'ЯНИСТІ ОСИПИ

61.7 Центральноевразійські

61.74 Понтично-каспійські

62. ВНУТРІШНІ СКЕЛІ ТА ГОЛІ ГІРСЬКІ ПОРОДИ

62.1 Вапняні хазмофітні угруповання

62.1F Центральноевразійські

62.1F2 Понтично-каспійські

62.3 Гірські породи, кам'янисті поверхні, мохові та лишайникові килими

62.31 Гірські породи, кам'янисті поверхні та куполи

62.311 Вапнякові породи

- 62.32 Лишайникові угруповання на кам'янистих породах
- 62.33 Мохові угруповання на кам'янистих породах, плато та підняттях
- 62.4 Незволожені скелі на суші (не приморські)
- 62.41 Вапнякові з лишайниковими угрупованнями видів груп родів *Protoblastenia*, *Verrucaria*, *Petractis* та *Polyblastia* або родів *Caloplaca* та *Xanthoria* або родів *Collema* та *Dermatocarpon*
- 62.42 Кремнієві з лишайниковими угрупованнями видів груп родів *Rhizocarpon*, *Umbilicaria* та *Ramalina*, *Cornicularia*, *Rhizoplaca*

8. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ЗЕМЛІ ТА ШТУЧНІ ЛАНДШАФТИ

81. ПОКРАЩЕНІ ТРАВСТОЇ

- 81.1 Посушливі
- 81.2 Гумідні (зокрема, меліоративні канали можуть бути тимчасовими місцями перебування водоплавних птахів, зокрема гусей)

83. ФРУКТОВІ САДИ, ГАЇ ТА ДЕРЕВНІ ПЛАНТАЦІЇ

- 83.15 Фруктові сади (яблуневі, грушеві, сливові, персикові, абрикосові, вишневі та інші)

83.151 В помірній зоні

83.3 Високодеревні плантації

83.32 Широколистяних дерев

83.324 Робінієві

83.325 Інші

84. ЛІСОВІ СМУГИ, ОГОРОЖІ, СІЛЬСЬКА МОЗАЇКА

84.1 Лісові смуги

84.2 Живі огорожі

84.3 Невеликі лісові ділянки

84.4 Сільська мозаїка

86. НЕВЕЛИКІ МІСТА, СЕЛА, ІНДУСТРІАЛЬНІ ТЕРИТОРІЇ

86.2 Села

86.22 Сільська периферія

86.23 Сільський природний рельєф

86.4 Старі індустриальні центри та відкриті площадки

86.41 Закинуті каменоломні

86.413 По добуванню каміння

86.5 Території з сільськими будівлями

86.6 Археологічно цінні території

9. НАСАДЖЕННЯ ТА ЧАГАРНИКИ СТЕПОВОЇ ЗОНИ

91. ПАРКОВОГО ТИПУ

91.3 Субконтинентальні

93. РІДКОЛІССЯ В СТЕПАХ

93.2 Понтично-сарматичні

95. ЕКОТОНИ У ВИГЛЯДІ ЛІСОВИХ СМУГ

6. КАЛЕНДАР ПРИРОДИ

Фенологічне явище	Дата
Софіївський обхід	
Початок цвітіння брандушки різнобарвної	03.03.2017
Початок цвітіння шафрану сітчастого	05.03.2017
Початок вегетації півників маленьких	05.03.2017
Початок вегетації деревію	07.03.2017
Масове цвітіння шафрану сітчастого	11.03.2017
Початок цвітіння горицвіту весняного	12.03.2017
Розанівський обхід	
Початок цвітіння шафрану сітчастого	29.02.2017
Початок цвітіння брандушки різнобарвної	29.02.2017
Масове цвітіння брандушки різнобарвної	04.03.2017
Початок цвітіння горицвіту весняного	10.03.2017
Початок цвітіння фіалки двозначної	10.03.2017
Масове цвітіння горицвіту весняного	16.03.2017
Кінець цвітіння брандушки різнобарвної	29.03.2017
Кінець цвітіння сну лучного	28.04.2017
Кінець цвітіння кульбаби лікарської	27.04.2017
Початок цвітіння гльоду	28.04.2017
Поява бутонів робінії звичайної	06.05.2017
Початок цвітіння бузини чорної	13.05.2017
Початок цвітіння шипшини	16.05.2017
Кам'янський обхід	
Початок цвітіння шафрану сітчастого	09.03.2017
Початок цвітіння горицвіту весняного	09.03.2017
Масове цвітіння горицвіту весняного	15.03.2017
Масове цвітіння шафрану сітчастого	15.03.2017
Кінець цвітіння шафрану сітчастого	21.03.2017
Початок цвітіння тюльпану бузького	07.04.2017
Початок цвітіння півників маленьких	11.04.2017
Масове цвітіння півників маленьких	20.04.2017
Родінський обхід	
Початок цвітіння проліски дволистої	07.03.2017
Початок цвітіння брандушки різнобарвної	07.03.2017
Масове цвітіння леонтиці одеської	14.03.2017
Масове цвітіння горицвіту весняного	25.03.2017
Масове цвітіння шафрану сітчастого	25.03.2017
Масове цвітіння брандушки різнобарвної	25.03.2017
Масове цвітіння тюльпану бузького	25.03.2017

7.АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ

7.1. Обґрунтування природокористування в межах Парку та обґрунтування допустимого рекреаційного, еколого-освітнього, наукового навантаження на його природні комплекси

Основними видами природокористування в межах території РЛП «Приінгульський», є рекреаційне, еколого-освітнє та пасовищне. Крім того, по всій території Парку, у тому числі в межах його заповідної зони, допускаються наукові дослідження та, відповідно, наукове навантаження.

Показники допустимого рекреаційного навантаження можуть визначатися як природна місткість ландшафту (без його інженерно-планувальних змін) та проектна (після здійснення інженерно-планувальних заходів з врахуванням функціонального зонування території).

Одноразова місткість кожного природного комплексу визначається добутком одноразової щільності рекреантів на одиницю площі. Вимірюється у людино-днях на гектар. При розрахунках враховано, що територія Парку відноситься до частково залісених територій схилового типу (похили 8-10, до 16%), які є порівняно нестійкими до рекреаційного навантаження.

У відповідності до «Методичних рекомендацій щодо визначення максимального рекреаційного навантаження на природні комплекси та об'єкти у межах природно-заповідного фонду України за зонально-регіональним поділом» (Київ, 2003), схвалених Науково-технічною радою Державної служби заповідної справи Міністерства охорони навколишнього середовища України 9 грудня 2003 року, нами визначена належність території до природної підзони північного степу в межах Бузько-Дніпровського району Правобережно-Дніпровського північно-степового округу. Територія характеризується поширенням різнотравно-типчакково-ковилових степів, обмеженим поширенням рослинності заплавної луки та значним поширенням рослинності гранітних відслонень.

Територія Парку нами віднесена переважно до нелісового типу з долею антропогенних лісових насаджень до 20%. Показник ступеня стійкості ландшафтів до антропогенних впливів відносно низький IV (стрімкі та помірно стрімкі схили, зі значним пасовищним навантаженням та широким розвитком ерозійних процесів) з II стадією рекреаційної дигресії (порівняно низький рівень рекреаційного використання території з високим ступенем пасовищного навантаження). За таких умов максимальне рекреаційне навантаження на територію визначене у обсязі 1,6 людино-день/га в межах лісових територій та 2,3 людино-днів/га – у межах нелісових територій. Парковий тип ландшафту на території досліджуваного об'єкту відсутній. Виходячи з домінування в межах Парку нелісового типу ландшафту, середній показник рекреаційного навантаження на одиницю площі приймаємо у 2,2 людино-днів/га. Таким чином, максимальне рекреаційне навантаження на територію РЛП може сягати 1432 особи на день. Методичними

рекомендаціями рекомендується за один день умовно приймати світловий день тривалістю 8 год.

Рекреаційне навантаження повинно суттєво відрізнитись за сезонами року. У літній сезон воно має відповідати максимальній рекреаційній місткості ландшафтів. У весняний сезон його необхідно суттєво знижувати (коефіцієнт 0,2) у зв'язку з підвищенням фактору турботи тварин (гніздовий період у птахів, нерест риби тощо) та більш інтенсивним вигоптанням рослинності. У осінні сухі періоди доцільно збільшувати кількість рекреантів до рівня максимальної рекреаційної місткості, а у вологі періоди – зменшувати до мінімуму, застосовуючи коефіцієнт 0,5 до показника максимального рекреаційного навантаження.

Еколого-освітнє навантаження полягає у пропускній можливості еколого-освітніх стежин, яка залежить від довжини маршруту, ширини стежки, тривалості комфортного екскурсійного періоду і типу ландшафту, де вона прокладена. Стежини «Балкою Табірною» (довжина 1,15 км) та «До річки Березівка» (довжина 2,5 км) прокладені у схиловому прирічковому типі ландшафту, з близьким заляганням та частими виходами кристалічних порід на денну поверхню. Ширина стежин нами прийнята у 1,0 м. Час у дорозі – відповідно 1 год. 10 хв. та 2,5 год. Швидкість руху – 1,0 км/год. Щільність визначена у 25 осіб/км. У відповідності до наведених «Методичних рекомендацій ...», розрахунок визначив ємність стежини «Балкою Табірною» у 43 особи/год., або 345 осіб/день. Річна ємність стежини не повинна перевищувати показник у 41400 осіб. Для стежини «До річки Березівка» максимальна ємність має становити 94 осіб/год., або 750 осіб/день. Максимальне річне навантаження обчислене у 90000 осіб.

Пасовищне природокористування. Придатними для випасання великої рогатої худоби та овець нами визначено 600 га пологосхиливих та середньосхиливих земель у межах Парку. Максимальне пасовищне навантаження для степового типу ландшафту, яке не призводить до деградації природних комплексів, вченими визначене у 3 голови великої рогатої худоби на гектар або 7 голів овець/га для ландшафтів з домінуванням вологих луків. Враховуючи прирічковий схиловий характер поверхні та більшу вірогідність прояву у його межах схилових ерозійних процесів в межах степового типу ландшафту, а також незначну біопродуктивність рослинного покриву в межах Парку вважаємо за необхідне при розрахунках максимального пасовищного навантаження застосувати показник у 0,5-0,7 голови великої рогатої худоби на гектар або 1-1,2 голови овець на гектар (Юнусбаев, 2001).

Дане навантаження визначається у відповідності до наукового обґрунтування, яке розглядається і затверджується науково-технічною радою Парку у відповідності до стану рослинного покриву в межах конкретних ділянок. Такий підхід дозволить здійснювати оперативну регуляцію пасовищного навантаження на природні комплекси Парку з врахуванням стану рослинного покриву в їх межах.

8. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

8.1. Основні підсумки наукової та еколого-освітньої діяльності

Протягом 2017р. проведено 20 еколого-просвітницьких заходів та практичних природоохоронних акцій, а саме: 12 заходів для школярів із сіл, прилеглих до території парку, та м. Новий Буг; 5 природоохоронних акцій, 1 семінар-презентацію, 1 експедицію, 1 фотовиставку (таблиця 21).

Таблиця 21

Основні відомості про еколого-просвітницькі та природоохоронні акції

Дата	Назва заходу	Місце проведення/Учасники
15.02.2017	Захід на тему «Водно-болотні угіддя для зменшення впливу стихійних лих» з нагоди відзначення Міжнародного дня водно-болотних угідь	Кам'янська ЗОШ І-ІІ ст., учні 5-9 класів
22.03.2017	Захід на тему «Збережемо первоцвіти»	Новобузька ЗОШ І-ІІ ст. № 9, учні молодших класів
12.05.2017	Захід з нагоди Міжнародного Дня рослин на тему «Рослини РЛП «Приінгульський»: типові, рідкісні, унікальні» (як учасник всеукраїнської акції «Plant-2017»)	Кам'янська ЗОШ І-ІІ ст., учні 5-8 класів
16.05.2017	Захід «Рослини РЛП «Приінгульський»: типові, рідкісні, унікальні»	Софіївська ЗОШ І-ІІІ ст., учні 5 класів
18.05.2017	Захід «Рослини РЛП «Приінгульський»: типові, рідкісні, унікальні»	Березнегуватська ЗОШ І-ІІІ ст., учні 1-4 класів
26.09.2017	Захід до Міжнародного дня туризму	Новобузька ЗОШ І-ІІІ ст. #9, учні 5-6 класів
27.09.2017	Захід до Міжнародного дня туризму	Новобузька гімназія І-ІІІ ст., учні 5 класу
27.09.2017	Захід до Міжнародного дня туризму	Новобузька гімназія І-ІІІ ст., учні 6 класу
31.10.2017	Захід з нагоди Міжнародного дня Чорного моря	Новобузька ЗОШ І-ІІІ ст. № 10, учні 6-7 класів
31.10.2017	Захід з нагоди Міжнародного дня Чорного моря	Новобузька ЗОШ І-ІІІ ст. № 10, учні 8-9 класів
14.12.2017	Захід з нагоди 15-ти річчя створення РЛП «Приінгульський»	Новобузька ЗОШ І-ІІІ ст. № 4, учні 7-9 класів
14.12.2017	Захід з нагоди 15-ти річчя створення РЛП «Приінгульський»	Новобузька ЗОШ І-ІІІ ст. № 4, учні 5-6 класів
Практичні природоохоронні акції та заходи		
Третя декада березня	Акція «У пошуках первоцвітів»	група «Оберіг» Софіївської ЗОШ І-ІІІ ст. та учні 5, 8 класів

		Новобузької ЗОШ №7
Березень-квітень	Заходи під час Всеукраїнської екологічної акції «Посади дерево миру». Акція РЛП «Посади дерево»	РЛП «Приінгульський», Новобузька дільниця групового водопроводу, школи прилеглих сіл
24.03.2017	Захід з благоустрою ділянки парку - «Родінський заріжок», приведення її в належний санітарно-естетичний стан	РЛП «Приінгульський», Новобузька дільниця групового водопроводу
Квітня 2017	Акція з нагоди Всеукраїнського дня довкілля	Учні Кам'янської ЗОШ I-II ст.
31.05.2017	Практично-просвітницька акція «Біорізноманіття навколо нас»	Учні Кам'янської ЗОШ I-II ст.
Інше (семінари, презентації, виставки тощо)		
22.03.2017	Презентація карти-схеми «Височинне Поінгулля», яку презентували кропивницький географ, к.геогр.н. А. Домаранський, Г. та інші представники з м. Кропивницький	м. Новий Буг
22.03.2017	Фотовиставка О. Сухенко щодо краєвидів Інгулу	м. Новий Буг
Перша декада квітня 2017	Експедиція членів Миколаївського обласного Центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді	м. Миколаїв

РЛП «Приінгульський» долучився до проведення Всеукраїнської екологічної акції «Посади дерево миру». На ділянці парку «Родінський заріжок» спільно з фахівцями Новобузької дільниці групового водопроводу висаджено 70 саджанців ясену, на іншій ділянці спільно з учнями та вчителями Кам'янської загальноосвітньої школи I-II ст. - 22 саджанця ясену; Софіївській, Березнегуватській, Кам'янській, Новобузькій школам в межах акції передано саджанці дубу.

В першій декаді квітня на території РЛП відбулася експедиція членів Миколаївського обласного Центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді (учасники – 7 дітей, 2 керівника), які здійснювали пошуково-дослідницьку роботу з екологічного краєзнавства «В пошуках первоцвітів». Описано місця зростання горицвіту весняного, тюльпану бузького, сну лучного. Співробітниками РЛП проведено екскурсію та бесіду з дітьми.

Екопросвітня робота серед дорослого місцевого населення здійснювалася шляхом публікацій в районній газеті «Вперед», безпосередніх бесідах. До цієї діяльності залучено дільничних інспекторів з охорони природно-заповідного фонду, які проводили профілактичні бесіди з відвідувачами парку під час рейдів, патрулювань території.

Опубліковано окремі статті та замітки на теми, пов'язані з РЛП «Приінгульський» в Новобузькій районній газеті «Вперед», всього 5 шт.

Продовжено підготовку та поширення електронного видання РЛП «Приінгульський бюлетень», яке через електронну пошту розсилається по школам Новобузького району. Підготовлено 6 випусків.

На сторінці в соціальній мережі розміщено 74 замітки за посиланням <https://www.facebook.com/Pryingulsky.Park>

Проведено 6 екскурсій. За регіональним принципом розподіл екскурсантів такий: м. Миколаїв - 3 екскурсії, м. Кривий Ріг – 1 екскурсія, м. Новий Буг – 2 екс., інші.

На постійній основі здійснювалися консультації з потенційними відвідувачами парку, туристичними фірмами для популяризації РЛП як туристичного об'єкта.

Підготовлено 2 рукописи, а саме: щодо історії створення РЛП «Приінгульський» та легенд, пов'язаних з Приінгуллям. Видано буклет про парк накладом 2 тис. примірників, науково-популярну брошуру з нагоди 15-ти річчя РЛП та 10-ти річчя дирекції (250 прим.). Проведено тематичні заходи з нагоди річниць.

Проаналізовано матеріали польових спостережень сезону 2016 р., які узагальнено у Літописі природи (том ІХ). Листом від 16.05.2017 № 51 його направлено до департаменту економічного розвитку та регіональної політики облдержадміністрації, листом від 16.05.2017 № 52 – до управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації.

Надано пропозиції щодо впорядкування та оновлення Регіонального червоного списку Миколаївської області до ФОП Чичкалюк Т.О.

Співробітники парку очно та заочно брали участь більш, ніж в 10 науково-практичних заходах всеукраїнського та регіонального рівня: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Заповідна справа у Степовій зоні України» (до 90-річчя від створення Надморських заповідників) (14-15 березня, с. Урзуф Донецької обл.); науково-практичному семінарі «Мережа НАТУРА 2000 як інноваційна система охорони рідкісних видів та біотопів в Україні» (15 лютого, м. Київ); V Наукових читаннях пам'яті Сергія Тарашука (21 квітня, м. Миколаїв); круглому столі «Кращі практики та розвиток екологічного туризму» (27.09.17 м. Миколаїв); семінарі по визначенню оселищ мереж Емеральд та Натура 2000 (20-21.07.17, Київ – РЛП «Міжрічинський»); туристичній майстерні «Екологічний, сільський, зелений туризм» (17 листопада, м. Миколаїв), семінарі «Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні» (14 листопада м. Миколаїв).

13 співробітників РЛП пройшли навчання в Миколаївському обласному центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, а саме: 5 чол. - за програмою короткотермінового тематичного семінару «Організація рекреаційно-туристичної діяльності та просвіта населення в регіональних ландшафтних парках» (30 травня, м. Миколаїв); 8 чол. - за програмою короткотермінового тематичного семінару "Організація діяльності державної служби охорони

природно-заповідного фонду в регіональних ландшафтних парках Миколаївщини" (21 листопада, м. Миколаїв); 1 співробітник – за курсом з підвищення кваліфікації «Збереження та відтворення екосистем як складників екологічної мережі та об'єктів природно-заповідного фонду України» (22-24 листопада, Державна академія післядипломної освіти та управління, м. Київ).

Протягом звітнього періоду підготовлено та опубліковано 6 статей і тез доповідей, а саме:

1. Драбинюк Г.В., Шепель О.В., Гревцова Г.Т., Попова Т.М. *Dianthus hupanicus* Andrz. (Caryophyllaceae) в регіональному ландшафтному парку "Приінгульський" (Миколаївська область, Новобузький р-н) // Мережа Natura 2000 як інноваційна система охорони рідкісних видів та оселищ в Україні // Матеріали науково-практичного семінару / Серія: "Conservation Biology in Ukraine". - Вип.1. - К.: LAT&K, 2017. - с.39-40.
2. Драбинюк Г. Рослини Червоної книги України у регіональному ландшафтному парку "Приінгульський" (Миколаївська область). Заповідна справа у Степовій зоні України // Праці Всеукраїнської науково-практичної конференції / Серія: "Conservation Biology in Ukraine". - Вип.2, Т.2. - К.:2017. - с. 69-71.
3. Куценко С.В. Становлення ключової території екомережі – регіонального ландшафтного парку «Приінгульський» // Матеріали V Наукових читань пам'яті Сергія Таращука / Серія: "Conservation Biology in Ukraine". - Вип.3, - К.: LA&K, 2017. - с. 59-61.
4. Романенко М.М., Патрушева Л.І., Деркач О.М., Коломієць Г.В. Досвід укладання Переліку територій та об'єктів екомережі на прикладі Миколаївської області // Матеріали V Наукових читань пам'яті Сергія Таращука / Серія: "Conservation Biology in Ukraine". - Вип.3, - К.: LA&K, 2017. - с.61-62.
5. Драбинюк Г.В. До питання охорони *Cotoneaster melanocarpus* Fisch. Ex Blytt. (*Rosaceae*) // Матеріали V Наукових читань пам'яті Сергія Таращука / Серія: "Conservation Biology in Ukraine". - Вип.3, - К.: LA&K, 2017. - с.79-80.
6. Романенко М.М., Деркач О.М., Куценко С.В. Врахування питань розвитку рекреації в проектах організації територій регіональних ландшафтних парків // Зелений Миколаїв: шлях в майбутнє: матеріали X Миколаївських міських екологічних читань «Збережемо для нащадків». Миколаїв, 1-2 листопада 2017 р. / Управління екології департаменту ЖКГ Миколаївської міської ради, Міський центр екологічної інформації та культури [та ін.]; уклад. І.Б. Чернова. – Миколаїв: СПД Румянцева Г.В., 2017. – с. 92-94.

У поточному році проведено маршрутне обстеження території парку, дослідження флори та рослинності, фотозйомку природних об'єктів, визначення рослин, картування поширення рідкісних видів та рідкісних угруповань рослин, до списку флори внесено 117 нових видів.

Нині встановлено, що на території РЛП «Приінгульський» зростає 695 видів рослин, із них 514 видів вищих судинних рослин, 36 несудинних та 145 нижчих.

Протягом вегетаційного сезону виконано 17 геоботанічних описів. Перелік рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, доповнений двома рідкісними угрупованнями.

До досліджень були залучені фахівці наукових установ Києва, Херсона та Харкова: д.б.н., проф. Дідух Я.П. (Інститут ботаніки НАН України імені М.Г.Холодного), д.б.н., проф. Ходосовцев О.Є. та аспірант Дармостук В. В. (Херсонський державний університет) к.б.н., ст.н.с. Полчанінова Н.Ю. (Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна)

Вперше проведені арахнологічні дослідження. Під час інвентаризації фауни павуків були обстежені степові балки, деревні насадження та берег ріки Інгул у межах парку. За попередніми спостереженнями було відзначено 43 види павуків.

За результатами досліджень виявлено 86 видів лишайників та 12 видів ліхенофільних грибів, з яких 43 види лишайників та 12 видів ліхенофільних грибів виявлено вперше для території парку. Види *Lecania fuscella* та *Peltigera rufescens* входять до запропонованого цього річ переліку видів лишайників Миколаївської області, що потребують охорони на регіональному рівні.

Проведено 1 засідання науково-технічної ради РЛП.

Для РЛП «Приінгульський» цього року як захід Обласної цільової програми розвитку екомережі до 2018 року розроблено проект організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів. Проведено маршрутні обстеження спільно з представниками ПП «Центр екологічного управління» (м. Мелітополь, Запорізька обл.), виконавцем заходу «Розробка проекту організації території регіонального ландшафтного парку "Приінгульський", охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів», замовник – управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації. Узагальнено результати попередніх досліджень, підготовлено низку довідково-аналітичних матеріалів. Взято участь у трьох виробничих нарадах (03.11.2017, 05.12.2017, 14.12.2017).

Підтримується офіційні сайт, сторінка у Facebook.

8.2. Перспективи наукової та еколого-освітньої діяльності

8.2.1. Перспективні заходи щодо розвитку наукових досліджень та моніторингу довкілля

1. Підписання договорів про співпрацю з науковцями щодо вивчення окремих груп флори та фауни Парку.

Для вивчення окремих компонентів довкілля Парку, які не вивчені чи потребують вузькоспеціалізованих фахівців, для чого необхідно заключити

договори співпраці чи договори підяду з установами або окремими науковцями. Необхідно в перші 5 років дослідити:

- природні ландшафти Парку;
- різноманіття водоростей та грибів Парку;
- видовий склад та чисельність комах, молюсків, кажанів Парку;
- місця гніздівлі рідкісних птахів Парку;
- особливості поширення видів флори, фауни та оселищ згідно переліків Бернської конвенції та Смарагдової мережі.

2. Розробка спеціалізованої бази даних щодо поширення та стану популяцій видів рослин і тварин в межах Парку.

Формування спеціалізованої бази даних щодо поширення та стану популяцій видів рослин і тварин в межах Парку стане основою накопичення та систематизації даних наукових досліджень. Ця база даних має містити відомості про місця реєстрації видів, їх чисельність, особливості біології, популяційні показники. В перспективі дані такої бази даних можуть використовуватися при заповненні форм державного кадастру територій та об'єктів ПЗФ, кадастрів рослинного та тваринного світу.

Очікувані результати:

сформована та наповнена інформацією відповідна база даних.

3. Розробка ГІС системи Парку.

В рамках розробки даного Проекту організації території створена серія картографічних матеріалів у форматі ГІС. В перспективі дану систему необхідно розвивати та доповнювати. За допомогою ГІС-карт можна забезпечити контроль за динамікою розповсюдження рідкісних видів, за місцями гніздівлі птахів та ін. і, як результат, отримати інформацію для планування відповідних природоохоронних заходів, вдосконалення функціонального зонування території тощо.

Очікувані результати:

ГІС-основа за окремими біо- та абіотичними складовими Парку.

4. Підготовка та видання серії наукових та науково-популярних видань, монографій та статей за результатами досліджень природних комплексів та об'єктів Парку.

Важливим узагальненням результатів досліджень є видання наукових та науково-популярних праць та монографій, які б висвітлювали основні результати досліджень співробітників Парку. В найближчі роки планується здійснити видання за наступними напрямками.

- Флора та рослинність РЛП «Приінгульський»;
- Фауна РЛП «Приінгульський»;
- Рідкісні види флори та фауни РЛП «Приінгульський»;
- РЛП «Приінгульський» як об'єкт Смарагдової мережі та екомережі Миколаївської області.

5. Висвітлення результатів наукових досліджень у відповідному розділі офіційного сайту Парку.

На офіційному сайті Парку необхідно створити та періодично доповнювати даними окремий розділ, що висвітлюватиме наукові

результати. Планується, що в ньому повинні накопичуватися фахові публікації, які стосуються території Парку, Літописи природи, результати експедицій, наукових форумів тощо.

6. Організація наукових польових виїздів в рамках діяльності Малої академії наук.

Очікувані результати:

- ознайомлення з природою Парку;
- пропаганда бережливого ставлення до природи;
- дослідження туристсько-рекреаційної діяльності з метою її вдосконалення та розвитку.

7. Організація польових виїздів студентів для проходження навчальних практик.

Очікувані результати:

- ознайомлення з природою Парку;
- отримання студентами практичних навичок у застосуванні різноманітних методик наукових досліджень;
- допомога працівникам наукового відділу Парку у виконанні Програми «Літописи природи».

8.2.2. Перспективні заходи щодо розвитку еколого-освітньої діяльності

1. Організація та проведення щорічних міжнародних екологічних свят.

Даний захід передбачає проведення масових природоохоронних та еколого-освітніх заходів на підтримку різноманітних міжнародних екологічних акцій та свят. Для цього можуть бути використовуватися різноманітні форми та підходи, основними серед яких можуть стати конкурси малюнків, спеціалізовані вікторини, тематичних уроків, лекцій, олімпіад, опитувань та ін. Основою цільовою аудиторією повинні стати школярі. Пропонується відзначати та організовувати наступні акції та свята:

- Міжнародний зимового обліку птахів.
- Міжнародний день водно-болотних угідь.
- Акції «Збережемо першоцвіти».
- Екологічний захід «Вітаємо вісників весни»
- Міжнародний день довкілля.
- Міжнародний день Землі.
- Міжнародний День біологічного різноманіття.
- Всесвітній день захисту навколишнього середовища.
- Професійне свято Дня працівників природно-заповідної справи.
- Акції «Очистимо планету від сміття», акції ВДС «Екологічна варта», «Прибери планету».
- День працівника лісового господарства.
- Міжнародний День туризму.
- Всесвітній день захисту тварин
- Акція «Збережи ялинку»

2. Організація діяльності еколога-освітнього центру.

Еколога-освітній центр в с. Щорсове в адміністративному приміщенні Парку буде осередком координації еколога-освітньої роботи. Даний центр необхідно оснастити залом для проведення масових заходів, лекцій, акцій тощо. Також бажано на його основі створити музей природи, який можна буде використовувати для просвітницької роботи та популяризації заходів з охорони природи.

3. Розвиток інфраструктури екологічних стежок.

Одним з видів еколога-освітньої діяльності в Парку є створення екологічних стежок і їх широке використання для екологічного виховання та освіти. В межах Парку пропонується обладнати відповідним чином 2 екологічні стежки:

1. Екологічна стежка «Балкою Таборною»
2. Екологічної стежки «До річки Березівка»

Кожна зупинка екологічної стежки має бути обладнана інформаційними щитами щодо особливостей екологічної стежки (картосхема стежки, правила поведінки, опис зупинок). Інформація, яка подається, повинна бути повною і водночас лаконічною, написана достатньо крупним шрифтом для більш кращого сприйняття.

Екологічна стежка «Балкою Таборною»

Мета і завдання екологічної стежки: ознайомлення з флорою та фауною степової зони південної України, ландшафтним різноманіттям та мальовничістю краєвидів.

Розташування стежки: балка Таборна поблизу с. Щорсове. Стежка проходить господарською зоною та зоною регульованої рекреації Парку.

Протяжність стежки – 1,15 км.

Кількість зупинок – 6.

Час екскурсії стежиною – 1 год.

Категорія відвідувачів: учнівська молодь, туристичні групи, науковці.

Значення екологічної стежки: природоохоронне, еколога-освітнє, наукове.

Режим користування: пішохідний.

Стежкою доцільно користуватись у весняно-осінній період.

Облаштування екологічної стежки наведено у таблиці 22.

Перелік зупинок:

ЗУПИНКА 1. «Оглядовий майданчик»

ЗУПИНКА 2. «Над річкою Інгул»

ЗУПИНКА 3. "Місце відпочинку"

ЗУПИНКА 4. «Старий міст»

ЗУПИНКА 5. «Колодязь»

ЗУПИНКА 6. «Степовий схил»

Орієнтовний перелік об'єктів благоустрою екологічної стежки
«Балкою Таборною»

Назва об'єкту	Кіл-ть, шт.
Інформаційний щит щодо особливостей екологічної стежки	3
Обмежувальні елементи (паркан, поручні та ін.)	за потребою
Спостережний та оглядовий пункт	1
Місце відпочинку (лавочки, колоди для сидіння та ін.)	3
Вказівник	12
Туалет	1

Екологічна стежка «До річки Березівка»

Мета і завдання екологічної стежки:

- природоохоронна пропаганда;
- інформування про види рослин та тварин, що трапляються на маршруті;
- виховання екологічно грамотної поведінки людини в природі і поширення знань про природу;
- залучення до активної діяльності по вивченню флори та фауни.

Розташування стежки: на північ від с. Розанівка на лівому березі р. Березівка. Стежка проходить заповідною зоною, зоною регульованої рекреації та господарською.

Протяжність стежки – 2,5 км.

Час проходження стежки – 2 год.

Стежка розрахована на: учнівську молодь, туристичні групи, науковці.

Стежкою доцільно проходити – впродовж року.

Кількість зупинок – 10.

Значення екологічної стежки: природоохоронне, еколого-освітнє.

Режим користування: пішохідний

Види природоохоронної роботи, які здійснюються на стежці: систематичні екскурсії впродовж року, спостереження у природі, цільові прогулянки, комплексні заняття.

Облаштування екологічної стежини:

Інформація про облаштування екостежки представлена в таблиці

Перелік зупинок:

ЗУПИНКА 1. «Річка Інгул»

ЗУПИНКА 2. «Острів»

ЗУПИНКА 3. «Оглядовий майданчик над річкою Інгул»

ЗУПИНКА 4. «Гирло річки Березівка»

ЗУПИНКА 5. «Штучні лісонасадження»

ЗУПИНКА 6. «Березівські скелі»

Орієнтовний перелік об'єктів благоустрою екологічної стежки
«До річки Березівка»

Назва об'єкту	Кіл-ть, шт.
Інформаційний щит щодо особливостей екологічної стежки	6
Обмежувальні елементи (паркан, поручні та ін.)	10 метрів
Місце відпочинку (лавочки, колоди для сидіння та ін.)	3
Вказівник	15
Туалет	1

4. Видання серії буклетів щодо цінності природних комплексів Парку.

Іншим важливим напрямком екологічної освітньо-виховної діяльності Парку є інформаційно-видавнича та інформаційна діяльність. У Парку періодично готуються, видаються та розповсюджуються листівки до екологічних свят серед шкіл, організацій, а також інша поліграфічна продукція. Налагоджено співпрацю із засобами масової інформації.

Для покращення даної діяльності доцільним є:

- видання та розповсюдження поліграфічної продукції із символікою Парку (календарі із екологічними святами, буклети, листівки);
- сприяння створенню відеоматеріалів про Парк;
- розробка свого власного медіа-плану, за яким готувати регулярні повідомлення (статті, телевізійні та радіо-сюжети) про роботу Парку до місцевих, обласних та національних засобів масової інформації.

У напрямках роботи із громадами налагоджено співпрацю із громадськими організаціями у проведенні еколого-освітніх заходів, виданні еколого-освітньої та рекреаційної поліграфічної продукції, розвитку рекреаційної інфраструктури Парку. Доцільним є проведення заходів із активізації громадської позиції місцевого населення, сприяння створенню екологічних громадських організацій. Важливим заходом в даному напрямку є участь представників Парку в сходах сіл, де слід широко висвітлювати природоохоронну та інші види діяльності Парку. Для визначення позиції місцевого населення по відношенню до Парку необхідно провести анонімне анкетування жителів населених пунктів, прилеглих до території Парку, на основі якого розробити стратегію пропагандистської діяльності.

Для популяризації природоохоронної та екологічної освітньо-виховної діяльності Парку необхідно здійснювати роботи з видання серії буклетів, а саме:

- Рідкісні рослини Парку.
- Рідкісні тварини Парку.
- Екологічними стежками Парку.
- Цікавими куточками РЛП.

Дані буклетами повинні поширюватися в школах, сільських радах, підприємства регіону.

5. Встановлення інформаційних щитів еколого-освітнього змісту.

З метою інформування відвідувачів та місцевих жителів щодо цінностей Парку, важливості його збереження та охорони передбачається встановлення 12 інформаційних щитів еколого-освітнього змісту. Інформаційний щит встановлюється в місцях найбільшого скупчення відвідувачів, на оглядових майданчиках, автостоянках, біля адміністративних будівель РЛП. Інформаційні щити надають інформації про унікальних представників флори та фауни РЛП, важливість їх охорони, обмеження щодо використання окремих видів. Інформаційний щит має форму горизонтального прямокутника розміром 841 x 1189 мм (допускається збільшення розмірів в два рази), жовтого кольору з синьою окантовкою.

6. Будівництво оглядових майданчиків

Під час проведення еколого-освітніх заходів постає необхідність продемонструвати унікальність природних комплексів території РЛП. З цією метою планується створення 2 оглядових майданчиків, які будуть розміщуватися на екологічних стежках на правому березі річки Інгул. Перший майданчик буде розміщений поблизу с. Щорсове в нижній частині балки Таборна. Другий майданчик слід розмістити в північній частині Парку північніше с. Розанівка над гирлом річки Березівка. Ці майданчики будуть активно використовуватися відвідувачами Парку та сприятимуть більш ефективній еколого-освітній роботі. Оглядові майданчики можуть мати прямокутну чи шестикутну форму. Розміщуватися на схилах на річку Інгул та мати достатні розміри для відвідування його 20-25 чоловіками.

8.3. Розробка природоохоронних рекомендацій

1. Створення та підтримка умов, сприятливих для гніздування, живлення та водою степових видів птахів.

Необхідно проведення ряду заходів:

А) поміркований випас худоби, бажано коней та великої рогатої худоби, на степових ділянках – 1-2 дні на тиждень з липня до березня (окрім квітня - червня);

Б) створення доступних водопоїв – прокоси ділянок очерету по берегам струмків, річок та ставків (завширшки не менше 10-15 м) та прогін по ним худоби на водопій у дні її випасання (1-2 дні на тиждень);

В) вирубування паростків дерев та кущів для запобігання заростання степу суцільною деревинно-чагарниковою рослинністю;

Г) регуляція чисельності бродячих та котів.

В результаті впровадження біотехнічних заходів на цілих ділянках РЛП будуть підтримуватися умови, сприятливі для гніздування та живлення степових видів птахів і, відповідно, збільшиться кількість гніздуючих пар та можуть оселитися втрачені автохтонні види (жайворонок малий *Calandrella*

brachydactyla, кам'янка попеляста *Oenanthe isabellina*, тощо), в тому числі, і рідкісні (лежень *Burhinus oedicnemus*).

2. Виготовлення штучних гніздівель для водно-болотяних видів та для птахів-дуплогніздників.

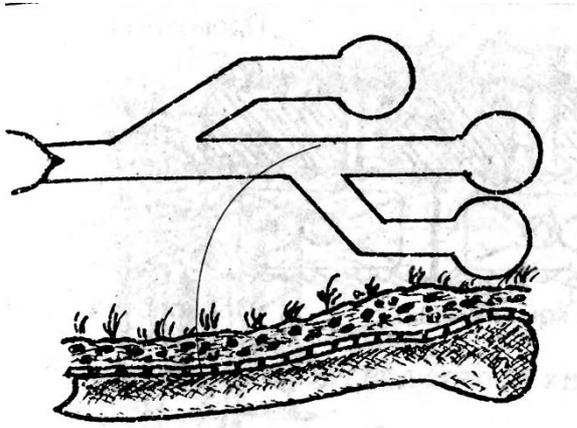

Рис. 22. Схема штучної нори для огара

Для огара рекомендуємо створювати штучні нори (рис. 22) в буграх біля водойм (5-10 штук в різних місцях). Вони можуть знаходитись на відстані до 2 км від водойм, але бажано робити їх ближче. На ґрунті знімається смуга дерну. В ґрунті робиться канавка довжиною 1,5-2 м и шириною і висотою по 30-40 см. Від неї відводиться кілька віднірків, де робляться гніздові камери. Канавки накривають зверху дошками, шифером або іншим матеріалом і зверху дерном. Можна

використовувати і труби. Для лиски та пірнікози великої можна робити плавучі плоти з 5-8 відрізків стовбурів, товщиною 15-20 см та довжиною метр. На них накладається шар торішньої рослинності, а сам пліт закріплюється з допомогою шматка дроту між куртинами очерету до вбитого в дно паколу, так щоб він реагував на зміни рівня води. Також можна виготовляти штучні гнізда для гніздування качок.

Рекомендуємо також виготовити та розвішати 8-10 дуплянок для гніздування совки та хатнього сича та 80-100 штучних гніздівель для дрібних горобиних птахів (синичників та шпаківень) по всій території Парку (рис. 23-24). Зробити їх можна згідно рекомендацій описаних у літературі (Грищенко, 1997 та інші.). Для совки та хатнього сича будуються гніздівлі у вигляді шпаківень, але з більшим льотком. На дно необхідно насипати шар стружок або трухи. Ці гніздівлі необхідно розвішувати біля відкритих місцин.

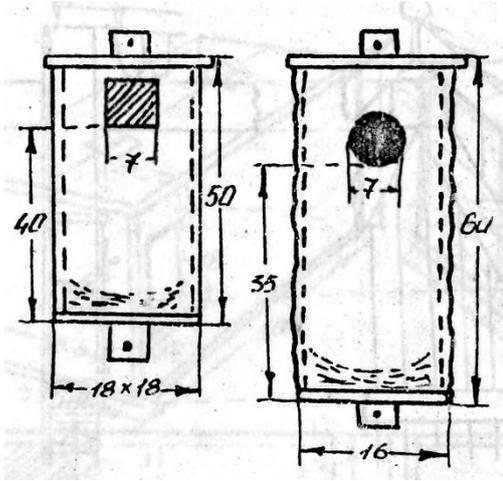

Рис. 23. Штучна гніздівля для совки

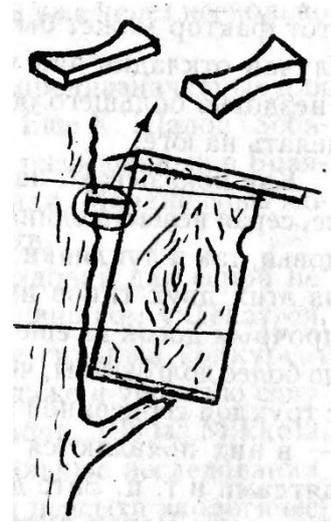

Рис. 24. Укріплення совятника на дереві

Розміри синичника: внутрішній діаметр дна 12x12 см, бічні стінки 12x25 см, задня і передня стінки 16 x 25 см., дах 17x23 см, піддашок 12 x12 см. Діаметр льотка 3,5 см. Льоток може бути квадратним, верхній його край повинен розміщуватись у 5 см від козирка даху. Ніякої присади біля льотка не потрібно.

Шпаківні будуються більшого розміру, важливо щоб у них та синичниках не було щілин. У шпаківнях – можуть оселитись також і крутиголовки.

При вивішуванні шпаківень, синичників та інших гніздівель важливо щоб передня стінка була нахилена донизу. Це захищає гніздівлю від потрапляння дощу та прямого потрапляння сонячних променів.

В результаті впровадження біотехнічних заходів збільшиться гніздова ємність угідь Парку і відповідно збільшиться кількість гніздуючих пар, в тому числі і рідкісних видів.

3. Створення умов для мешкання кажанів

На сьогодні для території Парку характерна мала, як для лісової зони, видова різноманітність кажанів та низька чисельність окремих видів.

Для покращення умов мешкання кажанів необхідно здійснювати ряд спеціальних біотехнічних заходів, а саме: забезпечити збереження старих дуплястих дерев, обмежити застосування пестицидів на прилеглих до Парку територіях та розвішувати спеціальні сховки (дуплянки тощо) (рис. 25-27). Реалізація цих заходів дозволить збільшити чисельність кажанів. Загалом для створення значної щільності та підтримки різноманіття кажанів у лісових масивах Парку треба:

А) припинити вирубування дуплястих дерев та провести їх інвентаризацію;

Рис. 27. Приклади схованок для кажанів

4. Відновлення чисельності деяких видів ссавців.

Для відновлення чисельності ссавців на території Парку необхідно:

- А) боротьба з браконьєрством;
- Б) налагодження регулярних обліків чисельності ссавців;
- В) запровадження комплексу біотехнічних заходів, зокрема заготівлю кормів та підгодівлю тварин (рис. 28).

Зважаючи на порівняно значну лісистість, на території Парку є всі умови для різкого збільшення чисельності козулі, яка є рідкісною твариною в його угіддях. Це підвищить рекреаційну цінність Парку, оптимізує функціонування лісових екосистем та створить угруповання, яке буде важливим осередком відтворення цінного виду Миколаївської області.

Результатом цього має стати зростання чисельності диких ссавців до кількості, що відповідає оптимальній ємності угідь.

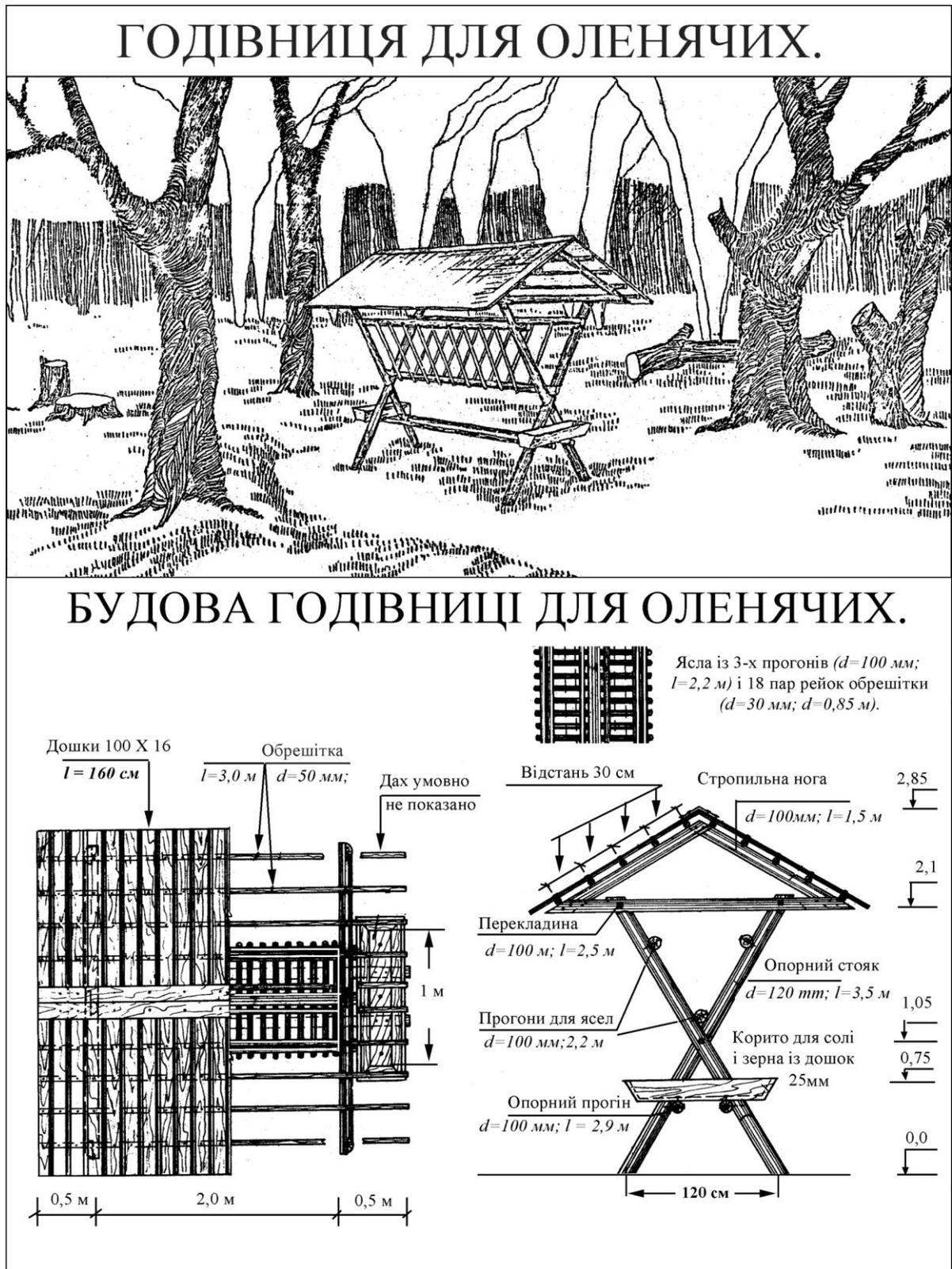
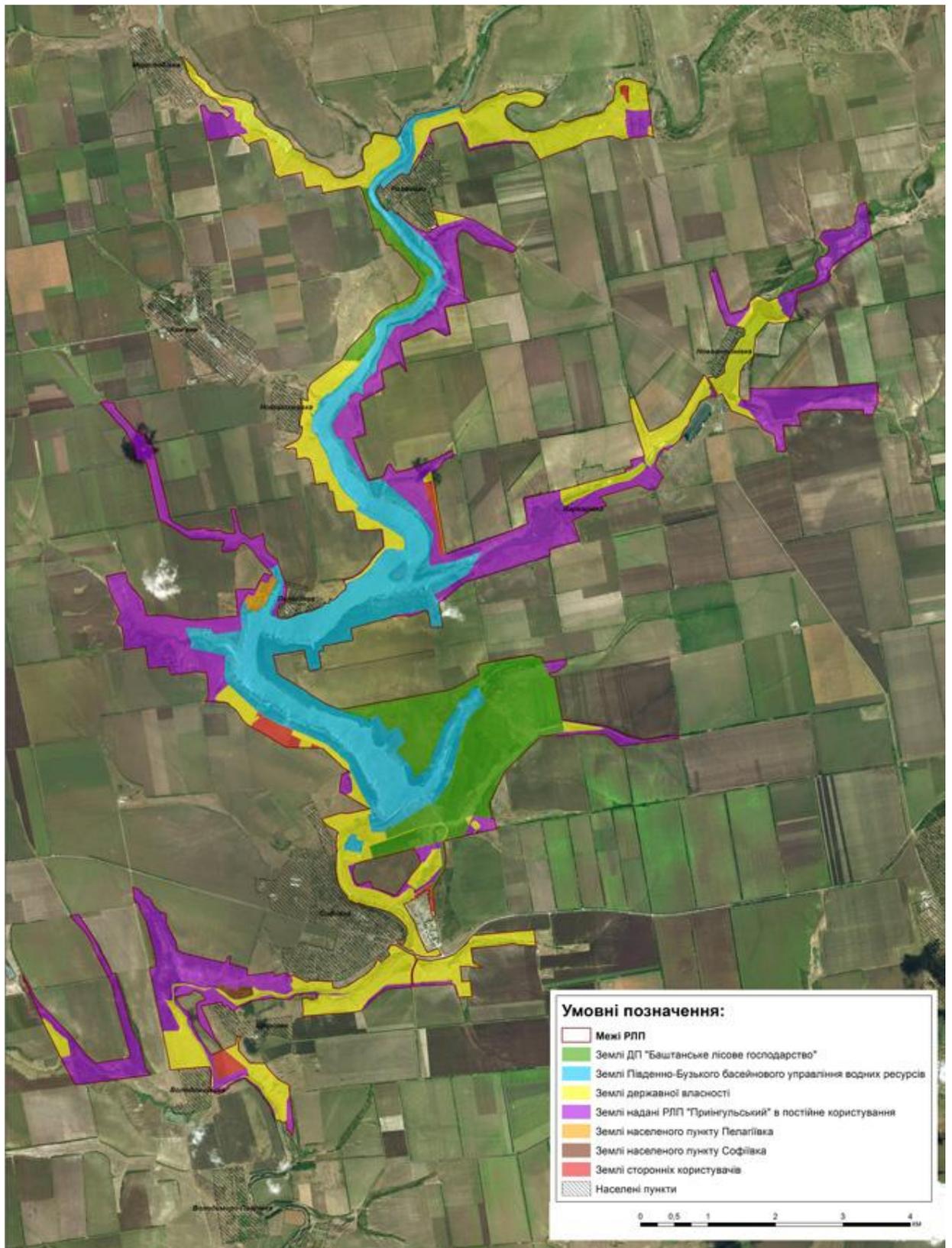

Рис. 28. Приклади конструкцій годівниць.

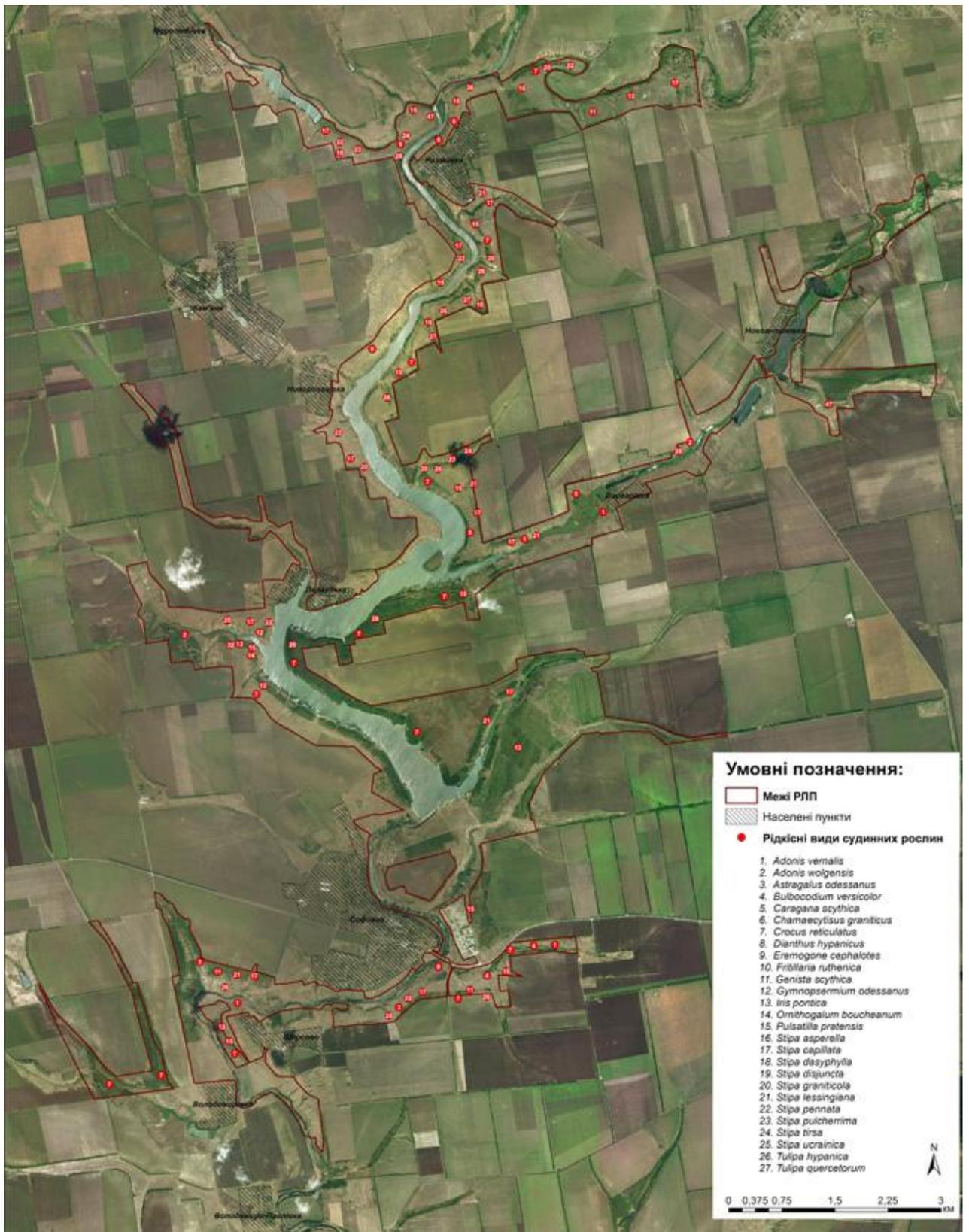
Картосхема регіонального ландшафтного парку «Приінгульський»

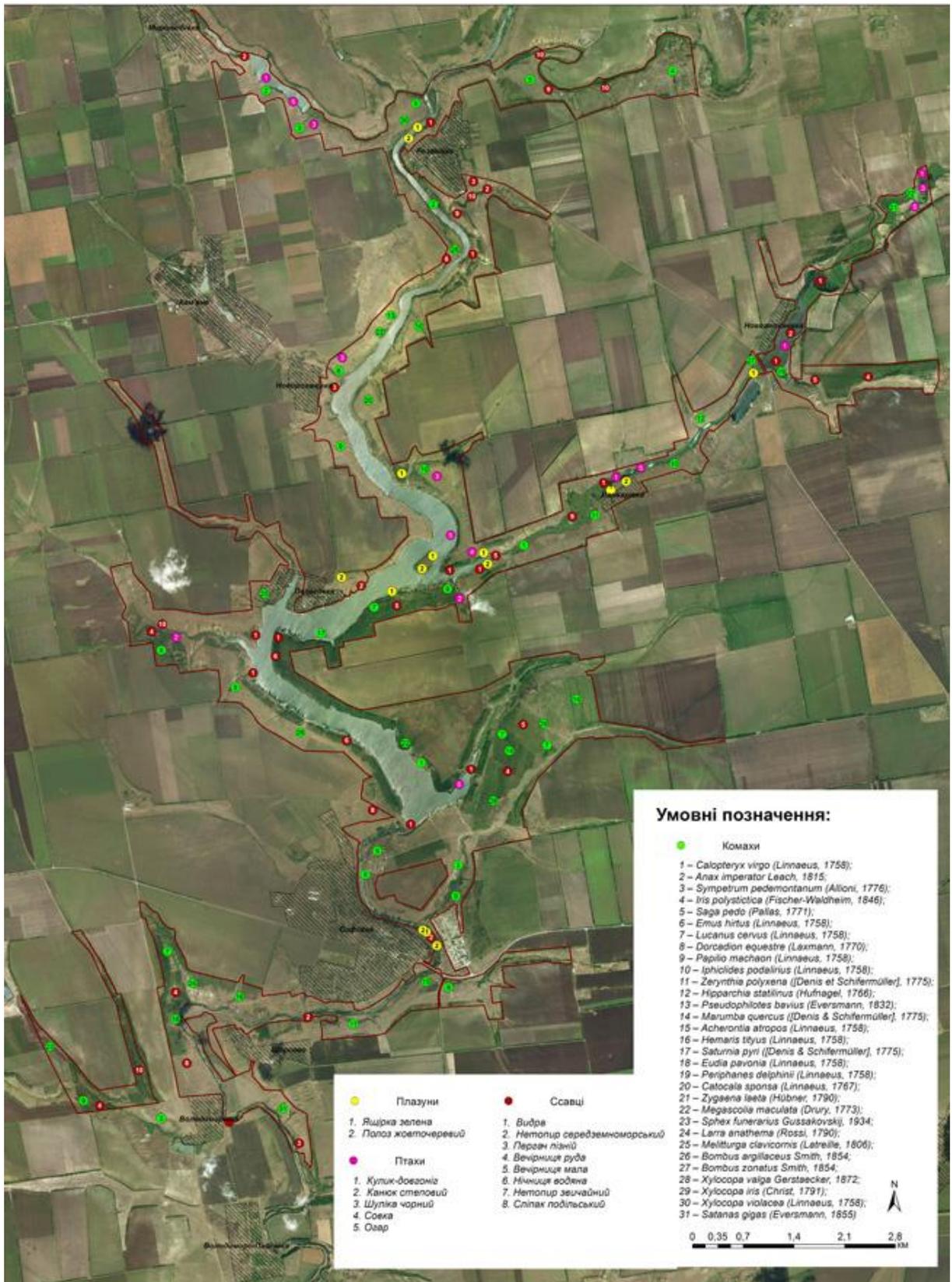
Структура землекористування

Рідкісні види судинних рослин

Рідкісні види тварин

Рослинні угруповання Зеленої книги України

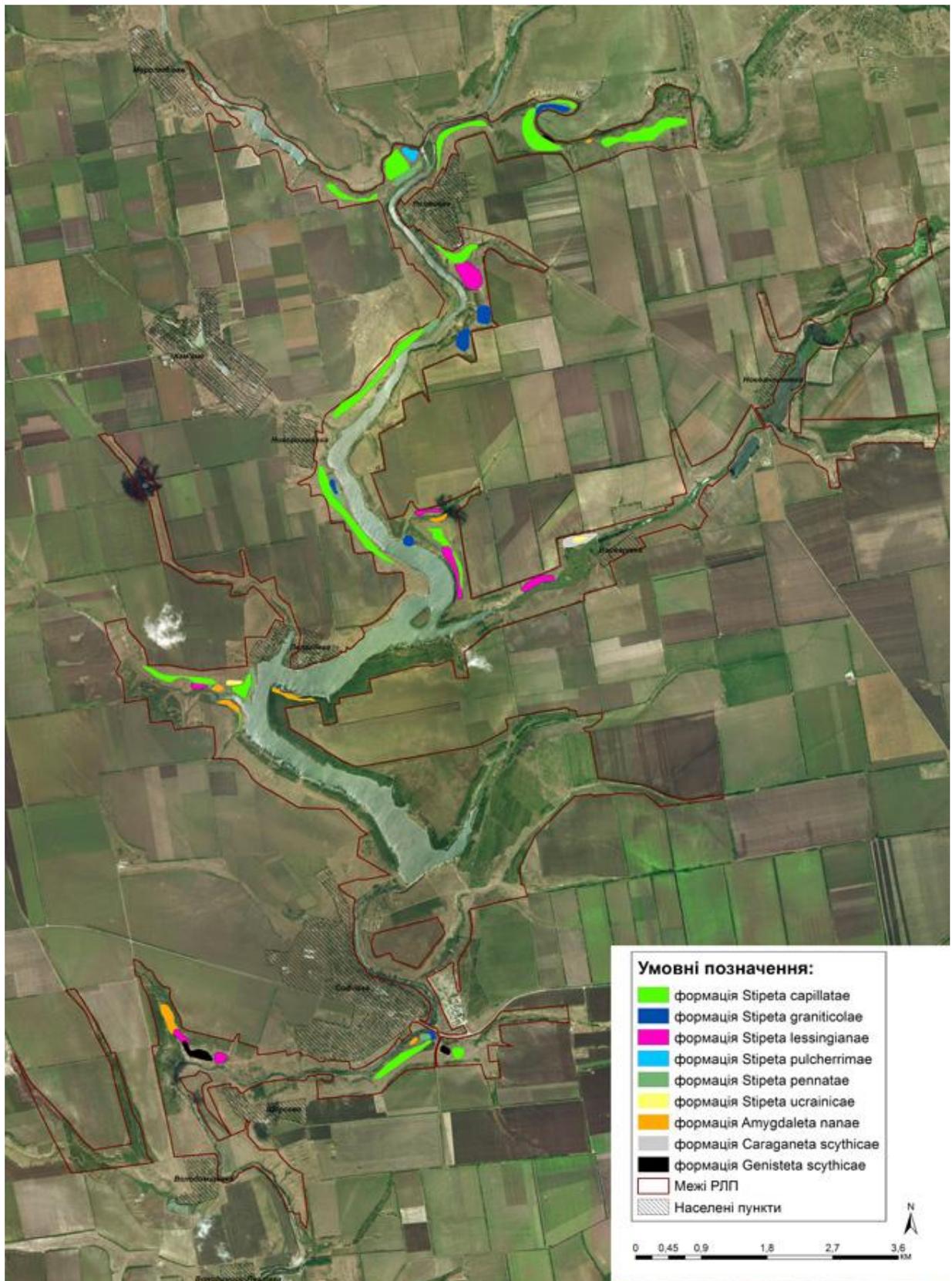

Схема туристичного планування території

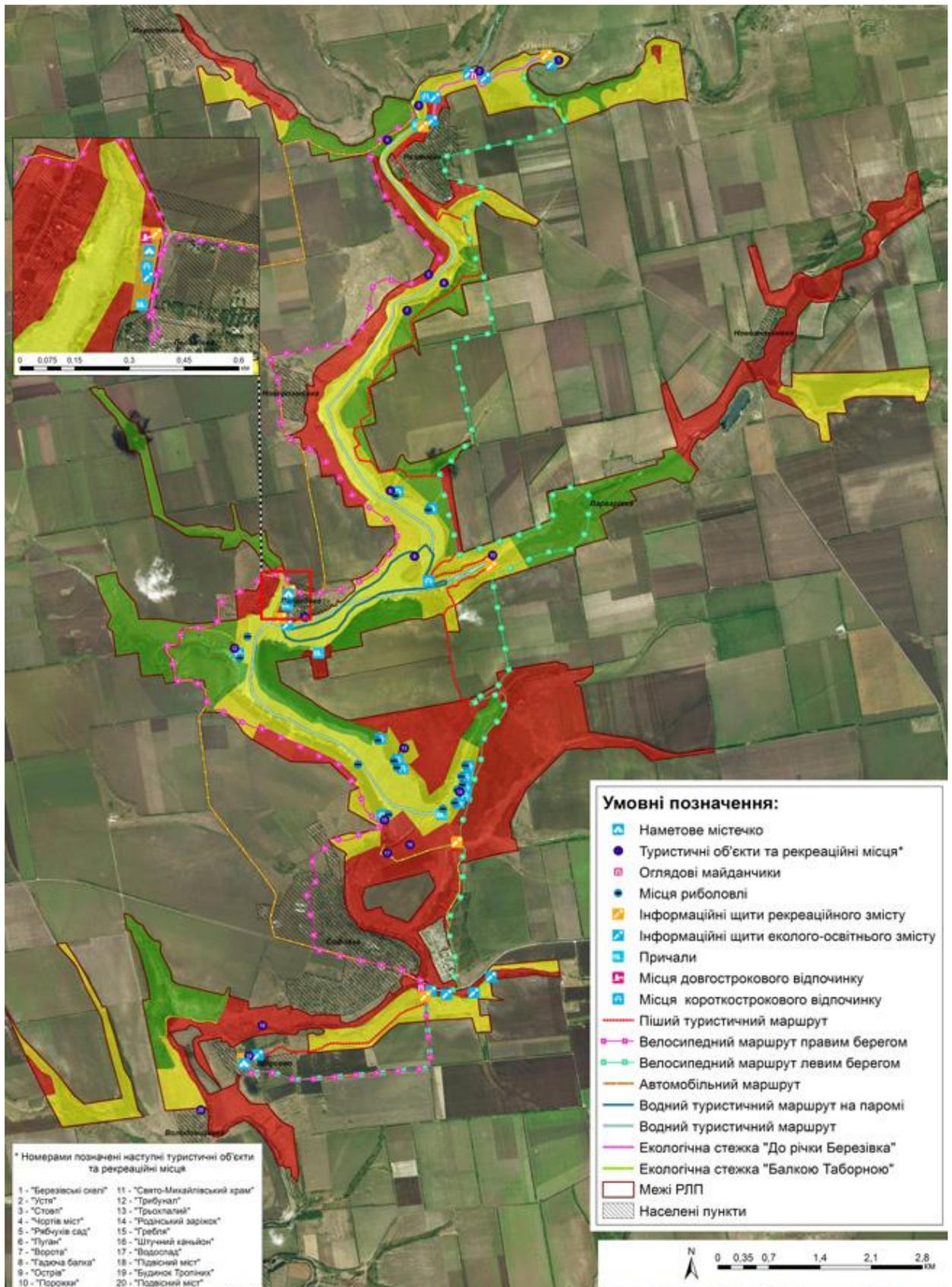

Схема протипожежного впорядкування території

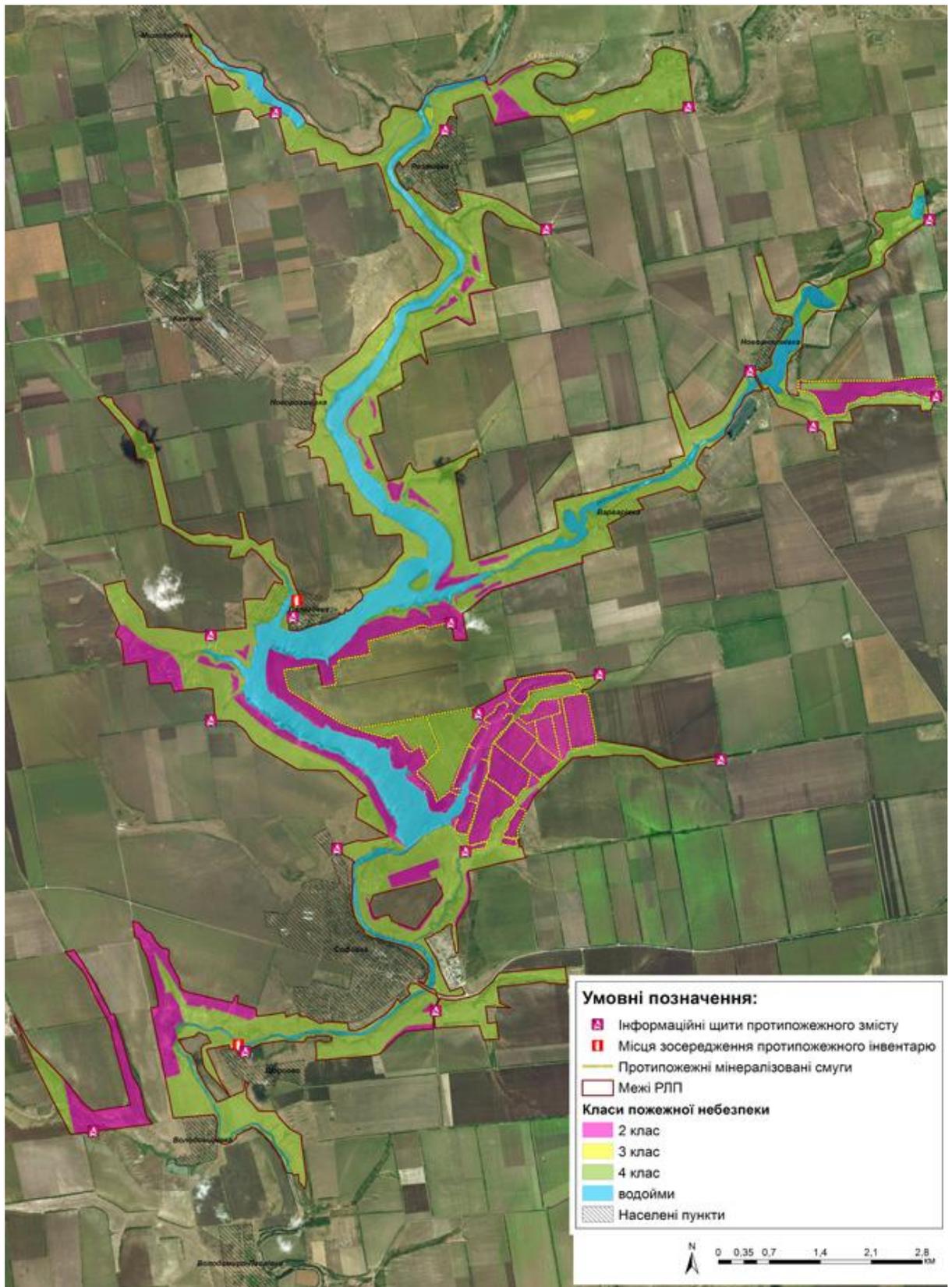

Схема планування території

